

בתיא כרמון לבית ברלינסקי

זכרונות ילדות ונערות

כתבה בתיא כרמון

מרץ 2018

תוכן העניינים

מס'	הנושא	התוכן	עמודים
1	הקדמה		1
2	סיפורה של אמא-הדסה מתקופת ילדוּת המוקדמת	סיפורים בכתב ידה של אמא בתחתית כל עמוד סיכום קצר	12
3	זיכרונות עד סיום הלימודים בתיכון	זיכרונות שונים שאינם מסודרים על פי סדר כרונולוגי מדויק	27
4	מסיום הלימודים בתיכון עד תחילת עבודתי במשרד הפנים	ספרי "זיכרונות ממשרד הפנים" מתייחס לתקופה שאחרי 1982 אך אינו כולל כמעט סיפורים משפחתיים ואישיים	128

אמא אבא עוזי ואני
בצריף האחורי ברחוב אלחריזי

הקדמה

נולדתי בירושלים בבית החולים "הדסה" שעל הר הצופים ביום ה - 14/11/46 להורי, נפתלי ברלינסקי שעלה לארץ בצעירותו יחד עם חבריו מתנועת "החלוץ" מהעיר סרניי שבפולין ולאמי הדסה לבית רבינוביץ' ילידת ירושלים בת למשפחה שורשית וציונית הן מצד אביה והן מצד אמה.

התקופה לא הייתה קלה. רק כשנה קודם לכן נסתיימה מלחמת העולם השנייה בה נרצחו רבים מבני משפחתנו הקרובה, המצב בארץ היה מתוח מאד ורבו בה פעולות טרור שאפיינו את סוף עידן המנדט הבריטי.

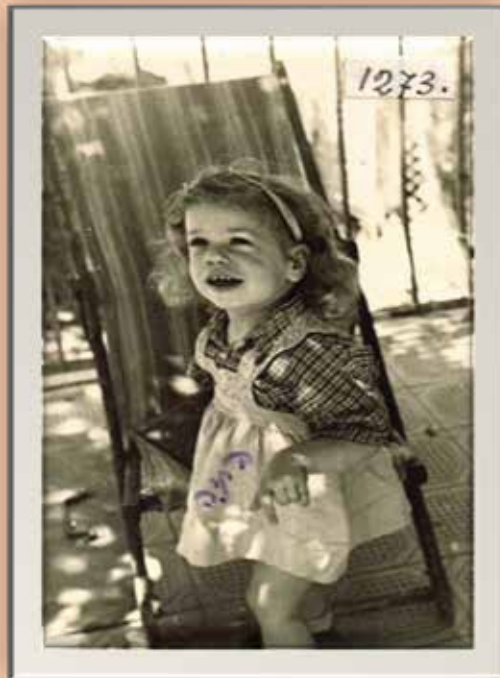
כשהייתי בת שנה וחצי פרצה מלחמת השחרור ועמה הפגזות, מצור ומתח רב.

יהודקה דודי היה בשליחות מסוכנת בעיראק מה שהוסיף גם כן למתח.

אמא טענה כי תקופת המלחמה הכניסה אותי כתינוקת לחרדות קשות שהשפיעו עלי גם בהמשך חיי.

שימו לב לרצפה שקשטה את הבית ברחוב אלחריזי. חלק ממנה נמצא היום בביתה של תמר.

על אבי ואימי ומשפחותיהם כתבנו לא מעט ופרסומינו אלה מופיעים באתרנו
carmonia.net

נולדתי כבת שניה להוריי ארבע שנים לאחר אחי הבכור המוכשר, המסור
 והטוב- עוזי שנפטר ממחלה ממארת לפני כמעט עשר שנים.

עד נישואיי התגוררתי עם הוריי בבית שבנו סבי וסבתי ברחוב אלחריזי 28
 ברחביה.

עד גיל שבע התגוררנו באותו הבית עם סבי וסבתי ואז עברו הם להתגורר
 בכפר גלעדי לצד שני בניהם יהודקה ושמואליק רבינוביץ.

עד לידתי עבד אבא משך שנים במשטרת הישובים העבריים ואחר כך עד
 לפטירתו בגיל צעיר במחלקת "עליית הנוער" של הסוכנות היהודית ששכנה
 ב"בית יהלום" שברחוב שמואל הנגיד.

אמא הייתה גם היא פעילה ב"הגנה" וחברת קיבוץ כפר גלעדי עד לנשואיה .

כשהייתי בת שלוש החלה אמא לעבוד במשרד ראש הממשלה שם עבדה עד
 צאתה לגימלאות.

היא נפטרה בגיל קרוב ל- 100 באותו הבית בו גדלנו. אמא הורישה לי את
 הצורך להתעניין ולהעביר הלאה את המורשת המשפחתית. אולם מעולם לא

חשבתי ולא הפנמתי שגם אני שייכת למורשת זו עד אשר הילדים הפנו תשומת
לבי לצורך שלהם להכיר גם את ילדותם של הוריהם .

אז הבטחתי לכתוב ואני מקיימת.

בתיה כרמון לבית ברלינסקי אמא של תמר, עומר, ישי, איילת
תליק ויזהר וסבתא של רן, נגה, אור, אופיר, דניאל,

ליבי, אדם, מאיה, עלמה ובר.

להם מוקדש הספר

בחצר האחורית ברחוב אלחריזי מאחורי עוזי -יהודקה
רבינוביץ

דבר היום

היום חל חג המולד של עם ישראל. חג המולד הוא חג הולדתו של עם ישראל, חג הולדתו של עם חופשי, חג הולדתו של עם שיש לו ארץ משלו, חג הולדתו של עם שיש לו חוק משלו, חג הולדתו של עם שיש לו ממשלה משלו. חג המולד הוא חג של תקווה, חג של אמונה, חג של ביטחון. חג המולד הוא חג של שמחה, חג של חירות, חג של שלום. חג המולד הוא חג של חיים, חג של עתיד, חג של אור.

ועידת הרויחיסור קורא להגברת המאמץ

הוועדה המייעצת של הרויחיסור קוראת את כל חבריה ואת כל מיני ישראל להגביר את המאמץ להגשמת משימתם. הוועדה מדגישה את חשיבות ההתאמה וההתארגנות, וקוראת את כל מיני ישראל להשתתף באופן פעיל במאמץ זה. הוועדה מדגישה גם את חשיבות השיתוף וההתאמה, וקוראת את כל מיני ישראל להשתתף באופן פעיל במאמץ זה.

שנת פעלי ארץ ישראל

המחשבות והדעות של חברים וחברות

ביוני מחיש שיחותיו עם ברנס

שואף להסכם אנגלי-אמריקאי לפני שרושה תשור את שאלת ארץ ישראל

ביוני מחיש שיחותיו עם ברנס, שואף להסכם אנגלי-אמריקאי לפני שרושה תשור את שאלת ארץ ישראל. מחיש מדגיש את חשיבות ההתאמה וההתארגנות, וקוראת את כל מיני ישראל להשתתף באופן פעיל במאמץ זה. מחיש מדגיש גם את חשיבות השיתוף וההתאמה, וקוראת את כל מיני ישראל להשתתף באופן פעיל במאמץ זה.

נכסל נסיון נציג מצרים בארמ

הנציג המצרי בארמון המלכותי

נכסל נסיון נציג מצרים בארמון המלכותי. הנציג המצרי בארמון המלכותי מדגיש את חשיבות ההתאמה וההתארגנות, וקוראת את כל מיני ישראל להשתתף באופן פעיל במאמץ זה. הנציג המצרי בארמון המלכותי מדגיש גם את חשיבות השיתוף וההתאמה, וקוראת את כל מיני ישראל להשתתף באופן פעיל במאמץ זה.

צדיל היה פה לרבים

הידיד נכסל נסיון נציג מצרים בארמון המלכותי

צדיל היה פה לרבים. הידיד נכסל נסיון נציג מצרים בארמון המלכותי מדגיש את חשיבות ההתאמה וההתארגנות, וקוראת את כל מיני ישראל להשתתף באופן פעיל במאמץ זה. הידיד נכסל נסיון נציג מצרים בארמון המלכותי מדגיש גם את חשיבות השיתוף וההתאמה, וקוראת את כל מיני ישראל להשתתף באופן פעיל במאמץ זה.

עוד ששה נרצחו בירושלים

שני בדרים וארבעה שרים נרצחו בחומות העיר

עוד ששה נרצחו בירושלים. שני בדרים וארבעה שרים נרצחו בחומות העיר. החדשות על הרצח גרמו לרעידת אדמה בקרב העם, וקוראת את כל מיני ישראל להשתתף באופן פעיל במאמץ זה. החדשות על הרצח גרמו לרעידת אדמה בקרב העם, וקוראת את כל מיני ישראל להשתתף באופן פעיל במאמץ זה.

מאורח מאד ומעט מאד

המאורח המאד והמעט המאד

מאורח מאד ומעט מאד. המאורח המאד והמעט המאד מדגיש את חשיבות ההתאמה וההתארגנות, וקוראת את כל מיני ישראל להשתתף באופן פעיל במאמץ זה. המאורח המאד והמעט המאד מדגיש גם את חשיבות השיתוף וההתאמה, וקוראת את כל מיני ישראל להשתתף באופן פעיל במאמץ זה.

בסכנות ובה

הסכנות וההתאמה

בסכנות ובה. הסכנות וההתאמה מדגיש את חשיבות ההתאמה וההתארגנות, וקוראת את כל מיני ישראל להשתתף באופן פעיל במאמץ זה. הסכנות וההתאמה מדגיש גם את חשיבות השיתוף וההתאמה, וקוראת את כל מיני ישראל להשתתף באופן פעיל במאמץ זה.

המחשבות והדעות של חברים וחברות

המחשבות והדעות של חברים וחברות

המחשבות והדעות של חברים וחברות. המחשבות והדעות של חברים וחברות מדגיש את חשיבות ההתאמה וההתארגנות, וקוראת את כל מיני ישראל להשתתף באופן פעיל במאמץ זה. המחשבות והדעות של חברים וחברות מדגיש גם את חשיבות השיתוף וההתאמה, וקוראת את כל מיני ישראל להשתתף באופן פעיל במאמץ זה.

המחשבות והדעות של חברים וחברות

המחשבות והדעות של חברים וחברות

המחשבות והדעות של חברים וחברות. המחשבות והדעות של חברים וחברות מדגיש את חשיבות ההתאמה וההתארגנות, וקוראת את כל מיני ישראל להשתתף באופן פעיל במאמץ זה. המחשבות והדעות של חברים וחברות מדגיש גם את חשיבות השיתוף וההתאמה, וקוראת את כל מיני ישראל להשתתף באופן פעיל במאמץ זה.

המחשבות והדעות של חברים וחברות

המחשבות והדעות של חברים וחברות

המחשבות והדעות של חברים וחברות. המחשבות והדעות של חברים וחברות מדגיש את חשיבות ההתאמה וההתארגנות, וקוראת את כל מיני ישראל להשתתף באופן פעיל במאמץ זה. המחשבות והדעות של חברים וחברות מדגיש גם את חשיבות השיתוף וההתאמה, וקוראת את כל מיני ישראל להשתתף באופן פעיל במאמץ זה.

**הבית בו גדלתי
רחוב אלחריזי 28**

רחוב אלחריזי 28 בית עקיבא ורבקה רבינוביץ הסב וסבתא-כאן גדלתי

קפה „רחביה“ ירושלים
 בהנהלת ש. ליפסקי בעל קפה „תלפיות“
הנדיק ונד
 הכנר הידוע ותוסורתו
 מנגן כל 7-5 אחה"צ קונצרט
 ובערב 8-11 דקודים
 מטבח משובח כשר
 בימות החול הכניסה לקפה חפשיה

קקאיה סלית

המכיד הטוב ביותר
 Press (www.press.org.il) Brought to you by: The National Library of Israel and Tel Aviv

רוקה
 אבקת ילדים
 משחת ילדים
 סבון ילדים
 עולים בטיבם על הכל

רוקה
סבון תנוקות

תוצרת „כרמית“ בע"מ לפי תוכנית של
 הסתדרות הרקמות העברית של א"י.
 להשיג בכל בית מרקחת.

פרסומות בעיתונים בימים הראשונים לחיי

סיפור המשפחה מתוך 'ישראל נגלית לעין' יד בן צבי סיפורה של הדסה ברלינסקי

משולב בסיפורי יתר בני המשפחה

הדסה ברלינסקי, בתם של רבקה לבית בקר ועקיבא רבינוביץ, נולדה בירושלים בחנוכה תרע"ג, 31 בדצמבר 1913. חייה שזורים ונטועים בשורשי משפחתה הענפה והציונית שהגיעה בתחילת המאה העשרים מוילנה שבליטא לארץ ישראל. באלבום התמונות דיוקנאות של צאצאי המשפחה המורחבת: משפחות: מלץ, בקר, רבינוביץ, ברלינסקי, קוזלובסקי, וילקנסקי, מלצר, אלעזרי וולקני, גלעדי ומשפחתו של אלכסנדר זייד וציפורה לבית בקר משייח' אבריק. על גבי התמונות נרשם בכתב יד זיהוי של הדמויות המצולמות.

רבקה לבית בקר:

סבתא רבא של הדסה, מצד אימה, הודס מלץ, ילידת וילקומיר, נישאה למשה מלץ והתגוררה בוילנה. הודס (הדסה) התאלמנה בגיל צעיר והתפרנסה מבית מלאכה לתפירה בו עבדו כ- 35 תופרות, אשר הכינו בעבודת יד שמלות כלה, בגדים לחתנים ובהמשך מחוכים, חגורות בריאות ולבני נשים. להודס נולדו שני ילדים: רייזה ושכנא-כלב. בנה היגר לארצות הברית ובנה שם את משפחתו וביתה רייזה נישאה למנחם מנדל בקר בוילקומיר שגם הוא כאביו, בער-דב בקר, עסק בעבודות צביעה וסיווד וגם בהיבטים האומנותיים של המקצוע. הם היו קרובי משפחה של מ. ל. לילנבלום. רייזה ומנחם מנדל עברו לוילנה. מצבם הכלכלי השתפר כאשר מנחם מנדל עבד במקצועו אצל הגרף פרץ'בסקי ורייזה טיפלה בילדים ועסקה בתפירה. מנחם מנדל היה אדם דתי עם זאת הייתה לו גם השכלה כללית והוא קרא וכתב ברוסית ופולנית ודיבר יידיש כל חייו.

לרייזה ומנחם מנדל בקר נולדו 7 ילדים. שלושה בנים וארבע בנות. סיפור חייהם של ילדי בקר נשזר בעשייה הציונית של ימי העלייה השנייה. הראשון שעלה לארץ, בשנת 1910 היה האח הבכור משה. בתחילה הוא ניהל חווה חקלאית בערטוף (הרטוב) ולימים התיישב בראשון לציון נולדו לו 9 ילדים, ניסן בקר הוסמך לרבנות בגיל 17 ונפטר ממחלת השחפת בגיל 20 בוילנה. קיילה-זלאטה עלתה לארץ ונישאה לישראל גלעדי (פוטרברויט) מקאלאראשי ממקימי ארגון 'השומר'. להם נולדו כמה ילדים מהם נותרו בחיים 2 ילדים. ישראל גלעדי נפטר ממחלה ב 1918 בן 32 במוותו. ציפורה (פייגה-אטל) בקר נישאה בארץ לאלכסנדר זייד, גם הוא מראשי 'השומר'. להם נולדו 4 ילדים, אלכסנדר זייד נרצח ע"י ערבים בשנת 1938. רבקה נישאה לעקיבא רבינוביץ ולהם נולדו שלושה ילדים. אסתר (חיה) נישאה למאיר קוזלובסקי ולהם נולדו 3 ילדים. האח הצעיר דוד בקר היגר לארצות הברית ולו נולדו 3 ילדים.

רבקה בקר, אימה של הדסה נמשכה למלאכת התפירה מילדותה המוקדמת בוילנה. היא שהתה שנה באודסה ולמדה את המלאכה ולימים הקימה בירושלים בית מלאכה וחנות לתפירת מחוכים ולבני נשים.

עקיבא רבינוביץ:

עלה לארץ ישראל בשנת 1908. שורשיו מהעיירה אישישיוק. סבא שלו היה רבי לייזר וילקנסקי הדיין. רבקה, בתו של ר' לייזר מנישואיו הראשונים נישאה לשמואל רבינוביץ אביו של עקיבא רבינוביץ. שמואל רבינוביץ היה רב

מהעיירה סוויר ששורשיה העיירה וישנבה. הוא שימש בן הייטר כמזכירו של החפץ חייא. רבי לייזר הדיין, אביה של רבקה, נישא שנית ובניו מנישואים אלה היו מראשי הפועל הצעיר והעלייה השנייה. הם שינו את שמם מוילקנסקי לאלעזרי וולקני. יצחק היה מנהיג ומדען, מאיר היה סופר ואיש ציבור מרכזי היה מדען מוכשר. כולם הגיעו לפלשטינה בתחילת המאה העשרים. עקיבא היה בנם הבכור של שמואל ורבקה רבינוביץ, אחריהם אליקים אשר עלה לארץ למד בבצלאל והיגר לפריס, בנה משפחה ונספה בשואה, אימו של עקיבא - רבקה, האחות רחל והאח אהרון נספו בשואה. האח הצעיר נפתלי עלה ארצה ב-1921 והתגורר בקבוץ גבעת ברנר לשם עבר מכפר ורבורג.

עקיבא ורבקה היו חברים עוד מנעורותם בוילנה. עקיבא היה בין חברי הוועד הראשון של פועלי ציון בוילנה יחד עם רחל ינאית בן צבי. הוא עלה לארץ ישראל בשנת 1908 ועבד בבן שמש אצל דודיו משפחת וילקנסקי-וולקני. בשנת 1910 הגיעה רייזה עם רבקה ביתה והתארגנו לחתונתם של רבקה ועקיבא. החתונה התקיימה בבית דודו של עקיבא, יצחק וילקנסקי ביפו. השיאם הרב קוק שהיה אז רבה של יפו. יוסף חיים ברנר נכח בחתונה זו ואף נשא דרשה.

לאחר נישואיהם, רבקה ועקיבא עברו להתגורר בירושלים מול גן דניאל אוסטר של ימינו. בשנים 1928 ועד 1936 התגוררו ברחוב יפו 19 ולאחר מכן עברה החנות לבניין סנסור ברחוב בן יהודה 2 עד לשנת 1946. הם בנו בית במגרש שרכשו בסוף שנות העשרים לפני כן ברחוב אלחריזי 28 ברחביה. נעוריה של הדסה היו בעת שלטון המנדט הבריטי והיא בזיכרונותיה מציגת את קרבת מגוריהם למרכז הבילויים בירושלים שכלל הופעות ותזמורות.

רייזה ומנחם מנדל בקר עלו לארץ ישראל בתחילת המאה העשרים. מנחם מנדל התיישב בערטוף (הר טוב) בבית בנו משה שלימים עבר עם משפחתו לראשון לציון. רייזה גרה עם רבקה ביתה. לימים רייזה ומנחם מנדל עברו לירושלים. הם היו אנשים דתיים ולכן לא יכלו להתגורר בכפר גלעדי. בו התגוררו חלק ממשפחתם. ביתם רבקה עם בעלה עקיבא גרו עימם בירושלים. מנחם מנדל המשיך לעבוד כצבאי וכסייד והשתתף בצביעת הארמון בשכונת הבורכים. רייזה ומנחם מנדל נפטרו בירושלים בשנת 1927 ונקברו בהר הזיתים. עקיבא ורבקה רבינוביץ עברו בזקנתם להתגורר בכפר גלעדי. הדסה עצמה הייתה חברה בכפר גלעדי בשנים 1937-1941 רוב בני המשפחה, לבית בקר, נקברו בחלקת השומר בבית הקברות בתל חי

המשפחות מצד אימה של הדסה היו ממקימי ובני קבוץ כפר גלעדי (נקרא על שמו של ישראל גלעדי) ושני אחיה של הדסה ברלינסקי, יהודקה ושמואליק גם הם הצטרפו לקיבוץ כפר גלעדי.

עוד לפני נישואיה פתחה רבקה, אימה של הדסה, חנות קטנה לחגורות בטון ולבני נשים. עקיבא למד את סוד התפירה והצטרף לאשתו בחנות. החנות נתנה שירות לאנשים מכל הארץ כולל ערבים עד מלחמת השחרור.

הדסה ברלינסקי לבית רבינוביץ

:

הדסה ברלינסקי נולדה בירושלים בחנוכה תרע"ג, 31 בדצמבר 1913. היא ואחיה יהודה (יהודקה) שנולד שנה וחצי אחריה, נולדו כאשר ההורים גרו ליד הקונסוליה הצרפתית ליד מגרש הרוסים בירושלים. בהמשך עברו כמה וכמה דירות עד אשר בנו את הבית במגרש שרכשו ברחוב אלחריזי 28. אחיה שמואל (שמואליק) נולד כאשר הדסה הייתה בת תשע. אחרי מלחמת העולם הראשונה מצבם הכלכלי של ההורים השתפר. בעת מאורעות שנות העשרים הגיעו לביתם כל קרובי המשפחה מהגליל. הוריה גרו אז עם הוריה של רבקה סבא וסבתא של הדסה רייזה ומנחם מנדל בקר.

הדסה למדה בית ספר לבנות 'למל' והייתה תלמידה טובה ויסקדנית. בגיל 5 חלתה הדסה בקדחת ושנה שלמה לא פקדה את לימודיה. בהמשך למדה בגימנסיה הריאלית במגמה מסחרית בירושלים. שם נמשכו הלימודים 3 שנים בלבד ואכן הדסה סיימה את לימודיה וקבלה תעודת בגרות בשנת 1929 היא הייתה בת 17.

רייזה ומנחם מנדל הלכו לעולמם בסוף שנות העשרים ורבקה ועקיבא המשיכו להתגורר בדירה ברחוב אלחריזי עד שנת 1953 עת עברו לגור בכפר גלעדי עד פטירתם ונקברו שם. אימה של הדסה רבקה הייתה שומרת שבת וכשרות ואילו עקיבא התרחק מהדת. בתחילת דרכם נהגו להיות בחגים אצל הוריה של רבקה, סבא וסבתא של הדסה, רייזה ומנחם מנדל בקר.

הדסה מספרת על קשרי משפחה קרובים עם הדודים ובני הדודים. זמן רב בילתה הדסה עם המשפחות שהתגוררו בכפר גלעדי בראשון לציון בעטרות ובגבעתיים. המפגשים המשפחתיים, הטיולים והבילויים עם בני הדודים היוו חלק משמעותי בחייה ובהווייתו.

לאחר סיום לימודיה השתלבה הדסה בעבודה בחנות של הוריה. במקביל הצטרפה בארגון 'ההגנה' והייתה תקופה מסוימת מפקדת הבנות בירושלים. בשנת 1935 שהתה הדסה כשנה בעיר אלכסנדריה שבמצרים בשליחות של לימוד השפה העברית ועבודה בתנועת הנוער 'החלוץ'. הדסה בילתה כחודשיים אצל הדוד אליקים, אחי אביה, בפריס. בשנת 1937 עד 1941 שהתה הדסה בקבוץ כפר גלעדי. הוריה לא שמחו על כך. אולם בדיעבד גם הם לימים 1953 עברו לכפר גלעדי (בו התגוררו שני בניהם עם משפחותיהם) וחיו שם עוד שנים רבות. בתקופה בה הייתה הדסה בכפר גלעדי היא התגוררה בחדרן של דודתה האלמנה קיילה גלעדי. והאלמנה טובה פורטוגלי, ועבדה כמדריכה מעולה לנשק, גננת, מורה לעברית ולמתמטיקה, תופרת לבני נשים וכן בגן הירק.

בשנת 1940 הכירה בירושלים את נפתלי ברלינסקי שעלה מפולין כחבר בהכשרת החלוץ בשנת 1930. נפתלי עבד במפעלי ים המלח ולאחר מכן התגייס למשטרת היישובים העבריים כנוטר משנת 1936 במשך 10 שנים. נפתלי אהב לטייל ולרקוד. עם נישואיה לנפתלי חזרה הדסה לירושלים. הם התגוררו ברחוב עובדיה 9א בשכונת כרם אברהם עימם התגוררו אחיו ואחותו של נפתלי. עוזי בנם של הדסה ונפתלי נולד ב 1942 כחצי שנה אחרי כן עברה המשפחה הצעירה להתגורר ברחוב אלחריזי 28 באחד מחדרי הדירה האחורית של הבית כאשר הוריה של הדסה בחדר השני. בדירה בת שלושת החדרים הקדמית גרה בשכירות משפחת מנצ'ל - ההורים ושני ילדיהם תרצה ואהוד. (אהוד לימים הארכיאולוג אהוד נצר).

כמה שנים אחרי כן נולדה בתיה ויהודק'ה דודה הקים צריפון על המרפסת האחורית. נפתלי בעלה של הדסה ואביה של בתיה עבר לעבוד בסוכנות היהודית במדור לחיפוש קרובים. עקיבא ורבקה סגרו את החנות. בזמן ההפוגה הראשונה במלחמת השחרור עזבה משפחת מנצ'ל את הדירה, ומשפחת ברלינסקי עוברת להתגורר בדירת שלושת החדרים הקדמית.

לאחר הקמת המדינה החליטו רבקה ועקיבא לעבור להתגורר בכפר גלעדי. הדסה התחילה לעבוד בארכיב של משרד ראש הממשלה בו התמידה עד צאתה לגמלאות. העבודה הייתה בתנאים קשים ובעבודה ידנית בלבד. הדסה חשה שליחות של ממש בעבודתה ואף קשרה קשרים עם עובדי המשרד והייתה פעילה בוועד עובדים. בד בבד גידלה את שני ילדיה עוזי ובתיה.

רבקה אימה נפטרה בשנת 1972 ואביה עקיבא בשנת 1979. שניהם נקברו בבית הקברות בתל חי. בעלה של הדסה נפטר באופן פתאומי בשנת 1974. הדסה המשיכה בעבודתה והתנחמה בילדיה ונכדיה. בשנת 1978 פרשה מעבודתה.

לבנה עזי נולדו שלוש בנות ולביתה בתיה-כרמון נולדו שישה ילדים.

בעשרים השנים האחרונות עד פטירתה ב 2011 עסקה הדסה בטיפול הנכדים, התנדבויות שונות וכן עסקה בתחביב הפיסול. בשנים האחרונות לחייה נעזרה בעובדת פיליפינית. בשנים אלה עסקה רבות בארגון האלבום המשפחתי הגדול הכולל תמונות מכתבים ומסמכים המנציחים את תולדות המשפחה והתקופה.

הדסה הלכה לעולמה באוקטובר 2011 כשהיא בת 97 שנים.

"משהו מהזיכרונות על ילדותך בתיה
כי על כך - רק אני יכולה לספר"

מסיפורי סבתא הדסה על ילדותי המוקדמת-בכתב ידה

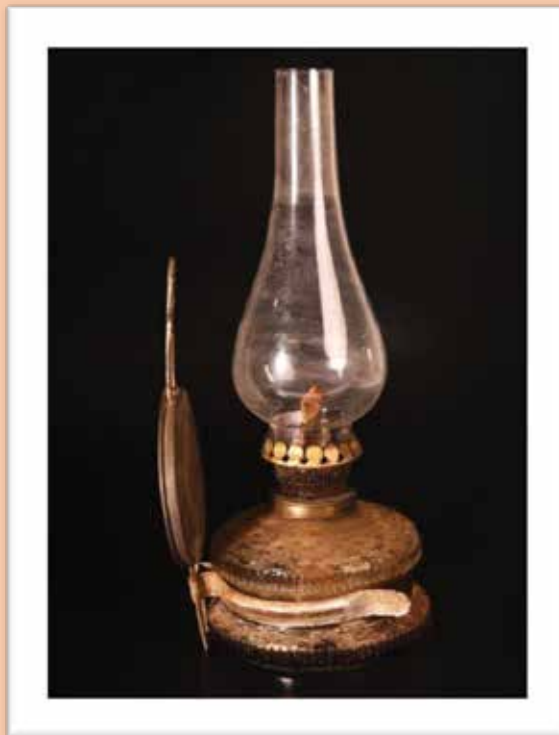

על המרפסת האחורית באלחריזי 28

מזכרות משנות ילדותנו

אחד מכלי הנגרות של אבא

מנורת הנפט למאור.

בתקופת ילדותי היו די הרבה הפסקות חשמל

הקורקינט שלנו

הפתילית ששימשה לבישול

**תמונה משפחתית בצריף בצד תנור החשמל
שעומד כקישוט בחצר ביתנו**

הפמוטים שעוברים במשפחה מדור לדור

פרימוס להרתחת מים לכביסה

אמקום ילדותך ביתך

(כי על כן נק את ימיה לכתוב)
ילדיך החליטו לעשות לך הפתעה ולציין בדרך שלהם את ילדותך.
ה-50 להולדתך ובכניסו גם את הסוד העצמי והקטן שאכלד ממנו
על תקופת ילדותך בעיקר דברים מצחיקים... הסכמתי. אולם באגד התחלתי
לכתוב בכתבני "דברים מצחיקים" במקום ילדותך לא מצאתי אפילו דבר
אחד, יתכן והוא נשכח, התקופה הייתה אז כיה קשה ודכונה ובית ואחולי
שהדבר הודאי השתנו גם על הילדים. עד שנים רבות לא ידעו לכתוב.
ואני לא לפצחתי. על כן השלד החליתי לפעולה סתם כמה שבועות
ואחרי תקופה אולי הם יענינו את ילדיך יתכן גם שדבר הפסידו לך
ילמדו במקצת גם על מצב התקופה בימי הקצב האכיל והעיקר
היכולתם.

בקרבת

דברים אחרים בכתבני עליך. אני צריכה להקדים ולספר לי היה בסל.
הגיוס שהמים את הולדתך. להבין זה היה אחיך עני. והפעם שהיה כן
היה: דגם הולדת הסנה שצני, שחל בימי ביפוא, נגם הוא אני יאמר
אני: אמא משעמם אני רוצה עוד אח או אחות. שאלתי אותו: להבין זה
אמר רוצה? עוד לך? אני רוצה אחות. כי אני בן. אז אני רוצה בת?
לעם התברר לי. שבוא משב שזו תהיה האשה שלו. שכן גם נולדו
זוג ואמא שלו. (נטי זהסביר לי את ההיגיון). והבן הצעיר ילד
עני הולדתו לבין ונחמה על הסכסוך שטח הדגם המוכנים ששני
סביה חני ואמן קשיחה. חומר שאני נהן למישהו, ולא ויפידו מקם
נצח לניטה ניספת. כקבור שנה הולדתה הקטנה לבין ניסל ואז
הומלט לקבלה.

גם עכשיו יש לי עד הקצמה קטנה בטהם נולדת. כפי שכתב
הכתבת לעל מצב המעשים שאני היה בעתי. גרנו כפי שכתב יצחק
לכס בחור הקטן של הצורה הקטנה. בחצר הקטנה קצת יותר גרו
דורי, סבא וסבתא (דבקה ועקבא) ולא שמש גם כחצר אולד ולילנית.

ילדיך החליטו לעשות לך הפתעה ובקשו שאכתוב על תקופת ילדותך ובמיוחד
דברים מצחיקים. התחלתי לחפש ולא מצאתי כי התקופה הייתה קשה ורצינית
וזה השפיע על הילדים החלטתי להעלות כמה זיכרונות שאולי יעניינו את
הילדים ודרכם ילמדו על המצב בתקופה ההיא בארץ ובירושלים בפרט.

הגורם שהחיש את הולדתך היה אחיך עוזי ביום הולדתו השנייה ניגש אלי
ואמר "אמא משעמם לי אני רוצה אח או אחות" שאלתי אותו מה הוא מעדיף
והוא ענה "אני רוצה אחות כי אני בן".

לימים התברר שהוא חשב שהאחות תהיה האשה שלו.

הבקשה הזו נדחתה ונתקבלה רק לאחר שנה.

(2)

אבותיה פה ושם. ^{היה} על חצי הכיכר או על השולחן כשהיו מאכילים אותו
במקצת. על תכנית הקדור לבירה יותר ממאה קצרים לא יכלו אפילו לעלות
הצמיון. אבא היה אומן פרה סוף פלגתי של משטח הישנים הקדחים (G. S. P.)
אחרי על ירושלים והישנים הסבדה (עשרות קרית ענבים, מעלה החמשה
בית הכרם, בית וגן, קיבוץ כפיר ציון, תלפיות רמת יוחנן וצד) אבל משכורתו הייתה
קטנונית. לבא וסבתו גם לא היה כסף (פיו להם 9 לירות בבנק שאולי גם לא יצאו על
אלהם, צאת נוסע לירק למהפך שבהעלה וחסכון" שבה חבר ב"הנה" וספר
לי לאמכ מולי של אבא. אבא לי לאמכ מולי של אבא. אבא לי לאמכ מולי של אבא.
אז יצאו למ את הכרם של אבא מהארנון. הדפסת שפכטס של אבא ישאר
במקומו. סוף סוף הוא היה ממש: "לואה וחסכון" ^{היה זה הדבר} ^{היה זה הדבר} ^{היה זה הדבר}
חבר ואז אפשרו לה לקחת ה"לואה" של שנה - דואו 10 לירות ^{אבא} ^{היה זה הדבר} ^{היה זה הדבר}
לירה היינו 12 לירות וכן (לפי הבנק). אם בן הדפיה נשאה היכן
להקצא את הדיטה הנספת. הועלתה הצדה שנתקלה לסגור הקרש
חלק מהמכרסם הצדדית לחי צלון ושם תעמוץ האיטה שלנו ובעקבותיה
הכך או הככה שתולד. אולם גם בידר זה לא היה קל לביצוע
כי לפי מוקי העידה באז הי"ץ לקבל על כך רשיון ^{היה זה הדבר} ^{היה זה הדבר} ^{היה זה הדבר}
לעזיבה כאשר כרסי היתה כבר בין שני "המנוע" על מתן רישיון
היה פומרי (לעזי שני היה אחד החברים הישנים ביותר של עוזי). פומרי
הסתכל בתוכנית הדיון שלנו ואמר שזין כל אפשרות לאשר בו הדיון
תסס את כל השטח המוגר. מאוכזבת יצאת מחדרו. ואז הוא יצא
אחרי ובהוצאה רוצ לי כי החיק הקיטומי אומר: כי אין הרכים
מבנה שיש עליו כבר גג. והבן ה"לואה" היה בכור ובכוחות משותפים
של אבא, יהצקה ונגר וקצת אע שילת לביר על זיקט את הדלת של
הדאן החצות הוקם הצדף. ששימש לנו כחדר שינה גם לחדר אורחים.
אך כיה השימוש בו יתאר פה לאתר הולדתך. הצאת גם
וסתית המערכה שקדמה להולדתך.
המערכה הסנה מתחלה כשהתקן אצל ה"צדף". שוב היתה העיפה
עוזי בן הישנים. סבא וסבתא העזירה. אבא אי שם הישנים,
אך ה"צדף" לא נלקח על "הסיסואציה" הצאת. את מבקשת אצאת

גרנו בדירה האחורית בבית ברחוב אלחריזי סבא וסבתא בחדר אחד ואנחנו
בחדר השני. לא הייתה אפשרות לעבור דירה. אבא היה רב סמל פלוגתי של
משטרת הישובים אחראי על ירושלים והישובים: עטרות, נווה יעקב, קרית
ענבים, מעלה החמישה, בית הכרם, בית וגן, כפר עציון, תלפיות, רמת רחל ועוד
אבל משכורתו הייתה זעירה.

לסבא וסבתא לא היה כסף כלל ואז הוחלט לסגור חצי מהמרפסת בקרשים שם
יישנו אבא ואמא. תכננו שבחדר ישנו הילדים. היה צריך רישיון לבנות צריף.
הפקיד בעירייה היה פומרנץ שבנו היה אחר כך חבר של עוזי. הוא אמר שאי
אפשר לאשר אבל אחר כך יצא אחרי ואמר שהחוק העותומני אומר שאין
הורסים מבנה שיש עליו גג.

הצריף הוקם בכוחות משותפים.

כשתקפו אותי הצירים הייתי לבד בבית

3)

גם לך צרי המקום. בטוחה שבעל טוב יותר ואני חייבת לפקוד
התאם לתוכניתך ובהתאם לצורך. ובכן הלכתי לגן פלטים ובקשתי
מהגנות שמואל עליו עד שימשהו מהורי יבוא לקחתי. (השעה הייתה
בדור לשעה הצהריים) מהגן הלכתי לחנות ופוצעתי להם על התנועת
ואם נסעתי לביתה להדסה שחיה על הר הצופים. זה שעה פוזבחה
ב 14.46 (כפי שזכרתי היום בצהריים) יצאת לאור העיר. (גם עזי נאלץ
הפיוק באותה שעה מהליום כיבדו לשקום לעוף והמילד אף הוא
היה אותו מילד. ומילד זה שאל את ג' זה היה אותו "פאראלי" ^{המילד היורה}
שפוזבו בעל מלאכה לא יוצא) מילד הפעם הקבוצה (הוא אומר
היה לעשות אינשהו תקון שהקבוצה לא ביצע אותו כהלכה) בכור
שלא כצית לאמר לו שזה הוא לעצמו זה היה אותו בעל מלאכה לא מוצאם
האצורה השלישית בתיה בת הדסה ונפתלי הרענסי עם תלוד לידה.
ותקבלת השמחה היתה כשלאזנה בשבילה עניסה מקושטת בסרטים
ורודים, שדאגה לך השכנה ד"ר פועה מנצל. אותה פועה קישטה בזמני
את אותה עריסה בסרטים בתוליים. ואולי כאן המקום לציין שאתה
עריסה שהיתה החלק העליון של העגלה אשר שמשלה אותה כעריסה
עם הגלגלים, כי הסיעו אותה ואחרי יומים אבבית למקום המורה של
החורים ותצדה בביתה השעה מאוחרת הלילה. ובשליש עריסה זו בדור
לא היה שמוס אצלן גימנזיום. היא הועברה לבית גלעדי ושם היה
זה שימוש רב יותר עד כאן סיפור העריסה אבל עדין לא ספרתי
מה קרה למטה הכפולה שלני שבחממה הוקמה העריסה על 2
כסאות. ובכן העיסות הוצרכו לצידו לצריפון שהוכן מאדקסת. אולם
דוחר בידיסט הוא הערך אשר וסלסה-סלסה זאת האטה בשניה שמתת
אי אפשר היה לפתח בלד רק עד תציה ואז גם באבן אי אפשר היה
לפעולה. יצא איהם שראתו יטן על האטה החמה בביטול והטן בדירה
הנאכה יותר וקל מתצית החומר. לי באבן נתנה הצבת לטבה האטה
המלבדת יותר וריר דזה ^{כאן} נחמית יותר מצד אחד, אבל בעיות
מסוג אחר. לא סיפרתי שיצאתי מביתה עם שני תלמים מעידיסט, אמנם
בגבס קל יחסית אבל קשים. דגל אחת מקדסת אבל בכך עד המפסקה

הלכתי לגן ובקשתי מהגנת לשמור על עוזי עד שמישהו מהורי יבוא לקחת אותו. הלכתי לחנות הודעתי להם ומשם נסעתי להדסה הר- הצופים נולדת בשבע ועשרה ולפי שעון החורף בשש ועשר דקות.

גם עוזי נולד באותה השעה היה זה אותו מיילד והוא שאל מי זה שעשה עבודה כזאת גרועה בלידה הראשונה- לא ספרתי לו שהיה זה הוא בעצמו.

בבית חיכתה לי עריסה עם סרטים ורודים שהכינה לי פועה מנצל. העריסה הייתה העגלה שלי, של יהודקה ושמואליק ואחרי ששימשה את עוזי ואותך היא הועברה לכפר גלעדי.

5) אל יד. לפני פתח אחד מהם ונצמד ליד דלת הכניסה
 אליו בחוק כיון את כובעו אליו מאי הנה אני מוכה הנה.
 אותו רגע חשבתי "צחוק בצב" זה שגטו יותר שהוא תפילה
 וחיזוק והוצאתי ידי השוטט שהחזיק בה הזויתו בלתי
 וצגה אם קראת לסיפורים הקצרים בשם "הצרות" הנה
 קבצו מספר על מערכה נוספת ואיך אפשר לזלג על פיצול הסוכנות.
הפיצול ק הסוכנות קרה כאשר בתי שכה בלול מחציה
 אחרים לא כל גוללות נפלו גם בחצר שלנו. רצתי החוצה
 תפסתי אותה מחזקות והגה כפול מעלה נסיתי לגנון עליה
 חלק זמן קצר בלע סבא עקבא הוא עמד אז געגוע העם "החזרה
 ובשה הפיצול נשמע וגם נוצר על מקום האירוע הוא מה
 אצ הביתה בלע נכנס והתעשה כולו מניץ על סא שער
 ליד דלת זבקות על הרבנו את בתי ורצתי לגן בולחם של עוזי
 שהיה אז הסוכנות (כיום נמצא שם המגר) בשנכנסת לגן וזו
 ראיתי אז ילד. המגר ביה מפכה השליח וההעגלה הקטן
 מאי העטיות. בתחילת המפגש את הילדים את כלם מצאתי ביה
 עם הגוללות חלק הפחדור בצר שליז השיחתי. היה לפני מצל
 שהפיצול קרה מאי או עשר דקות לאחר שהגוללות הכניסו את
 הילדים מהחצר עה שטח יבשים וישבו לצדול.
 המחרת את ציצי הביתה ובחלשתי לרול לסוכנות ולראות
 מה שחם נפתל. שחחל אז לעבור בה לאחר שמכרו מהנלסות.
 ענתי את סרט למן בלב באבובי שניתן לנו ה"הגנה" לשם
 הסוואה (המלוק למן הייתי לבושה במלוא כח היה נהוג
 אצ כשפיתה תולקת הבית) וטוב ששגתי כח. כי חלק המון
 הקצרי הזה שמו ה"חוקות" מסביב לסוכנות עה למנוע
 את התפצול. המון אנשים. בלבות לסרט עצמו לי, אלה ששמרו,
 שהיו ביניהם גם מחכים שהפתי, לעבור מעל ה"חוקות".
 רצתי לחבר בשם צבד לפתי וה"הגנה" שם "מהפכת סדום"
 הכי צפה לקומה ולמאת גים מהרואטורים שנשכבו ועל

העבירו אותה מיד אל יד עד שאחד עשה את עצמו יורה בה לקחתי אותה
 מהר.

בפיוץ הסוכנות (כשאבא נפתלי עבד שם אז) בתי שכה בלול. בחצר נפלו
 אבנים, סבא שהיה ב"משמר העם" שמע את הפיוץ והגיע מיד הביתה.

זרקתי את בתי עליו ורצתי לגן הילדים של עוזי הייתה שם מהפכה גדולה
 המזל היה שהילדים בדיוק נכנסו לאכול ולא היו בחוץ.

החזרתי את עוזי הביתה שמתי על עצמי סרט "מגן דוד אדום" שהיה לי עוד
 מ"ההגנה" ורצתי לראות מה עם אבא-נפתלי בסוכנות. הסרט עזר וגם השומרים
 שהכרתי נתנו לי להיכנס. רצתי לחדר שם עבד נפתלי הייתה שם מהפכת "סדום"
 ועמורה".

שולחן של אבא כנף של אטו. (אטו אטו של הקונסוליה האמרי-
 קנית) שבו היה חומר הנפץ אשר מתחת לחלון של אבא.
 הייתי משוכנעת שמחדר זה לא יצא איש חי. בנג'מה צו התאמה
 אצל. במשך יצאתי החוצה וראיתי ג'רה אבסה שבצבץ מעת
 סוודר בצבע ירוק כחול של הסוודר של אבא. הקפס היה בולר
 מרוטט. זה שפסית לאחר מכן לא זכרתי. אבא חברים ספכו
 לי כגור באר יאמי בהתפעלות אק יבולתי האותו מצב עצור
 אסאת את האלוקות. ג'י אני אינ' יוצאת לשמח חשבת ג'י. אבא בנראה
 שבאותו רגע זה דבר היחיד שתשבתו שאני יבולה וצניבה לעשות
 אבא לרפנס עכפיו לפרטים אומר רק שאת אבא מצאתי אחר
 (לאחר כיצור ליד הקיר אכל אחר רה ג'רה, כי האנשים עוזבו
 האמצע החלף עם מכונת יריה ו'כו על האנשים ולא ההחנה.
 ניצחתי את הידע שלמנו איתנו שבהקרה רחוב רבים ליד
 הקיר) בהיהם הביקור חולים על בסא נתונים. השולחן
 היה תפוס. היו לו צינורות הראש בים הוציאו רסיסים.
 לאחר הפיתח עצבו לי חברים להחזיר אותו הביתה. (בהיהם
 נשארו רק המקרים הקשים מאוד)
 והנה עוד מקרה נוסף - בעת כבר בקור בת שנה. אחרת
 הסתירה דקצוזה. הפגזות והפגזות. הפגז אחד בדר פגע ביד
 ת שלני. מצא שביד הפגז בקורת היטון סועה תקרת השמים
 במתחת עיניה פועה ותצבה. הפגז לא חבר בנמה.
 הבית של בילי שבו ישת קיאות נחשבה לידות יותר ג'י
 הוא שמש למקלט של שני החדרים. ג'רה שורשת ההדפץ
 שהפגזה בין שני החדרים נחמדה ובהחיתה צלצלת אצורה
 או מתחילה הפגזה היו כולם רבים למקלט בביטל. מתה שצדין
 לא בידיה (אזרו שהיא חברה לברר הגלל ההפגזות) (אבל הייתה
 והקידה דיוק על כל מה שאמרו לה) בסעית באלו פיתה נצמדת
 במיטתה בקטנה מצביעה בהראת יד לבנון בית בילי וממסכה
 לאיתר עצ שבו מציאים אותה מפעלה ועוזרים למקלט".

על השולחן הייתה הכנף של המכונת שהתפוצצה (המכונת של הקונסוליה
 האמריקאית שבה היה חומר הנפץ) הייתי בטוחה שמהחדר הזה לא יצא איש
 חי. יצאתי החוצה ראיתי גופה מרוטשת לבושה סוודר כמו של אבא.

מצאתי אחר כך את אבא בבית החולים "ביקור חולים" הוציאו לו רסיסים
 מהראש ואחר כך החזירו אותו הביתה כי בבית החולים השאירו רק מקרים
 קשים.

כשהיית בת שנה פגע פגז בבית ונעצר על קורת ביטון.

בתיה ידעה גם מתי מתחילה הפגזה והייתה דורשת, בתנועות יד, לעבור לבית
 של בבלי שהיה מוגן יותר.

[illegible]

והוא הסיפור של שתי התרועעות שלהם אחרי יחוד אלה.
אלה שני תרועות שגורם אצלן משני אפסותיהם בני וים או ימים שגורם
מן האנקבטור ^{ללא יצאה} "כאן עקבאקנה אתם בסוק'מנה יהודה"
עם הקשת של ^{היה עובד אצל} עוז'עלה את. האפסות האלה גורם המוסן שבח
שני, קבלו אתם ושתה ובעיקר הכנה אהבה והתוצאה היתה שאהבו
אחד ~~שני~~ והפך לתנועה לכן גורם ויפסקם כהבולת גורם
אפסות ויפסק ויפסק קראו לו "מנוח". והאפסות הסני אלף הוא גורם
מאה ואף עלה בגורם על "תנועה" אך הכבולת היתה קטנה ~~אך~~ ויפסק
אכיל ויפסק. צורה והלכות הזכירה גמל ולכן גמל
קיהל את הכבול "למה". אע"פ שהיו "תנועה" והגמל לטוב ביצים,
ביצים גורם המנוח "למה" הגמל לעשות הביצים שלו היו
מאד שני האפסות ויפסק אכילת מלחן קטן שלישי ביצה אחת
של "למה" מלקה למחר ביטול לשנים חציה ^{היה} חציה לבתה, כל
אחד קבל מלחן אחד. באותו זמן היתה למלח חסידות רבה, ^{היו} "מנוח"
ותה עובד ועובד לשבת קצרה: במקרה ^{היה} שהענינה כשר האקמה.
כדי לעזור לענינה ועודדים להקים את קטן הדבור. ^{למה} פתח.
מצי פסק היתה באה מצריכה כדי לזכור את הוצר. ^{היה}
עם אחד מלח פתח אחת מלח היתה זאת כשר תרועות. היתה
שעור לא הכנה לכן החינה בה ובקשה ממני שאתם לא בה
כדי לרפד תבת קרטון בה רצתה להכניס את התרועות הא.
נתת לה מתכת סבין ישן שפיר כשר קרוע. בקשה גם שני
וכבית ואז הכניסה את התרועות בתבה. פתחה את המקרה ושפכה
למכלי שני (כנראה לראת הפעם את המצביחה עושה בן) ויש לה
שנות לזר התרועות ולטפה אותה כל הזמן. התרועות הפריחה
ואנחנו פסקנו להוציא קרה רק והלטיבות של היתה. אני מרגיש
שבתני נקיה שהתבנה הוצאת נשגותה אצל היתה עובד היום.
מכונה נוספת: היתה היתה למכת לכן הוציאו ובה היום התחילה
אני לעבוד בלילה ראש המעלה. ^{היה} לזאת להרשות זאת לעצמי
רק בגלל קירבת המקום לבית ולכן הוציאה על מטפלת או אפילו

היו לנו תרנגולות בחצר יום אחד חלתה פרגית אחת בתיה עוד לא הלכה לגן היא בקשה בד כדי לרפד תיבת קרטון בה רצתה להכניס את התרנגולת היא בקשה גם שמן וכפית ישיבה שעות ליד התרנגולת וליטפה אותה והתרנגולת הבריאה וכולם החליטו שזאת הייתה תוצאת הלטיפות.

9
 היה לחשיבה. (בימינו היום מצאנו עבודה לציורם. אבל לא הצלחנו)
 הגן הציורי הגננת התפעלת מהציורים שלה בעיקר ציורי פנים
 את הציור של משה העדה נעשה עם היצור ואיכס אחותו מסתתרת
 ואחרי קנה בסוף לכמות מה יוצרה הנגר המקק של התמונה ציורה
 פורענות. בתה הפחיתה והתפעלות מאומה שהוא כמות
 רבות איך שקיצי ציר ציור כזה. ובכן הרעיון לא יצא ממניו שלה.
 ואולי גם לא של עצי. אבל הביצוע שלה אבל שתהיה לפניה
 תמונה שגם להפיק תמונה, והתחשבה לכתוב שפיתה בערך בגיל
 13 של הוראי הציור את ההתפעלות של הגננת עכשיו היא ילדה
 הגיעה למספרה זו הוראי כשהשתה את הציור שלה לציוריהם של הילדים
 האחרים.

מהגן הזה. שבתה זמרה לא ככה פיתה מכווצה בו, הופעה
 לגן שבו לא עצי הצמחי (הצמחי פיצוץ הסוכנות) כאן בתה אהבה
 ילית. הגננת וגם מקומו היה נוח מאד בשבילי חיינו צביבה
 רק לחצות צמחיה את הכביש. אבל היתה געיה אחת. את
 הגן פתחו בקר בשם ערעקו ואילו עצי היה להפיק לעצמה
 בשם 7 בקר. זה לעיסות הפככים של מל/הסעה הצו. להכניס
 אותה למזר הגן שמתנה שם המשקל של להדה. וזה אמירה
 גשם. לא פיתה לי בררה אלא להביאה אלי לעבודה למל/ה
 ואחל להעבירה לצדהשן של הכביש. ובכן היא ישבה יומים בארצין
 וחכמה לי. להכניסה למזר העבודה שבו עבדתי עם עוד כמה אנשים
 (צביק מכיר שההדורה הציורית 1950)
 מסור היה. הוראות לא יכלו להפיקו. היו שמסור מאנשים במחל
 לעבודים לצאת מהארצין (פיראות האלו השתנו לחלוטין. אצלם
 אולי

מגן הילדים" בתה עברה למאנסיס אז בהר פכסו לה
 לבוא אז לעבודה. הוא בהר למדה לכתה ופיה לכתה יד
 סכ יפה. היא מאה ציורה את האותיות והעבודים האחרונה
 היה עבדתי לאו האמני שהוא כתבה עם שבא לי שיהיה בלתי
 זה נבאה להם בוא הפכה של חילת בכתה יד.
 (אזה כשהיתה בהר פיתה הציור אבד יפתי היה מורק לי את
 הכתבה שאני מקרא אגם. כפ כמה יפה לא היה ברוח)

הגננת התפעלה מהציורים של בתיה למשל הציור של משה בתיבה בתיה
 אמרה שזאת לא חוכמה והיא למדה את הציור הזה מעוזי. מהגן הזה שבתיה
 לא הייתה מרוצה (הערה-לי דווקא יש זכרונות טובים) עברה בתיה לגן שהיה
 בסניף הדואר של היום הגן נפתח בשמונה ואמא-הדסה התחילה לעבוד
 בשבע וחצי אז בתיה חיכתה במודיעין של משרד ראש הממשלה עד שמונה
 ואז אמא העבירה אותה את הכביש.

כשבתיה הייתה כבר בבית הספר הרשו לה כבר להיכנס למשרד ושם כתבה
 כרטיסיות וכולם התלהבו ממנה.

10) עצמה
את הצבאות המלכותיים, בתיה תספר בעצמה היא גם זכרה
וגם יופעת הרבה טוב ממני.

ס' י"א: עכשיו בשמילתי את הכתובה ואני חושבת לעצמי
למה השתדלתי המלה "מכירה" הם פנים שערבתי לתקופה
או לנשוא חדש. הכי לא הכרתי בשם הזה או במהות הזה
מתוך מחשבה תחילה. זה פשוט נכתב לי מעצמי. ואני מנסה
לענות במה לעצמי. אולי מפני שאני מנסה לענות קרובות על כל
החיים כמו על הצגה ככעין משחק בתיאטרון. ואם עושים בתיאטרון
הזין הם מכנים פנקי חיים. וכל צד הם מכנים כל פנקי. ^{מכירה}
"מכירה" ואם נרמז את המלה יש בה גם משמעות של "מכירה" ^{מכירה}
בין אנן מכנים את החיים - "מכירת הקיום". ובכן החיים הם
מין תיאטרון. משחק המופיע מופיע "מכירות" וזה "מכירות"
צריך לומר למשחק בו יפה ואז גם המשחק "מכירות". צריך לומר
לומר להתקדם, אך ביד עי זה אז פנים לא להתואש או הפסד
לומר בלפי משה ואז הציון שניתן לעצמי יפה ^{מכירה} ונראה
למשחק להתמודד, להלחם ולהתקדם בלפי מעלה.

ובינא חלק זה בתיה, הרבות להביות לך, למה
ולידך להביאות טובה, להצליח בה אשר תפנו.
אשר ושלמה

באהבה אמא - סבתא הדסה

ירושלים, שמחת תורה תשנ"ז (חג חודש ומצ' לפני יום בליתק)

את היתר תכתוב בתיה על עצמה

באהבה אמא סבתא הדסה ירושלים שמחת תורה תשנ"ז

סיפורים ואירועים עד שנות השמונים
ובמיוחד אלה מימי ילדותי המוקדמת
ונערותי.

האירועים והסיפורים אינם מסודרים על
פי סדר כרונולוגי מדויק

נסיעה ברכבת בחול המועד פסח

אחת החוויות בחול המועד פסח הייתה נסיעה ברכבת לתל אביב וחזרה לירושלים.

איני זוכרת אם עשינו משהו בתל אביב נראה לי שהחוויה העיקרית הייתה הנסיעה והנוף היפה שנשקף מהחלונות.

הקרונוט היו עמוסים- במיוחד בילדים חרדיים שהצטיידו במצות ובפירות.

מיד שעלו פתחו את הסלים והחלו לאכול.

הזלילה הזו פגמה מאד בהנאה שלי גם הצפיפות הלחיצה אותי וגם איטיות הנסיעה .

בגדול, הנסיעה ברכבת בהחלט לא זכורה לי כחוויה נעימה.

תחנת הרכבת הישנה

התחנה המרכזית בבניין - העמודים. (רחוב יפו).

כל נסיעה באוטובוס אל מחוץ לעיר זכורה לי כחוויה קשה.

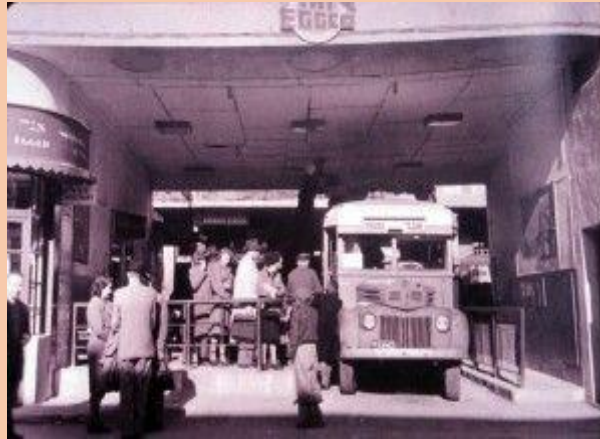
הנסיעות העיקריות שלי היו לכפר גלעדי.

היינו נוסעים לתחנה המרכזית בתל -אביב משם לקריית - שמונה ומשם לכפר גלעדי.

הנסיעה הייתה מתישה. קודם כל מלאכת האריזה שהייתה דומה למעבר דירה של ממש .

התחנה בירושלים הייתה קטנה, צפופה, אנשים דחפו האחד את השני.

הרגשתי שאני הולכת לאיבוד ופחדתי ממש.

תחנת אגד בנין העמודים

הנסיעות היו ארוכות. אימא הייתה מקבלת בחילות. ובכלל היה ברור כי כאשר אתה נוסע חובה עליך לקבל בחילה כי ככה היא המסורת המשפחתית. פעם נפלה לה על הראש מזוודה והייתי בטוחה שסופה הגיע. האירוע הזה כל כך הפחיד אותי ששנים אחר כך הייתי מתעוררת בבעתה ובפחד. כשאני עוברת ליד בנין העמודים אני מקבלת באופן אוטומטי בחילה קלה. לא הזכרתי את התחנה המרכזית הישנה בתל-אביב את תאי השרותים המבחילים. בקיצור חובבת נסיעות לא הייתי.

כמובן שכאשר אבא רכש מכונית הפכו הנסיעות לחוויה. המכונית הראשונה שרכש הייתה "הילמן" מתחילת שנות החמישים. הפכתי להיות חובבת מכוניות ולמדתי להכיר את כל סוגיהן. המכונית שלנו הפכה להיות בעיני בעלת פנים אנושיות. בעיניי ל"הילמן" היו עיניים (שהיו הפנסים) טובות וחכמות אך היו גם מכוניות רעות או טיפשות ממש.

התחנה המרכזית תל אביב

שמלת קטיפה

כמעט ולא היו לי בגדים אבל שמלה אחת אני זוכרת במיוחד - שמלת קטיפה יפיפייה אדומה שלא נראתה כמוה בירושלים.

הבעייה הייתה שבכל פעם שנגעתי בה הייתי מקבלת צמרמורת נוראה. רציתי ללבוש אותה ופחדתי באותה העת.

עליית הגג

כשבנו סבא וסבתא את הבית התכוונו לבנות עוד קומה אך אמצעים כספיים לא עמדו לרשותם.

כך נותרה לה עליית-גג ששמשה למעשה מחסן.
במדרגות הונח ארון ובו כלי עבודת הנגרות של אבא שלמד מקצוע זה עוד
בחול"ל, עבד בנגריות מיד עם עלייתו, ונהנה לעסוק בתחום.
על הגג היה גם שולחן נגרות אך פעם, בבדיחות הדעת, הציע את השולחן
למכירה ואז, כשהייתי בבית, הגיעו אנשים ופשוט לקחו את השולחן.
אבא לא הפסיק להצטער עליו.

עליית הגג הייתה עבורי עולם מיוחד, מפחיד, מסתורי, ומעניין.
קודם כל היה שם עולם החתולים, הגורים המתפתחים והמשפחות החיות בה.
על הגג גיליתי את הבובות שעמדו בחלון הראווה של החנות שנסגרה ונבהלתי
נורא.
לא היה כמעט לילה שחלומותיי לא השתלבו עם עליית הגג.
חלמתי שאני עולה לשם ומגלה עולמות קסומים.
כשפתחו לראשונה חלק מהמתחם בתחנת הרכבת בדרך בית-לחם לא ידעתי
מראש כי נעשו שם עבודות כלשהן.
והנה יום אחד עברנו ופתאום היו אורות, צלילים הרגשתי בדיוק כשם שהרגשתי
בחלומותיי על העולם הקסום שבגג.

אוספים

עוזי היה מסודר ואספן. היה לו אוסף בולים מרשים אוסף פרפרים, וספרים
מסודרים.
אני הייתי בלגניסטית ולא היה לי מעולם אוסף כמו לחברותיי שאספו למשל
זהבים (ניירות אלומיניום קטנים וצבעוניים שעטפו חתיכות שוקולד. את הניירות
היינו מישרים ושומרים אותם בתוך ספר).
הייתי אוספת הרבה דברים אבל אף פעם לא בצורה רצינית.
עוזי גם הקים תיאטרון צלליות נפלא. לי היו הרבה רעיונות אבל אלה נשארו
בגדר רעיונות שלא הוגשמו.

צלליות

בית מודרני

לאבא היה חשוב לדאוג שהבית יראה יפה ומודרני.

העובדה שהוא היה רק דייר בבניין של סבא וסבתא הפריעה לו אבל ככל שיכול היה ניסה לשפץ, להחליף את המרצפות, לסייד, ולהכניס ריהוט חדש.

הוא בנה כמה רהיטים, הזמין שולחן כתיבה, שולחן פורמייקה למטבח, קנה מקרר קטן ומכונית ישנה.

אולם גולת הכותרת היה המזנון שנראה בעיניי רהיט פאר מושלם.

הייתי יושבת ימים שלמים מולו ומתבוננת בו. לא ויתרנו עליו הוא עדיין מפאר את סלון הבית שלנו.

לדעת לעוף

אומרים שלכל בני האדם חלומות מתקופת היותם קופים המעופפים מעץ לעץ. אני לא התעופפתי ממש בחלום אלא ריחפתי בגובה של כשלושים ס"מ מעל פני האדמה. חלומות אילו חוזרים אלי הרבה גם היום ולדעתי מכיוון שאני מתקשה ללכת והריחוף מספק לי פיתרון מושלם.

צעקות בלילות

אבא נחשב לאדם חביב חברותי ובעל חוש הומור. למעשה היה אדם מסוגר ומדוכדך אין לי ספק שהסיבה לכך הייתה אימי - השואה, געגועיו לבני משפחתו שנספו ורגשי אשם כבדים על כל שלא פעל מספיק כדי להעלות ארצה את אימו ואחיו שלא הספיקו לעלות. גם לאביו שנפטר כשהיה בן ארבע בערך התגעגע מאד. געגועיו לאב התבטאו גם באהבתו לפרקי החזנות להם אהב להקשיב. בלילות היה צועק מתוך שינה. אמא אמרה שלא צריך להעיר אותו. הבנתי שאם מעירים אותו גורמים לו לזכור את חלום הבלהות מה שלא היה כמובן רצוי.

פעם אחת כשהיינו בבית -הבראה אבא התבדח וסיפר בדיחות ואשה אחת אמרה לי "איזה כיף לך שיש לך אבא כל כך שמח"

לא אמרתי דבר.

היא לא ידעה עד כמה אבא היה ההיפך מכך.

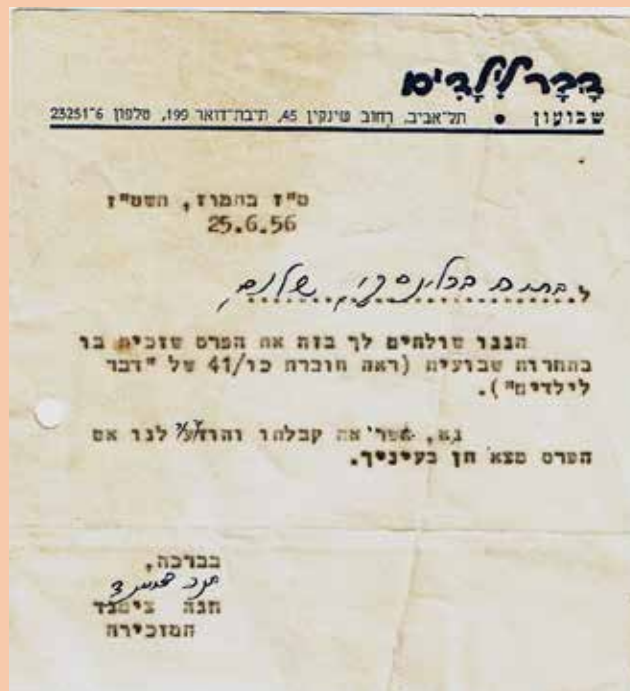
"דבר לילדים"

השבועון לילדים הזה חיבר בין ילדי המדינה ומילא במידה רבה את מקום הרדיו והטלוויזיה עבור הילדים.

היו בו גם סיפורים בהמשכים והרבה דגש הושם על ציורי קוראים וחיבוריהם.

העיתון היה קיים גם כאשר ילדינו היו קטנים ופעמים רבות שלחתי בגאווה למערכת את עבודותיהם.

וגם אני ועוזי היינו משתתפים בחידונים

שריפה בחנוכה

כשהייתי בת שבע עברו סבא וסבתא להתגורר עם דודי יהודקה ושמואליק ומשפחותיהם בכפר גלעדי.

דירתם הצמודה לדירתנו הייתה מושכרת חלק מן הזמן אך לעיתים עמדה ריקה.

יום אחד בחנוכה הדליקה אמא נרות על החלון בדירתם.

איני זוכרת מה קרה אך האש אחזה בוויילון והוא החל להתלקח.

נבהלתי נורא נכנסתי לדירה שלנו עמדתי מול אמא ולא הצלחתי לדבר.

היא הבינה שקרה משהו ראתה את האש וחנקה אותה בתוך דקות.

אלא שהפחד שעברתי היה כה חזק עד שבמשך תקופה ארוכה בכל עת שראיתי אש הייתי מתחילה לרעוד ולאבד עשתונות. רק אחרי שנים רבות הבנתי עד כמה האירוע היה טראומתי עבורי.

מפסיקים למצוץ אצבע

עד גיל שלוש נהגתי למצוץ אצבע.

בתקופה ההיא לא היה נהוג לחלק לתינוקות ולילדים הקטנים מוצצים ובוהן כף היד סיפקה לילדים את הרצון למצוץ שהיווה תחליף ליניקה .

כשהתקרבתי לגיל שלוש אמרה לי אימא שגדלתי והגיע הזמן להיגמל.

רציתי מאד למלא את רצון ההורים אך בכל בוקר כשהייתי מתעוררת משנתי מצאתי עצמי עם אצבע בפה.

עד היום אני זוכרת כיצד בקשתי מאימא לכסות היטב את ידיי על מנת שהשמיכה תמנע מהאצבע להגיע לפה.

ואומנם הרעיון עזר והייתי גאה מאד מעצמי.

לומדים לנגן

לאימא היה חשוב מאד שנלמד לנגן.

כמו כל הילדים הקטנים התחלנו עם חלילית והצלחתי מאד.

המורה שלי היה עזרא גבאי שהיה ככל הנראה בעל כשרון פדגוגי מעולה.

אהבתי את הלימוד והמורה היה מלא התפעלות ממני.

המשפחה שהייתה נפעמת, רשמה את עוזי ואותי ללימודי נגינה על צ'לו.

עוזי הצליח מאד. אני הייתי ככל הנראה צעירה מדי ללימודים על כלי זה החוויה לא הלהיבה אותנו והייתה קצרה.

הקונסרבטוריון הירושלמי החדש והאקדמיה למוסיקה
בשם משרד הנוער והחירות

תעודה

לשנת הלימודים תשי"ז - 1957/4

שם המלמד: רמון סקל מ"ה
כתת המורה: צ. קא
המקצוע הראשי: סליל
קולה:

ציון הבחינה	ציון השנה	המקצועות והתאורטיים	המקצוע הראשי בקרינה שנתית
			ה פ צ ב + N6
			ה ס ו ז N6
			ה ס ב נ ק ה N6
			ה ה ב ע ה N6
			ה ל מ ו ר ב ק ים + N6
			ה ר י ו ק N6
			ה ר ב ו ז N6
			ה ח ת מ ר ה N6
			ציון המבחן <u>103</u>
			הערות כלליות:

יורשלים י"ז תשי"ז 1957

צ. קא
החלפת המורה

80.4
בשם התלמיד

עזרא גבאי.

עבד כמנהל התקליטייה בקול ישראל שירים שהלחין באתר זמרשת.

1. אודך כי עניתני (לחן עזרא גבאי).	13. מי זאת עולה (לחן עזרא גבאי).
2. אני חבצלת השרון.	14. נחלת שבת.
3. אני לדודי ודודי לי (לחן עזרא גבאי).	15. עוד אבנך ונבנית.
4. אשירה לאדוניי (לחן עזרא גבאי).	16. ענדי רעיה (לחן גבאי).
5. דוד ירח בשמים (לחן עזרא גבאי).	17. רנו שמים.
6. הגמלת.	18. רוני ושמחי בת ציון.
7. הניצנים (לחן עזרא גבאי).	19. שבת.
8. ולא ילמדו עוד מלחמה.	20. שיר אביב.
9. ומלאו הגרנות בר.	21. שיר ליורה (לחן עזרא גבאי).
10. חולו חולו ונרקיע.	22. שיר סתיו.
11. ישושום מדבר וציה (לחן עזרא גבאי).	23. תכלה שנה.
12. לכה דודי (לחן גבאי).	

לימודי פסנתר.

חלמתי כל העת על לימודי פסנתר וכשהגעתי לגיל 12 סוכם כי לא תערך לי מסיבת בת- מצווה ובמקום זאת אקבל פסנתר.

חלמתי ללמוד לנגן בפסנתר שכנתנו יוכבד דוסטובסקי שהייתה מנהלת האקדמיה למוסיקה וגם חברתה של אמא המליצה שאנגן בחליל צד אבל אני רציתי פסנתר.

ואומנם קנו לי פסנתר אנגלי ישן יפה אך מאד פגום.

מורי הראשון היה מר אבילאה שהצלחתי בעזרתו להגיע לרמה מצויינת בתוך מספר חודשים אך מאחר שכל כך הצלחתי והוא היה כל כך זקן הוחלט שמגיע לי מורה יותר נחשב .

ואז הקסם פג. התחלתי להתעניין פחות ופחות עד שהפסקתי לימודיי.

לא אחת אני חושבת ומצטערת שלא שמעתי לעצתה של יוכבד ולא פניתי ללימודי נגינה על כלי נשיפה, כלי שאינו דורש תרגול אין סופי ואינו דורש נגינה בשתי ידיים שאינה מתאימה לדעתי לשמאליים כמוני.

לא ויתרתי על הפסנתר הוא הפך לשולחן מיוחד ונמצא עכשיו אצל איילת .
מסיפור לימוד הנגינה בפסנתר למדתי הרבה לקחים.

אריה (אבילאָה) נייסביץ'סקי¹¹ (נובמבר 1885, רוז'ינוי, פלך גרודנה, רוסיה–
1985, ירושלים) (היה פסנתרן ומורה למוזיקה ישראלי, מראשוני הפסנתרנים
והמורים לפסנתר בארץ, פרופסור לפסנתר בקונסרבטוריון של ז'נבה ,
בקונסרבטוריון 'שולמית' בתל אביב הקטנה ובאקדמיה למוזיקה בירושלים ,
מחלוצי המוזיקה הקלאסית בארץ ישראל.

זהו המורה שבטפשותנו החלטנו להפרד ממנו.

רופא הבובות

ברחוב הקרן - הקיימת מול הבניין שם למדו כתות א-ד עומדת עד היום חנותה
של משפחת לוי.

אז ניהל את החנות הסבא ניסן לוי והיום מנהלים אותה הנכדים.

לנכדים יש הכל, מעטפות וכפתורים חוטים ומחברות עיתונים וניירות.

כשאימא עבדה בארכיב משרד ראש הממשלה היה בנו של ניסן מביא לארכיב את כל העיתונים היומיים שהופיעו במדינה ואדם מיוחד היה מכין גזרי עיתונים ומחלק אותם לאנשי המשרד על פי תחומי עיסוקם. לשכת ראש הממשלה הייתה מקבלת עותקים מיוחדים.

אחת הבובות שלי שנשמרה - עם פוסי

היום עושות עבודה זו חברות מיוחדות העובדות מול כל משרדי הממשלה הייתה סיבה מיוחדת מדוע היה ניסן לוי נערץ עלי. באותם הימים היו ראשיהם של הבובות עשויים מחומר שביר ופעמים רבות היו נשברים חלקים שונים, במיוחד האף העיניים ועוד. כשהייתה נשברת בובה חשתי כאילו נפצעה בתי, אחותי וחברתי הטובה ביותר. וכאן בא הקוסם ניסן. היו לו צנצנות קטנות ובהן חומרים צבעוניים. בעזרת מברשות קטנות היה מתקן את הפגמים כמו רופא מומחה שעושה קסמים. איני יודעת כמה פעמים הוא ריפא את נפשי הדואבה.

עוזי ואני על השטיח ובינינו- הבובות

כהן צדק המורה לזמרה

כהן צדק היה אחד המורים בכיתות הנמוכות בגמנסיה שהיה נכנס אלינו לכתה למילוי מקום. עבורי היה שיעור אחד עימו משום חוויה איומה.

אנו נולדנו אחרי מלחמת העולם השנייה הורינו היו מעורבים במלחמה בדרך זו או אחרת בני משפחותינו נספו בשואה ואפילו אני נקראתי על שם סבתי שנספתה .

למרות זאת מעולם לא שוחחו אתנו על התקופה.

ואז נכנס אלינו המורה כהן צדק והתחיל לספר לנו על הילדים הקטנים שהושמדו ועל כל הדרכים המזעזעות בהן הוצאו להורג. הילדים היו מזועזעים אני פשוט לא האמנתי לו וכעסתי מאד על כך שהוא משקר לנו כדי להפחיד אותנו לא ספרתי גם בבית על החוויה הקשה ולא ברור לי מדוע .

פסיכולוגים אולי ידעו להסביר זאת.

יוסף כהן-צדק היה מחנך, מתמטיקאי, מוזיקאי ואספרנטיסט ישראלי. יקר העיר ירושלים.

החברות הטובות

בכיתות הנמוכות היו לי שתי חברות טובות ברחוב.

לילי סלנסקי ונעמי שטיין.

היינו מרבית לשחק בבתים ובעיקר ברחוב.

לא היו אז הרבה מכוניות שסיכנו אותנו וככלל רחוב אלחריזי הינו רחוב צר מאד אשר מכוניות המעיטו לנוע בו.

שולחן הכתיבה של עוזי ושלי שעבר אחר כך לילדים ומשמש שוב אותי

לילי התגוררה ברחוב אבן עזרא פינת אלחריזי ונעמי באלחריזי 24.

נעמי חידשה את הקשר עם שתי נכדותיו של הנשיא לשעבר יצחק בן צבי-יעל וענת אשר היו מבלות בבית הסבא והסבתא בחופשת הקיץ ויחד היינו מתרוצצות בצריף הירוק והמרווח ולעיתים שותות מעט מיץ מהמקרר בבית הנשיא שם שתיתי לראשונה מעט מיץ עגבניות.

בלילי אני נזכרת לעיתים כשאני יושבת ליד שולחן הכתיבה הישן לידו אני יושבת עתה.

את השולחן הביא הביתה אבא .

השולחן היה מצופה בפורמייקה ירוקה שבתקופה ההיא לא הייתה מוכרת ועל כן התגאה אבא בה מאד.

באחד הימים ישבה לילי ליד השולחן ושרטה בלי כוונה את הפורמייקה בסכין גילוח ששימש בדרך כלל לחידוד עפרונות.

המהומה הייתה רבה.

כל פעם שאני רואה את השריטה אני נזכרת גם בלילי וגם בצערו של אבא.

חברות בבית הספר היסודי

תקופת בית הספר היסודי זכורה לי כתקופה טובה ונעימה, לא זכורה לי ולו תלמידה אחת שלא אהבתי ולא נהניתי מחברתה .

הילדים היו טובים באופיים ומיוחדים מאד כל אחד בזכות עצמו גם האווירה הלימודית הייתה נעימה מלבד כתב ה' שאז הגיע מחנך קפדן מאד

יחד עם זאת דווקא הקפדנות שלו ואהבתו הגדולה לשירת ספרד הביאו אותי לכך שעד היום לא שכחתי את שלמדתי.

בדמי הכיס שנתנו לי סבא וסבתא מדי פעם קניתי את ספריו של אורינבסקי על הספרות העברית שכללו את שירת ספרד ונהניתי לקרוא בהם.

היו עימנו הרבה ילדים יצירתיים מאד.

למטה זכרונות של שתי בנות ובן אחד נעמי (לב) נקאו שעזבה את הארץ עם אמה בכתה י' בגלל ספור משפחתי מסובך. ילדה מקסימה, עליזה, מוכשרת מאד בתחום האומנות ומי שכתבה לכיתה שירים והמנונים.

בארצות הברית הפכה להיות רופאה מפורסמת מאד התפרסמה בארץ כמי שהצילה את הזמרת רבקה זוהר.

אורה איל (ליפקין) מי שאיירה את ספרי הילדים האהובים ביותר על הילדים בארץ "הבית של יעל" "תירס חם" ועוד רבים רבים.
והבן החמוד יובל מושינסקי שנהרג במלחמת יום-הכפורים עדין נפש וטוב לב שהיינו חברים ממש טובים למרות שהילדים צחקו עלינו.

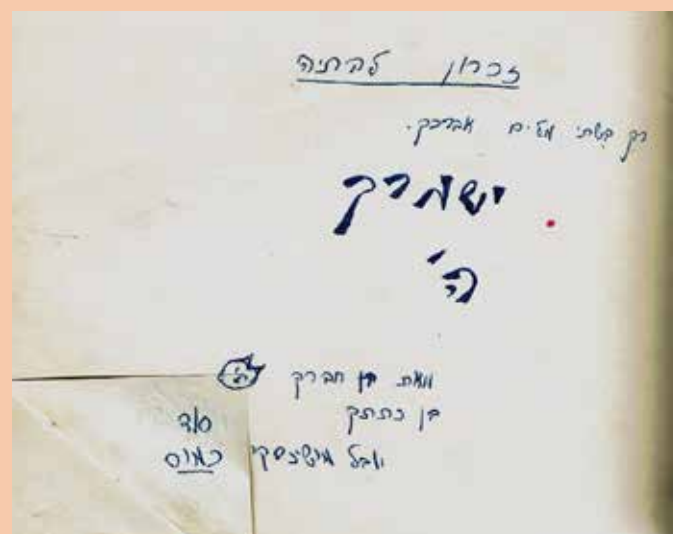
אורה (ליפקין) איל

נעמי (לב) נקאו

אורה

יובל מושינסקי ז"ל

כעס על חברה

המחנך בכתה ה' שלימד אותנו גם ספרות היה מטיל עלינו שעורי בית שהיו אהובים עלי.

לחפש בשירים מתקופת "תור הזהב בספרד" השפעות מהמקרא.

לא הייתה לנו קונקורדנציה בבית ועל כן מצאתי שיטות אחרות והצלחתי יפה. פעם אחת השקעתי הרבה מאמצים והכנתי עבודה ממש מעולה. אחת מחברותיי בקשה ממני להעתיק את העבודה והסכמתי. למחרת שאל המורה מי מוכן להקריא את השעורים והיא הצביעה בהתלהבות. המורה היה נפעם ממנה ושיבח אותה ללא סוף. אני כועסת עליה עד היום.

עקיצות דבורים במוזיאון הטבע.

כשהלכנו פעם למוזיאון הטבע התעכבנו ליד כוורת דבורים שהייתה שם. שוקי קרמר שהיה שובב גדול פתח את הכוורת בדיוק כשעמדתי מתחתיה. עשרות דבורים התנפלו עלי ועקצו אותי.

מעולם לא היה לי חום כל כך גבוה כפי שהיה לי באותו היום.

ואם מדברים על המילה כוורת- בכתה ד' כתבתי חיבור ורציתי לתאר קבוצת ילדים פטפטנית כתבתי "כוורת ילדים" המורה לא חשבה שאשתמש בדימוי כזה מחקה לי את המילה וכתבה "חברת ילדים"-מאד נעלבתי

"מוזיאון הטבע"

שעון הקיר של אבא

לאבא לא נותר דבר מבית הוריו
געגעויו לאביו שנפטר כאשר היה בן ארבע, לאימו ולבני משפחתו שניספו
בשואה היו רבים.
כשראה פעם שעון זה שהיה כל כך דומה לשעון שזכר ושעמד למכירה קנה
אותו ובמשך שנים היה מותח אותו ונהנה מצליליו.
לאחר שנפטר גווע קולו של השעון.
עתה הוא תלוי בסלון ביתנו ומזכיר לי את ילדותי.

נגה כהן המחנכת האהובה

המכתב שכתבתי למשפחה לאחר פטירתה של נגה

11/6/17

למשפחות כהן, וכהנא היקרות,

לפני כמה שנים יצרתי קשר עם נגה שהייתה מורתי בכיתות ב' ג' וחלק מכתה ד'.

אהבתי אותה מאד מאד ולא יכולה הייתי לשכוח אותה למרות השנים שחלפו.

דברתי איתה וספרתי לה על האירוע המרגש לאחר שעזבה אותנו בכתה ד' כאשר נסעה המשפחה לארצות הברית.

אז שלחה לנו נגה גלויה והמורה החדשה הקריאה לילדי הכתה אותה.

זו הייתה גלויה עם תמונת הבית הלבן ונגה הסבירה לנו מהו הבית הלבן ומדוע הוא נקרא כך.

הילדים הקשיבו והחלו ליבב.

כל מילה נוספת ששמענו הגבירה את הבכי וכשסיימה המורה קריאתה עמדה מול כתת ילדים בוכים ומייבבים מגעגועים למורתם.

הילדים הקשיבו והתחילו ליבב מגעגועים.

כשסיימה המורה לקרוא את הגלויה עמדה בפני כתה שלמה של ילדים מתייפחים מרה.

ספרתי זאת לנגה שהתרגשה מאד ובקשה שאבקר אותה ואפילו זכרה אותי ואת אמא שלי.

דברתי עמה עוד כמה פעמים הבטחתי שאבוא אבל כל פעם דחיתי ודחיתי. הרגשתי רע עם עצמי ועכשיו אני ממש מיוסרת .

בעלי מיכה הכין לי לקראת הפגישה שלא התקיימה לבסוף- דפים מדגמיים מהעיתונות ההיסטורית (מתוך האתר "עיתונות יהודית הסטורית") במיוחד על אמוץ האב שהיה אהוב ביותר, כמורה, על אחי עוזי ז"ל .

ליבי אתכם באבלכם על מותה מי ייתן ולא תדעו צער עוד.

אוהב אותה תמיד.

בתיא כרמון (ברלינסקי)

שנת הלימודים העלישית	שנת הלימודים השנייה	שנת הלימודים הראשונה		שנת הלימודים השנייה	שנת הלימודים הראשונה	שנת הלימודים העלישית
31/1/19	2/1/19		עבודת גנה	31/1/19	2/1/19	תורה/רשי
			מלאכה			ניד
2/1/19	31/1/19	2/1/19	בישול ומשק בית			תפלה/דינים
2/1/19	31/1/19	2/1/19	התנהגות			אנדרה
2/1/19	31/1/19	2/1/19	סדר			משנה/נמרא
2/1/19	31/1/19	2/1/19	הרצות			עברית
				31/1/19	2/1/19	קריאה/כסרות
				31/1/19	2/1/19	חנור
				31/1/19	2/1/19	כתיב
				31/1/19	2/1/19	דקדוק
				31/1/19	2/1/19	דברי חיים
				31/1/19	2/1/19	חולדות הציונות/תנועת העבודה
				31/1/19	2/1/19	מולדת/כתיבת הארץ
				31/1/19	2/1/19	כבע
				31/1/19	2/1/19	השבון והנוסח
				31/1/19	2/1/19	אנגליה
				31/1/19	2/1/19	ערבית
				31/1/19	2/1/19	ציור
				31/1/19	2/1/19	זמרה
				31/1/19	2/1/19	התעמלות

תעודת סוף כיתה ג' חתימתה של נגה כהן

היום הראשון בגן

כשהייתי בת שלוש בערך מצאה אמא עבודה כעובדת ארכיב במשרד ראש הממשלה.

הארכיב שכן אז בקומת המרתף בבניין הסוכנות שהכניסה אליו הייתה מרחוב אבן גבירול מרחק של דקת הליכה מהבניין בו התגוררנו.

הקרבה לבית הייתה יתרון חשוב.

הגן שנבחר עבורי היה אף הוא ברחוב אבן גבירול, בנין קטן שבמקומו נבנה בניין אחר. לגננת קראו ג'ניה ולגן "גן בן יהודה".

אני זוכרת היטב את היום הראשון.

**אבן גבירול 20 ביתו של דניאל וגוליה אוסטר היה ראש עיריית ירושלים
ממול בית זה עמד גן הילדים הראשון שלי גן "בן יהודה" עם הגננת ג'ניה
כיום בית הכנסת "חורב"**

אמא הביאה אותי לגן וספרה לגננת שאני מאד אוהבת חתולים ויודעת גם לצייר אותם.

הגננת הציעה לי לבוא עמה לחדר השני שם יש ניירות וצבעים ושם אוכל לצייר חתולים כאוות נפשי.

ציירתי וציירתי וכשנמאס לי התחלתי לחפש את אמא שניצלה את ההזדמנות וברחה לה.

בכיתי נורא.

למרות שהייתי מאד קטנה נשארו לי יחסית די הרבה זכרונות מגן זה.

מן העבר השני של הרחוב היה גן דתי. אהבנו מאד להיצמד לגדרות (הם ואנחנו) ולשיר שירים מקניטים.

כל יום מונו שני ילדים שהיו אמורים להשגיח על יציאה מסודרת לחצר אחרי הריכוז. פעם אחת עמדתי עם חברתי ציפור שרף בתו של השר זאב שרף שהייתה ילדה שמנמונת וחמודה.

הבלטנו את הבטן שלנו זו כלפי זו וחסמנו את הדרך ליציאה מן הילדים.

הגננת מאד כעסה ובתור ילדה טובה שאהבה לרצות את המבוגרים היה לי הכעס קשה מאד.

אחת מהתמונות שצילם צלם שהגיע לגן וצילם את כל הילדים תמורת סכום גבוה ללא הסכמה מראש.

אמא מאד כעסה

זה הציור שאמא כתבה עליו שציירתי אותו בגיל ארבע.

רואים את משה, את אחותו, עצי תמר ופירמידות הודעתי לכולם שעוזי לימד אותי לצייר את הציור הזה

רופא הילדים

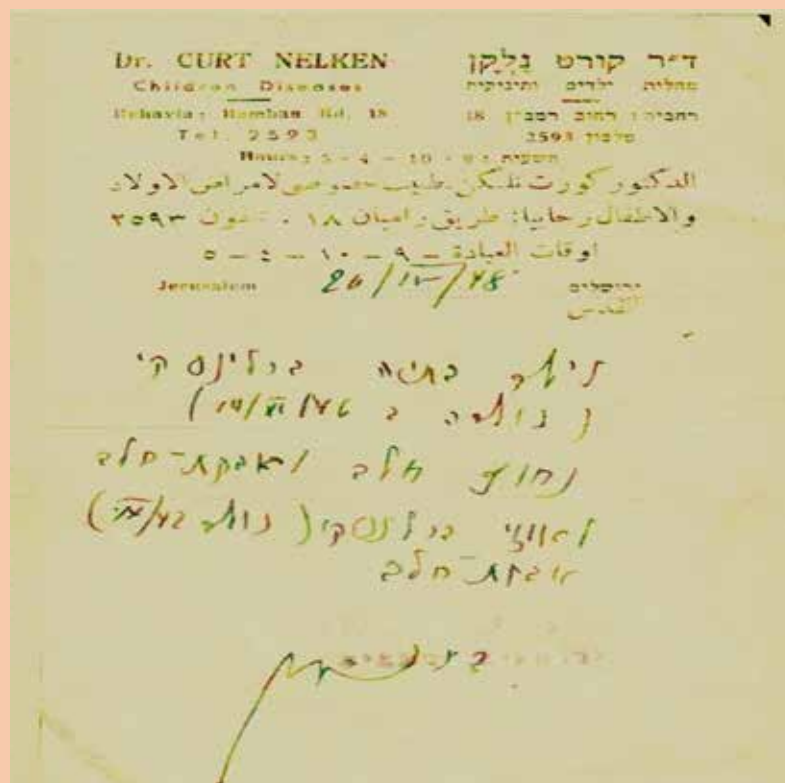
ברחוב אבן גבירול קרוב לגן הייתה מרפאתו של רופא הילדים ד"ר נלקן.

הרופא שמש כתחנת טיפת חלב ותמורת סכום לא גבוה היה מחסן את הילדים. מעבר לטיפולים ובדיקות אחרות.

מאחר וביקור אצל רופא אינו אהוב במיוחד על ילדים מצא הרופא שיטה טובה כדי למשוך אותנו אליו.

על הארון בחדר הטיפולים הייתה קופסא ובקופסא סוכריות צבעוניות ארוכות שלא ראינו כדוגמתן בשום מקום אחר.

בגמר הטיפול היה הרופא נותן לנו סוכריה שהייתה שווה את הטיפולים והזריקות.

לבתיה נחוץ חלב ואבקת חלב ולעוזי רק אבקת חלב כי הייתי עדיין תינוקת.

שימו לב צריך היה מרשם רופא- בתקופת מלחמת השחרור

פעם אחת באנו, בגמר הטיפול חיכינו לסוכריה ובמקום הסוכרייה הצבעונית הארוכה הארוזה בנייר צלופן קבלנו סוכריה קטנה פשוטה.

איזו אכזבה, עד היום לא אשכח אותה.

לא היה זה מקמצנות פשוט לא ניתן היה, עקב המצב הקשה, להשיג את הסוכריות המיוחדות.

אמא ספרה לי כי לראשונה ראה אותי הרופא כאשר הייתי בת שבוע.

הוא העיף בי מבטו והודיע כי יש לי חוש הומור מפותח.

אני אוהבת, בזכות אמירה זו, להביט בתינוקות בני יומם ולנסות לתהות על תכונותיהם ואומנם מצליחה.

קשה להאמין אולם לא כל כך קשה להבחין.

יום ההולדת השביעי של עוזי

הייתי בת שלוש אני זוכרת היטב את האירוע. הגיעו בני משפחה וחברים יהודקה צילם הרבה תמונות . כשם שצילם בכל הזדמנות ובזכותו נותרו הרבה זיכרונות

מסיבת יום ההולדת השביעית של עוזי סוף כיתה א' משמאל לימין בתיה
והבובה שלה שנשארה בבית הדסה, ידי קופרניק חברו הטוב של עוזי ושכן
(למרות שהיה צעיר ממנו) - בנה של יוכבד דוסטרוסקי חברתה של
הדסה, נתן כספי (אביו היה חברו הטוב של יהודקה), יורם צנתבי (חבר עוד
מהשן ושכן), עוזי,

ישראל בנו של אריה אחיו של נפתלי, משה ברוק(חבר עוד מהשן, שכן, וקרוב
משפחה רחוק) רחל (רוחני) בתו של אריה אחיו של נפתלי.

הגברת מיקימונת

הספר האהוב עלי ביותר בילדותי המוקדמת מאד היה הספר "הגברת מיקימונת".

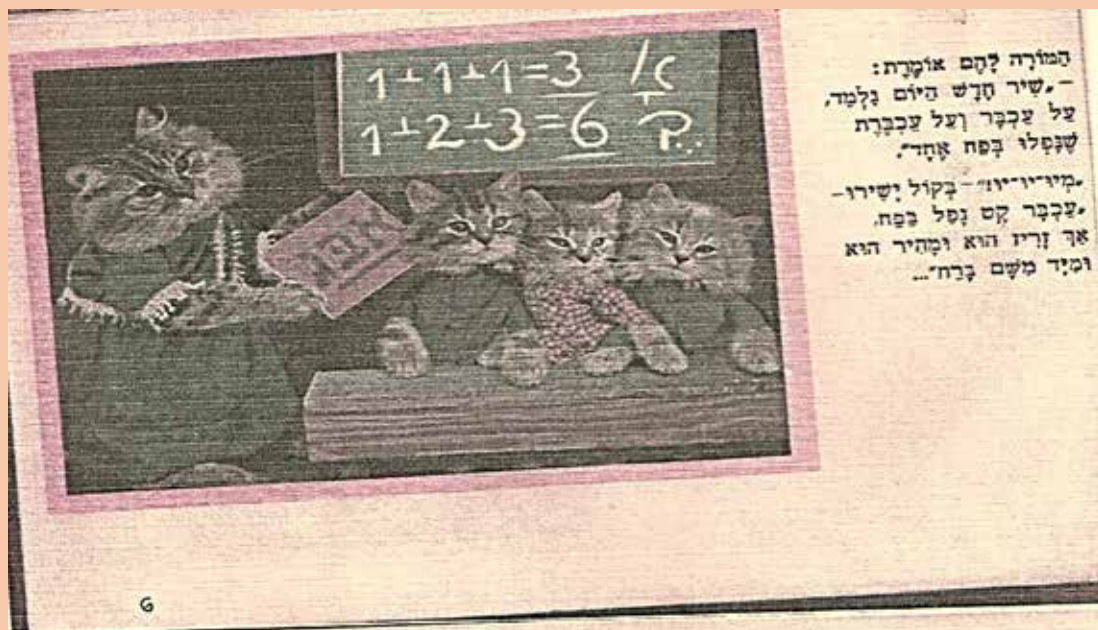
לא אשכח כיצד הייתי רודפת אחרי אמא עם הספר ביד ומתחננת לשמוע אותו עוד ועוד.

הספרון הנפלא שעובד על ידי שלמה סקולסקי מתאר יום בחייהם של חתלתולים בני חודשיים ואמם המסורה.

לפני כמה שנים כששוב התגעגתי לספר חיפש אותו מיכה בספריה הלאומית וגם מצא אותו. לא היה גבול לשמחתי.

אהבתי לשמוע את שיריהם של מרים ילן שטקליס של חיים נחמן ביאליק אך הגברת מיקימונת הייתה מעל הכל.

"כבר סדרנו הרכבת"

טקס שאהבתי שערכה אמא לפני השינה היינו מתרחצים ואחר כך הולכים
בשורה ושרים:

"כבר סדרנו הרכבת

בואו ילדים לשבת,

הקטר כבר מצפצף

לא ניסע אם לא נשב"

משרד ראש הממשלה

**משרד ראש הממשלה ברחוב אבן גבירול לפני המעבר לקריה. הארכיב היה
בצד שמאל במרתף.**

משרד ראש הממשלה ברחוב אבן גבירול, משרד שישב בו ראש הממשלה,
שהתקיימו בו ישיבות הממשלה, שהתקבלו בו אורחים בכירים מכל רחבי
העולם- היה מאובטח על ידי שומר מבוגר אחד, שמנמן שלא מנע כמעט מאף
אדם להיכנס לבניין.

רק בשלבים מאוחרים יותר כאשר הוטל רימון בכנסת שגרם לפציעתו של בן
גוריון הוגברה במעט השמירה אך רק במעט.

לבניין זה הייתי מגיעה כמעט בכל יום לאחר שסיימתי את הגן ואחר כך גם
בכיתות הנמוכות של בית הספר ואז כבר עזרתי בעבודות הארכיב.

הייתי מכינה כרטיסיות ומסדרת אותן.

מאחר וכמעט ינקתי את עבודת הארכיב -ומאחר ואימא התייחסה מאד ברצינות
לעבודה ותמיד הגתה רעיונות חדשים -הייתי בטוחה שזו העבודה החשובה
ביותר בעולם.

כשסיימתי את הצבא והייתי אמורה להירשם בשרות התעסוקה נרשמתי כפקידת ארכיב ונשלחתי בו במקום להבחן.

ההכשרה שעברתי עזרה ואת הבחינה עברתי ללא בעיות.

בסוף שנות החמישים נבנה משרד ראש הממשלה בגבעת -רם הוא כבר לא היה במרתף וגם אותו בקרתי מדי פעם.

בשנות עבודתי במשרד הפנים הוזמנתי מדי פעם למשרד הייתי המומה מסידורי האבטחה אותם השוויתי תמיד לשומר היחיד אותו זכרתי מילדותי אך יחד עם זאת חשתי כאילו נכנסתי לבית מוכר וקרוב.

בנייני המוסדות הלאומיים

בקצה רחוב הקרן הקיימת עומדים בנייני המוסדות הלאומיים שהיו אז מבוצרים בחומת ברזל ושומרים שמרו על הפתח.

היה זה הבניין הממוגן היחיד בירושלים וזאת בעקבות הפיצוץ שהיה בו ואשר גרם להרוגים ופצועים.

אבא שהיה איש "משטרת הישובים העבריים" במשך עשר שנים, התפטר בשנת 1946 והחל לעבוד בסוכנות במדור לחיפוש קרובים .

בעת הפיצוץ הוא היה בבניין ונפצע.

עוזי היה אז בגן ברחוב הקרן הקיימת ואני הייתי עדיין תינוקת. אמא רצה לגן ראתה את הילדים מבוהלים אך שלמים ומשם רצה לבניין הסוכנות מאחר והיה לה סרט של מד"א הצליחה להיכנס פנימה

ראשו התמלא ברכיסי זכוכית והרופאים החליטו להשאירם ולא להוציאם.

בנין הסוכנות לאחר הפיצוץ

אלא שמדי פעם הייתה חתיכת זכוכית גולשת החוצה ואז נאלץ להגיע לבית החולים כדי לשלוף אותה.

כילדה קטנה אני זוכרת כיצד הייתי בודקת את ראשו ומחפשת שם את שברי הזכוכית.

לאחר מלחמת ששת הימים כאשר חשבנו כולנו כי בא הסוף לבעיות הביטחון בירושלים, הוסרה הגדר המקיפה את הבניין וכך נוצר מצב מעניין בירושלים של ימינו. יותר ויותר בתים ממוגנים אך חצר הסוכנות פתוחה לכל.

גינת בית הספר

בבית הספר התקיימו שעורי -חקלאות המורה היה ולטר פרנקל ספורטאי ותיק.

ושיאן בריצות שזכה ב 14 תוארי אליפות ארץ ישראל.

לא זכור לי שהמורה הצליח להשריש בנו את אהבת הטבע הוא התרכז יותר בדרישה לסדר בעבודה, בשמירת הכלים החקלאיים ובהחזרתם למקומם.

בשלב מסוים נשבה המורה בקסם גידולם של צמחים ללא אדמה.

ואז התמלאה החצר האחורית בסלים פורחים מפלסטיק ובאדניות פורחות.

האזור היה סגור בפני רוב הילדים כנראה מחשש להשחתה כי באותם הימים לא גידלו כמעט האנשים צמחים יפים זוללי מים –

נדיר היה לראות צמחים שאינם ורדים או גרניום פשוט.

זכור לי שיעור אחד שגרם לי להיות גאה במיוחד .

בבית אהבתי לערוך ניסויים שונים בצמחים ופעם אחת שתלתי תפוחי-אדמה שלאחר זמן פרחו.

ואז בשיעור אחד הראה לנו המורה פרחים ושאל אותנו מהם פרחים אלה.

ידעתי כמובן את התשובה ותחושת הגאווה לא עזבה אותי עד היום.

ולטר פרנקל חילק את גינת בית הספר לחלקים ולכל אחד קרא על שם איזור בארץ החלק הגדול נקרא "מדן ועד אילת" .

ליד ביתן האחות (כן הייתה אז אחות באופן קבוע בבית הספר) היה צריף קטן ובו כלי עבודה ותמיד היה מחסנאי מבין התלמידים שחילק אותם והחזיר אותם.

חבל שלא עסקנו יותר בתחום זה בילדותנו.

הגן ברחוב קרן קיימת

לאחר גן ג'ניה הועברתי לגן הגדולים יותר ששכן ברחוב הקרן הקיימת לישראל במקום ששוכן בו היום סניף הדואר השכונתי.

למרות שהייתי יותר גדולה כמעט ולא נותרו בי זיכרונות מגן זה.

זכור לי רק ארגז החול הגדול בכניסה שקיים עד היום (ללא חול) .

כשנכנסתי יום אחד לסניף הדואר לא התאפקתי וספרתי בהתלהבות לעובדי הסניף על הגן ועל ארגז החול.

כשהיינו גדולים יותר והצטרפנו לצופים שמש אותנו גן הילדים כמקום מוגן לעריכת פעולות בחודשי החורף.

כשהיה קר וירד גשם לא יכולים היינו לערוך פעולות בעמק- המצלבה והגן שימש אותנו יפה.

הכניסה לרחוב קק"ל

מצד ימין סניף הדואר שם היה גן הבוגרים שלי

ממש בכניסה מצד שמאל -ארגז החול המוגבה

חתולים על הגג

אהבתי לחתולים הייתה מאז אני זוכרת את עצמי ולא פסקה עד היום את עליית הגג שלנו בחרו החתולות כמקום המלטה מועדף תמיד היה בגג רעף שהוסט ממקומו שדרכו היו החתולים נכנסים לגג ממליטים מתחבאים מן הגשם ורודפים אחרי עכברים.

מיצי החתולה המיתולוגית שליוותה אותי שנים רבות

לעיתים מצאתי על הגג חתלתולים שנותרו ללא אם ואז עשיתי הכל כדי להצילם ראשית הייתי משאירה את אור החשמל דולק ומתחת למנורה המחממת בארגז קרטון הייתי מניחה את החתולים ומשקה אותם חלב בטפטפת.

דוקטור דוליטל ושפת החתולים

הילדים בשכונה ידעו על אהבתי לבעלי החיים ובכל פעם כשנתקלו בבעיה: ראו ציפור שבורת כנף או חתול חולה היו מביאים אותו אלי-נעמדים ליד השער וקוראים לי.

בשלב מסוים החלטתי שעלי ללמוד את שפת החתולים כדי שאדע לתקשר איתם.

שכבתי על הרצפה מול החתולים וניסיתי להבין כיצד הם מדברים .

הגעתי למסקנה כי התקשורת ביניהם היא לא רק באמצעות היללות כי אם גם באמצעות העיניים. אז ניסיתי לחקות אותם וראיתי שעל מצמוצים שלי הם עונים לי במצמוצים-התרגשתי מכך מאד.

התרגשותי גברה לפני כמה שנים כשקראתי במקרה כתבה על כך שמחקר חדש מצביע על כך כי חתולים מתקשרים באמצעות העיניים.

משק עזר בחצר

פנקס נקודות מתקופת הצנע של עוזי

אבא אהב מאד בעלי -חיים כאשר שר הקיצוב והצנע דב יוסף שהיה גם שכן שלנו המליץ בפני האזרחים לנצל את חצרותיהם לגידול ירקות או תרנגולות הפכה החצר שלנו למשק חי של ממש.

על בסיס לול שהקים אחיה של אמא, שמואליק רבינוביץ מכפר גלעדי, הוא הקים לול עם רצפת ביטון שניתן יהיה לשטוף אותה והביא תרנגולות שזכו לאוכל משובח ולטיפול מתאים כולל חיסונים.

מאז היו לנו ביצים בשפע והרבה יותר ממה שנזקקנו. את העודפים חלקנו לאחרים.

באופו קבוע נתנה אמא ביצים לגב' יודקובסקי אמו של חברו של עוזי מבית הספר -מיכאל (לימים פרופ' מיכאל אתגר) שסיפור הצלתם מן השואה ריגש את כולנו.

אבא הביא לנו ברווזים ארנבות וכן גידל ואהב מאד יונים שהיה קורא להן והן היו באות ואוכלות מתוך ידו.

אהבתו לבעלי חיים הביאה לכך שהוא מעולם לא אכל עופות.

הפעם היחידה ששמעתי אותו כועס על אמא הייתה כאשר חשד שאמא עבדה עליו ונתנה לו מרק עוף.

ארנבות שודדות

גם אשתו של שר הצנע, גולדי יוסף, גידלה בחצר ביתה ירקות שונים .
יום בהיר אחד התעוררה משנתה וגילתה כי חסרים גזרים וכי הכרוב והחסה
מכורסמים- מיהו המשחית?
החליטה גולדי לשים מארב.
למחרת התעוררה טרם הנץ השחר.
לא עבר זמן רב ובפתח החצר ניצבו כמה ארנבות שהחלו מיד במלאכת
הכרסום.
כשמילאו את קיבותיהן פנו והלכו לדרכם וגולדי בעקבותיהן.
הגיעה גולדי לחצר ביתנו וראתה אותן נכנסות למחילה שחפרו מתחת לגדר
ומשם לכלוב.
רוגזת מאד פנתה לאמא ואבא שלא היו מודעים לפעולתן העצמאית של
הארנבות והם כמובן הבטיחו לסגור מיד את הפרצות.

ביתו של דב יוסף ברחוב אלחריזי

**אני ובן דודי ישראל אמיר (ברלינסקי) עם הארנבות השוודות בחצר הבית ברחוב
אלחריזי 28**

תחילת שנות החמישים

בית הספר

בית הספר השכונתי היה הגימנסיה העברית ברחוב הקרן הקיימת שהיה קרוב
במיוחד לביתנו.

הוא כלל את כל הכתות מכיתה א' ועד יב'. מלבד כיתות א' עד ד'.

בכיתות אלה למדנו בבניין מיוחד ונפרד הייתה לנו מנהלת אחראית וטובה חוה
יערי שהייתה בשעתו המחנכת האהובה של עוזי.

היינו הקטנים וקבלנו יחס מיוחד.

הבניין אינו שייך היום לבית הספר ומשמש כחנות למוצרי מזון. בינו ובין בית
הספר יש מעבר לבנייני מגורים חדשים הצמודים לבניין רטיסבון.

כאשר הייתי אמורה להיכנס לכיתה א' היה מחסור בכתות לימוד ועל כן הוחלט
שנלמד במשמרת שנייה.

הדבר הקשה מאד על אמא וזכור לי שכמה וכמה פעמים נשארתי לבד בבית (ואז לא היה בביתנו מכשיר טלפון).

בשלב מאוחר יותר ניתנה לנו אפשרות ללמוד בבית- ספר אחר ברחוב הנרקיס בשעות הלימוד הרגילות. (ביה"ס אוסישקין)

למדתי שם תקופה קצרה עד אשר אשרו לי לחזור וללמוד בגמנסיה בשעות הלימוד הרגילות.

בכתה ב' הגיעה אלינו מורה שחינכה אותנו עד כיתה ד'. על מורה זו -נגה כהן - כתבתי בנפרד

בנין כיתות א-ד

עונת הלימודים המשנה	עונת הלימודים המשנה	עונת הלימודים המשנה	עונת הלימודים המשנה
עבודת נגה	עבודת נגה	עבודת נגה	עבודת נגה
מלאכה	מלאכה	מלאכה	מלאכה
בישול ומשק בית	בישול ומשק בית	בישול ומשק בית	בישול ומשק בית
התנהגות	התנהגות	התנהגות	התנהגות
סדר	סדר	סדר	סדר
חייצות	חייצות	חייצות	חייצות
מס' ימי הלימודים	מס' ימי הלימודים	מס' ימי הלימודים	מס' ימי הלימודים
מס' האחזקים	מס' האחזקים	מס' האחזקים	מס' האחזקים
מס' החסורים	מס' החסורים	מס' החסורים	מס' החסורים
הערות כלליות			
עונת הלימודים א'	עונת הלימודים א'	עונת הלימודים א'	עונת הלימודים א'
עונת הלימודים ב'	עונת הלימודים ב'	עונת הלימודים ב'	עונת הלימודים ב'
עונת הלימודים ג'	עונת הלימודים ג'	עונת הלימודים ג'	עונת הלימודים ג'
יום מחרת המעורבות	יום מחרת המעורבות	יום מחרת המעורבות	יום מחרת המעורבות
חתימת המנהל	חתימת המנהל	חתימת המנהל	חתימת המנהל
חתימת/המנהל	חתימת/המנהל	חתימת/המנהל	חתימת/המנהל
חתימת התורים	חתימת התורים	חתימת התורים	חתימת התורים

תעודה-כתה א'

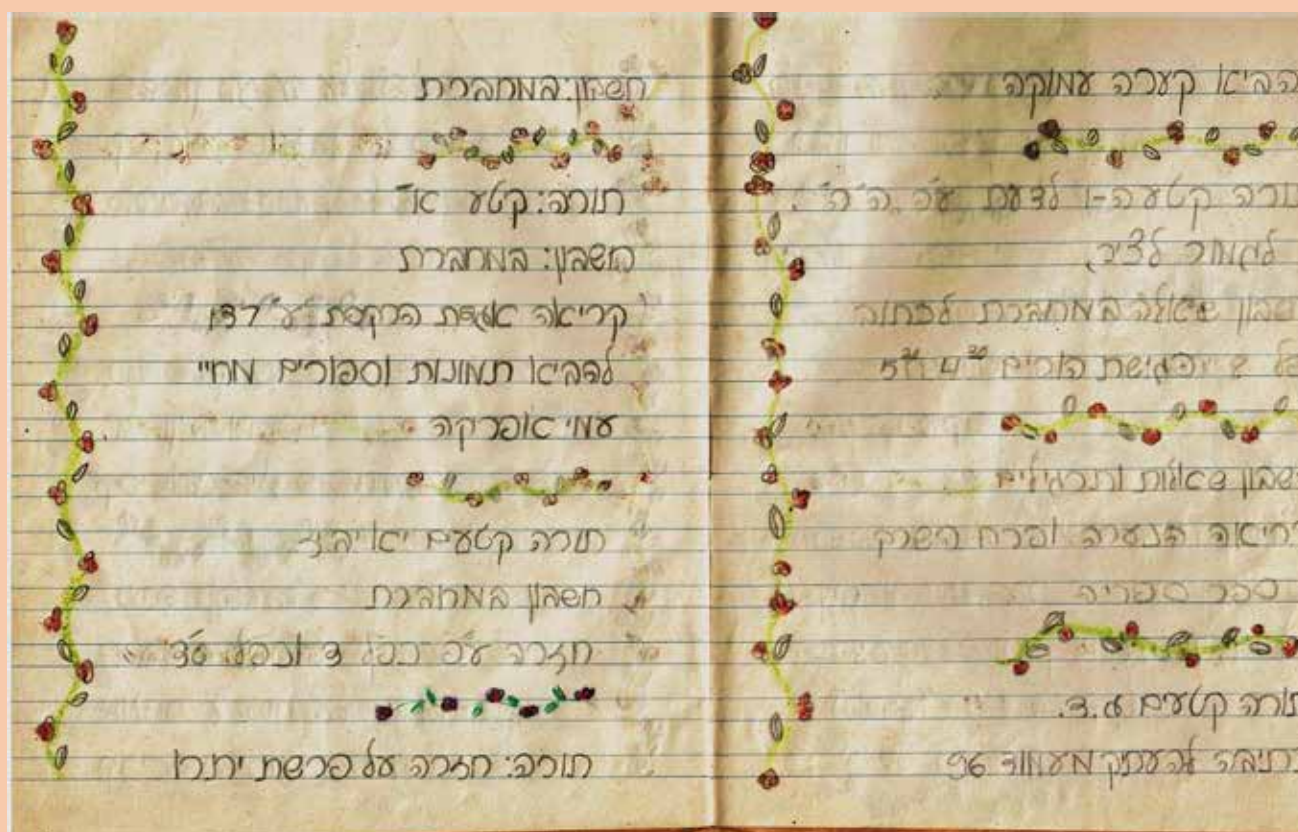
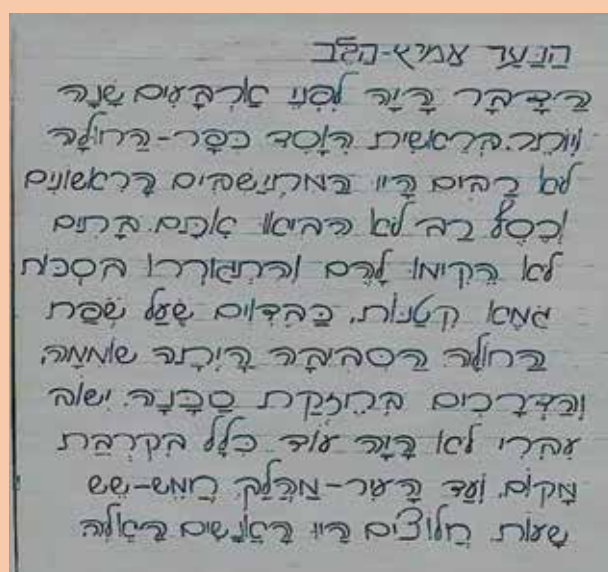
כתב יד יפה

משך שנים בכל שנות עבודתי התלוננו רבים על כתב ידי.

כשסיפרתי להם על כך שלא היה בעל כתב יפה ממני כשהייתי ילדה - לא היה אחד שהאמין לי.

ילדים שלמדו איתי הזכירו את כתב ידי גם אחרי עשרות שנים.

להלן דוגמא:

בעמוד הקודם- יומן, כאן נושא שהתעניינתי בו מאד אמא ציירה לי באופן חד פעמי כמה בעלי חיים.

התגאיתי מאד בציוריה

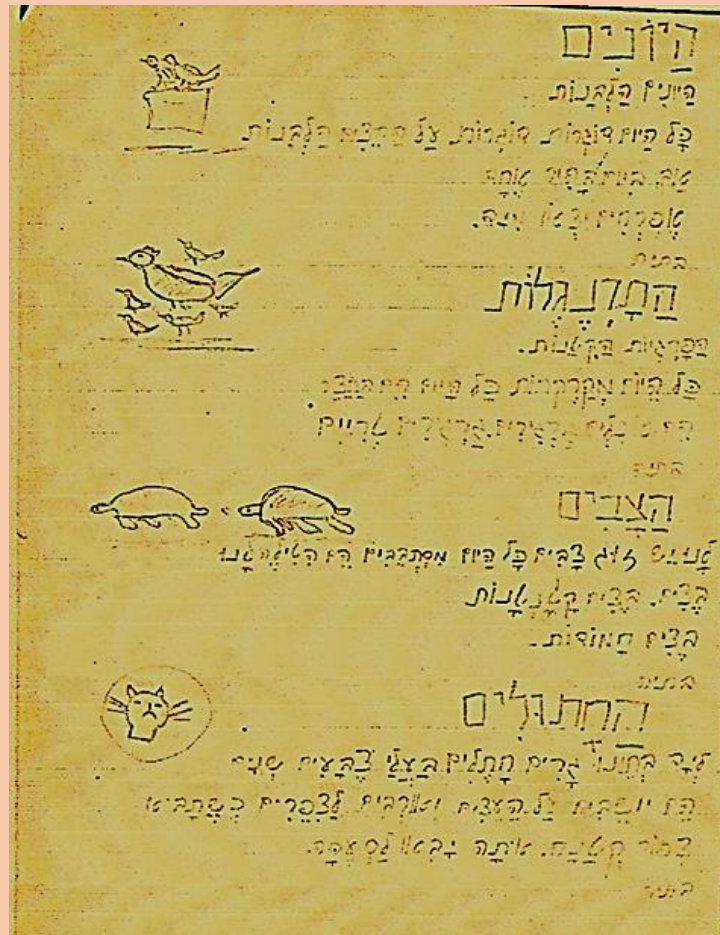
יחסים עם עוזי

בשנות הילדות היו יחסינו קרובים.

שחקנו הרבה ומצאנו הרבה תחומי עניין משותפים להלן דף שירים שכתבתי ועוזי עזר לי לאיירם.

לקראת גיל ההתבגרות (ואולי זה טבעי) התרחקנו.

תפסנו מקום חשוב מאד האחד אצל השני אולם לא ידענו לנתב התנהגותנו לכיוונים נכונים ואולי גם באשמה מסויימת של ההורים.

דוד מולה מתחתן

דוד מולה (ירחמיאל) אחיו של אבא לא היה נשוי .

ספרו שהייתה לו אשה עימה עלה לארץ בנישואים פיקטיביים והמשיך לחיות איתה עד שלבסוף נפרדו.

הוא היה מאד קרוב למשפחה אבא ראה בו דמות אב כי הוא מילא עבורו דמות אב לאחר שאביו נפטר כשהיה בן ארבע ומולה היה בן 15.

אני אהבתי אותו ופחדתי ממנו.

כשראיתי אותו הייתי רצה הבייתה בפחד מעושה וצועקת "דוד אומה בא".

הייתי בת שלוש.

יום אחד שמעתי את אבא מדבר בטלפון הבנתי שהוא מדבר עם אחיו אריה ולמרות שלא נאמרה מילה על כך, הגעתי למסקנה שמולה עומד להתחתן. שאלתי את אבא "דוד מולה מתחתן"? ואבא היה המום . ואומנם מולה וצביה נישאו (ראו ספרנו "סבא נפתלי והברלינסקים"). הם היו נשואים מספר שנים עד פטירתו. נשמרו יחסים קרובים עם צביה גם אחרי פטירתו. אני ראיתי בה דודה של ממש ונראה לי שגם אותי היא חיבבה מאד. את כספם לאחר פטירתם יזמתי לתרום לעידוד לימודי הספרות בהתאם לרוחה של צביה.

י' באב תשע"א
10 באוגוסט 2011

תלמידים חדשים בחוג לספרות עברית יקבלו מלגות על סך 15,000 ₪ לשנה ע"ש ירחמיאל וצביה ברלינסקי

קרן ההקדש לזכרם של צביה וירחמיאל ברלינסקי הודיעה על הענקת מלגות מיוחדות לתלמידים חדשים לתואר ראשון ולתלמידים חדשים לתואר שני בחוג לספרות עברית. המלגה השנתית על סך 15,000 ₪ תחולק במשך שלוש שנים.

ד"ר אריאל הירשפלד, ראש החוג לספרות עברית באוניברסיטה, אמר היום כי "המלגות הללו חשובות מאד לחוג והן מהוות שינוי עמוק ביכולתנו להגיב, באורח כה משמח, להצטיינותם של תלמידינו".

בני משפחתם של הזוג ברלינסקי בחרו להנציח את שמם באמצעות חלוקת המלגות החל משנת הלימודים תשע"ב ובמטרה לעודד את לימודי הספרות העברית. 12 סטודנטים שיחלו את לימודיהם לתואר הראשון בחוג לספרות עברית ו-6 סטודנטים נוספים, אשר יתחילו את לימודיהם לתואר השני בחוג, יזכו במלגה הייחודית על סמך הצטיינותם בלימודים, נתוני קבלתם לאוניברסיטה ומצבם הסוציאלי.

בנוסף, תרמה הקרן לאוניברסיטה 150,000 ₪ לצורך הקמת פינת הנצחה הכוללת כורסאות להתרגעות ומנוחה. פינה זו משולבת בדרך קבע עם תערוכה לזכרה של לאה גולדברג בכניסה לספריה המרכזית בקמפוס הר הצופים.

יחזקאל (מולד) ברלינסקי נולד בעיירה סארני שבאוקראינה והשקיע רבות בלימודי ובפעילותו הציבורית והציונית. הוא עלה ארצה בשנת 1934 ולימים הפך להיות גזבר האוניברסיטה העברית. בארץ, הוא נשא לאישה את צביה טרייביטש. יחזקאל ברלינסקי נפטר בשנת 1964 בגיל צעיר וצביה החליטה בצוואתה כי תקדיש את עיזבונה לטובת יוצרים וסופרים.

בתיא כרמון, אחייניתו של ברלינסקי אומרת כי היא "מקווה שבעקבות רעיון זה יבינו תלמידי ישראל את היופי והעושר שבלימודי הספרות. אין אנו תמימים לחשוב כי מפעל זה יוכל לעשות בעצמו מהפכה גדולה, אך זה יהיה בבחינת צעד חשוב".

חלק מפינת ההנצחה ללאה גולדברג בקמפוס הר הצופים

הנשיא יצחק בן צבי

כמעט מול ביתנו עמד ביתו של הנשיא יצחק בן צבי.

הנשיא התגורר ברחוב גם קודם לכן אך כשנבחר רכשה עבורו המדינה את בית מש' ולירו הסמוך והפקיעה חלק מהגן הציבורי הגובל בבניין.

בחצר מן הצד השני נבנה צריף ירוק ששימש לקבלות פנים והדגיש את פשטותם של בני הזוג הנשיאותי.

היה מעניין מאד להתגורר ליד הנשיא .

היו אירועים, קבלות פנים, שגרירים שהגישו כתבי אמנותיהם,

תזמורות שניגנו, חיילים שהצדיעו ושטיחים שנפרשו.

עם יעל בן צבי בתו של עמרם

כילדה נכנסתי פעמים רבות לבית הנשיא על תקן חברה של נכדותיו. שהגיעו להתארח אצל הסבא והסבתא כך ראיתי את הנשיא בפיג'מה ונחקרתי על ידי רחל ינאית על בית הספר שבו לימדו בעברם.

לא הייתי מודעת אז לקשרים בין סבא וסבתא עם בני הזוג עוד מחו"ל.

סבא היה בגיל צעיר ביותר חבר בוועד הראשון של פועלי ציון בוילנה.

הוא סייע לבן צבי להגיע ארצה בעזרת דרכון מזויף.

בן-צבי היה ממייסדי "בר גיורא" יחד עם דודי-אמא אלכסנדר זייד וישראל גלעדי.

יודקה, דודי מכפר גלעדי היה חבר טוב של עמרם בן צבי בנם.

הם כמובן ידעו מי אנו והיו מברכים אותנו לשלום בעת טיולם היומי אני כאמור לא ידעתי אז את הקשר.

בחול המועד סוכות היה ביתו של הנשיא נפתח לביקוריהם של המוני בית ישראל.

כחברים במקהלת בית הספר היינו שרים ומנעימים את זמנם של המבקרים אז גם יכולתי להתפעל מהנשיא והמיספר העצום של הידיים שלחץ ללא הפסקה ובחיוך.

כשחלה הנשיא ומצבו הוחמר עמדו רבים רבים ליד ביתו והמתינו לעדכונים על מצבו, כשחלה הטבה מסויימת הייתה נשמעת אנחת רווחה.

אולם לצערם של הכל המחלה לא הרפתה ממנו ולבסוף הכריעה אותו.

פרחי "או נו"

או נו היה ראש ממשלת בורמה שביקר אז בארץ.

ביקור ראש ממשלת בורמה, או-נו בישראל בחודש מאי 1955 היה הביקור הדיפלומטי הראשון בארץ של ראש מדינה זרה. הוא הגיע לישראל למרות לחצים קשים שהופעלו עליו מצד מדינות ערב. הוא התקבל כאן באהבה רבה אפילו בשיר מיוחד שכתב המשורר נתן אלתרמן לכבודו:

מר נו

עוד אנחנו עומדים פה בקצה היבשת/ נצורים ומנודים וגדופים מלאום/

– איש אמיץ הוא שקם ולא חת מגשת/ וחיך ואמר בעברית: שלום

אחי הגדול עוזי, הצליח אפילו להשיג חתימה שלו הוא החתים אותו על גבי פנקס "משמרות הבטיחות" שהיה בכיסו.

באחד מערבי ביקורו הוזמן או-נו לארוחה חגיגית בבית הנשיא בן צבי ששכן ברחוב אלחריזי מספר 17.

ביתנו שלנו עמד ברחוב אלחריזי 28 כמעט ממול בית הנשיא .

כאמור בין משפחת בן צבי ובין סבי וסבתי שררו יחסי ידידות עוד מתקופת פעילותם הציונית בחו"ל ואחר כך מימי "העליה השניה" וימי ארגון ה"השומר".

אחרי הצהרים של אותו היום בו היה אמור או-נו להתארח בבית הנשיא-עברה רחל ינאית , רעייתו של הנשיא ליד ביתנו פנתה את אבי שטיפל בגינה ושאלה אותו אם יוכל לתת לה כמה ענפים של צמח שמצא חן בעיניה .

את הצמח נתנה לנו אחותו של אבא , ניונקה קציר מקיבוץ יד-מרדכי .

ניונקה מאד אהבה צמחים-ותמיד היו אצלה שתילים מיוחדים ונדירים.

רחל ינאית הייתה אגרונומית והבחינה מיד כי מדובר בצמח יוצא דופן.

רחל אמרה לאבא שהיא רוצה לקשט את השולחן לקראת בואו של או-נו והצמח הזה ממש מתאים ויפה.

אבא נתן לה הענפים בשמחה ובגאווה ומאותו היום ניתן לצמח הזה -שלא ידענו מה שמו-השם "פרחי או-נו" .

עד היום לא הצלחתי לראות צמח זה בשום משתלה וכמובן שגם את שמו האמיתי איני יודעת אבל פרחי או-נו גדלו להם בעבר הרחוק ליד המרפסת הגדולה של בית מספר 28 ברחוב אלחריזי אשר נבנה על ידי סבי וסבתי עקיבא ורבקה רבינוביץ ועומד שם עד היום הזה

בן -צבי ואו-נו בבית הנשיא ביניהם פרחים וגם ענף

מ"פרחי או-נו" שלנו.

בת מצווה

אמא ואבא השקיעו הרבה במסיבת הבר-מצווה של עוזי.

בתקופה ההיא לא היה נהוג לערוך מסיבות מיוחדות גם לבנות ועל כן הוחלט לערוך מסיבה לכיתה ולקנות לי פסנתר שכל כך רציתי לכבוד בת המצווה.

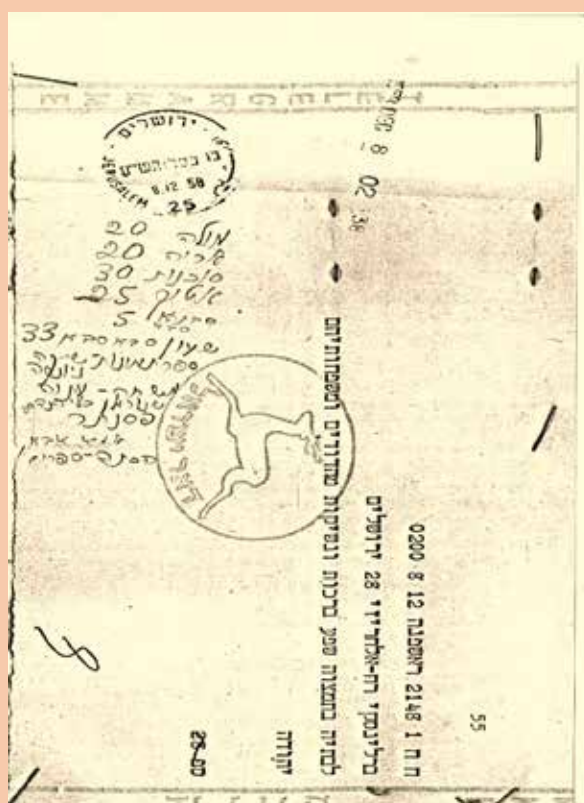
המסיבה נערכה בבית קבלתי מילדי הכתה את הספר "נשים קטנות" שאותו למדתי בעל פה ממש.

את הספר בשם ילדי הכתה מסר לי איתן זילברג ז"ל.

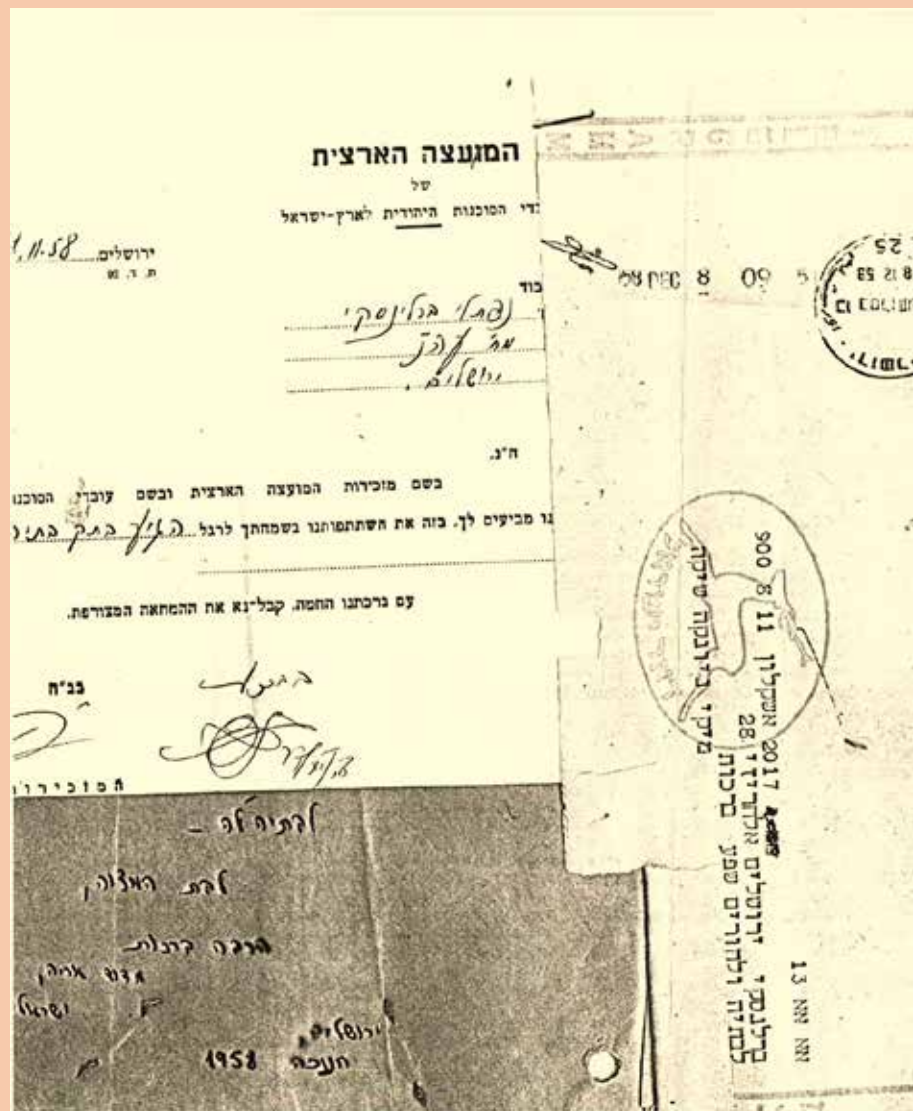
הדסה קוזלובסקי (אלוני) הגיעה במיוחד וייצגה את כל המשפחה.

אמא רשמה את כל המתנות שקבלתי.

המתנות המשמעותיות היו הפסנתר. שעון מסבא וסבתא, ומשחק מהדודה מניה ירוסלבסקי שרק באותה התקופה ידעתי על קיומה כאשר נערכה סולחה בינה ובין אמא.

מחקר ברכה וצ'יו ראואות כל האתנות שקבלתי

עמק המצלבה

את עמק המצלבה אני עדיין זוכרת עוד לפני שנסלל כביש רופין.
היינו יורדים לעמק דרך שכונת "שערי חסד".
רב הפעילויות של שבט מצדה של הצופים - אליו השתייכנו - נערכו שם.
המנזר היה מוקף גן ירק גדול שהושקה במימי הביוב של רחביה.
כדי להגיע למנזר היינו חוצים את שרידי מסילת הרכבת שנותרה ממלחמת
העולם הראשונה.

בעמק המצלבה, מלבד המנזר עצמו, נהנינו מאד מהטבע: עצים, פרחים, נוף ושקט.

למנזר היינו נכנסים כדי לשתות מים .

במקום ישבו דרך קבע חיילים ששמרו על המנזר.

רחוב אלחריזי

בתקופה זו של ילדותנו המוקדמת, לא היו כמעט מכוניות פרטיות בירושלים .

מכוניות גדולות ורחבות לא יכלו לעבור ממילא ברחוב הצר כך שלא הייתה לנו כל בעייה לשחק ברחוב ללא הפרעה בכל משחקי הילדים הפופולאריים מחבואים, קפיצה בחבל, ארץ (קלאס). בגן הציבורי שיחקנו בחמש אבנים.

עד היום יש לי נקיפות מצפון על פשעים להם הייתי שותפה.

ליד ביתנו עמד בית משפחת בבלי -ז'ק.(היום ביתו של מפיק הסרטים, ארתור כהן).

אמה ז'ק - סבתה של עלמה ז'ק גידלה בחצרה עץ תפוחים קטן שהניב תפוח אחד בלבד.

גב' ז'ק גידלה אותו וטיפחה אותו עד שיום אחד חברתי נעמי קטפה אותו.

גב' ז'ק כמעט יצאה מדעתה היא ניסתה לחקור אותי ואני היתממתי והודעתי שאין לי מושג כיצד נעלם התפוח מהעץ.

ועוד, הייתי שותפה פעם אחת לקבוצת ילדים שעצבנו שכן קטן ותמים שנעלב ובכה נורא.

הכי קשה היה לי לשמוע את אביו של הילד שניסה להוציא ממני מידע תוך שהוא בטוח שאני, הילדה הטובה, לא הייתי שותפה למעשה.

דיבורים אילו היו לי קשים מאד כאשר למעשה גם אני עצבנתי את המסכן הקטן.

רחוב אלחריזי מכיוון רחוב אבן עזרא

מבצע קדש

בשנת 1956 בכתה ד' פרצה מלחמת קדש.

זוהי המלחמה הראשונה שאני זוכרת מאחר ובתקופת מלחמת השחרור הייתי תינוקת.

אמא ספרה כל הזמן כי ככל הנראה גרמו לי ההפגזות בתקופת מלחמת השחרור לטראומות קשות ולפחדים .

כשהייתי שומעת אזעקה דרשתי בתנועות ידיים (לדבר עדיין לא ידעתי) לעבור לבית השכנים מש' בבלי כי הבית שם היה מוגן יותר מביתנו בן הקומה היחידה.

פחדים אילו צצו ועלו שוב בתקופת מבצע -סיני .אבא גוייס למילואים ואני הייתי משוכנעת כי לא יחזור משם- לקח לי זמן רב להתאושש מהטראומה.

אחרי המלחמה החליטו ההורים להפוך את בור המים שמתחת למרפסת למקלט.

מקלט זה הפך בשנים מאוחרות יותר למועדון ריקודים של עוזי ולבית נוסף לחתולי השכונה.

מבצע
"קדש".
הפתעה
עצומה
בעולם
כולו
מהפעולה

הישראלית המהירה בסיני. תוך ימים ספורים מכה צה"ל במצרים וכובש את כל חצי האי וכן את רצועת עזה. מוסר האיום מעל ישראל ומצרי טיראן נפתחים לשיט ישראלי. בו-בזמן תוקפים צבאות אנגליה וצרפת בצפון תעלת סואץ, כדי להחזיר לידיהם את התעלה שהולאמה מספר חודשים קודם לכן על-ידי המצרים.

סבתא וסבא ואני

גרנו יחד עד שהייתי בת שבע אז עברו סבתא וסבא לגור בכפר גלעדי.
את החנות האחרונה שהייתה בבניין סנסור בקרבת ככר ציון סגרו עוד השנת 1946
אחר כך ניסה סבא להשתלב בעבודות שונות ולא הצליח.
התוכנית הייתה לעבור לכפר גלעדי להשכיר את דירתם בת שני החדרים להשתלב בעבודה בקיבוץ.
סבא השתלב בעבודה בנגריה במיוחד בעבודת הפוליטורה שדרשה כוח רב.
סבתא התקשתה בהשתלבות בעבודות התפירה ונותרה בסופו של דבר בבית.
אני עצמי לא הייתי קרובה לסבתא גם בגלל השפה .
למרות שהבנתי את שפת האידיש הייתה מושלמת הדיבור היה קשה עלי.
לסבא הייתי קשורה מאד והוא החמיא לי תמיד על כל דבר.

למעשה הפך אותי לאשת הסוד שלו במידה מסוימת.

בחופשים הייתי מבלה בכפר גלעדי.

לא אהבתי לאכול בחדר האוכל אלא בחדר.

סבא וסבתא אכלו בחדר אוכל ההורים מאחר וסבתא שמרה על כללי הכשרות וסבא לא נתן לה לסעוד לבד למרות שהוא עצמו התפקד כבר בגיל צעיר.

בראש השנה וביום הכיפורים היה סבא אחראי על התקיעות בשופר והוא היה גאה בכישוריו.

ליל הסדר אצל סבא וסבתא עוד לפני המעבר לכפר-גלעדי

בפנקס זה של בנק הדואר- נרשמו הכספים שחסכתי ממתנותיהם של סבא וסבתא ואשר שמשו אותי לקניית ספרים

מלון אורחים

הבית היה מאד פתוח כמעט מדי יום היו מגיעים אליו אורחים ורבים היו נשארים גם ללון.

משפחת אמא, אנשי כפר גלעדי, קרובי משפחה מחו"ל וסבא וסבתא שהגיעו לביקורים ארוכים.

דודות ובני- דודים של אמא חברים ועוד.

ואחרי הלימודים חברים שלנו במיוחד חברים של עוזי שישבו יום יום שעות בסלון. אחד מהם היה השופט בדימוס אליעזר ריבלין.

חבריו של עוזי נהנו מאד להתגרות בי.

באחד מחבריו שהפך להיות שגריר -נפגשתי יום אחד בדיון רציני במשרד החוץ.

שם הודעתי לו בבדיחות הדעת כי העובדה שישבנו ודברנו אינה מעידה על כך שסלחתי לו על המכות שקבלתי ממנו.

כשסבא וסבתא היו מגיעים לתקופה ארוכה והדירה מאחור הייתה מושכרת הייתי נותנת להם את חדרי וישנה בסלון ששימש כחדר מעבר .

צפורה זייד שאמא סייעה לה מאד בסידור עניינים הייתה מגיעה לעיתים קרובות מאד לאחר שקבלה כרטיס חופשי מ"אגד".

היא הייתה ישנה איתי בחדר וכשהתקשתה להירדם ספרה לי שעות מזיכרונותיה.

פעם אחת היה הבית כל כך מלא שלא נותר לי מקום לישון-אז נכנסתי לאמבטיה הנחתי בתוכה שמיכה ופתרתי את הבעיה.

פטנטים וניסויים

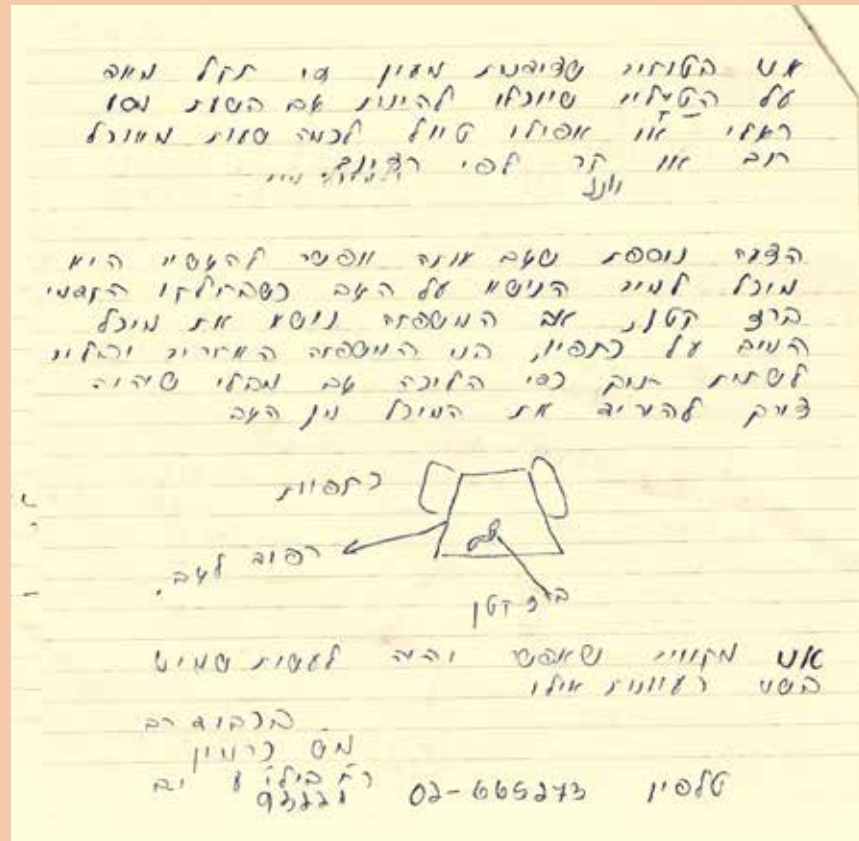
חלמתי להיות מדענית ולהמציא המצאות.

קניתי מבחנות אבל לא ידעתי מה לעשות איתן .

דווקא פטנטים הצלחתי לקדם (רק בפנקס הפטנטים שלי, כמובן) למשל טפטפות. הרבה שנים לפני שהרעיון היה מוכר הייתי אז בת שמונה.

אף פעם לא אהבתי לשנן מה שאמרו אחרים אלא להבין ולנסות לשפר או למצוא שיטות חדשות.

הרעיונות והרצון לשכלולים רודפים אותי עד היום .
מצאתי במקרה מכתב עם רעיונות לתיקים שיקלו על חיי המטיילים.

אז לפני 36 שנים (כאשר הצעתי חידוש זה) עדיין לא היו דברים כאילו - צידנית
כמנשא לגב ומנשא מים לגב.
שלחתי לסוכנות לפטנטים בלי מחשבה אפילו של איזשהו רווח .
היום ישנם אין ספור מנשאים שכאלה.

שיעורי התעמלות

פעמיים בשבוע היו לנו שיעורי התעמלות.
הייתי טובה דווקא בריצות ובקפיצות אך ככל שהדבר נגע לקפיצות לגובה כגון
קפיצה על חמור או הליכת שווי משקל בגובה - נתקלתי בפחדים איומים עד כדי
כך שביום של שיעור התעמלות פשוט לא הגעתי לבית הספר.

כך גם הפסדתי לימודים בשעורים רבים נוספים ולא ידעתי איך לצאת מהמצב אליו התדרדרתי.

יום אחד התבקשנו להגיע לאצטדיון בגבעת רם לתחרויות ריצה שמחתי מאד "הנה אוכל להוכיח את עצמי ולשפר את תדמיתי" ואומנם השתדלתי מאד והגעתי למקום הראשון.

לא קבלתי ולו מילת עידוד אחת מהמורה שמעתי אותה רק אומרת שהנה ביכולתה לפגוע בתדמיתי כתלמידה טובה.

שתי שנות לימודי האחרונות בתיכון היו סיוט של ממש עבורי. פלא גדול שהצלחתי לעמוד בבחינות הבגרות.

שנים רבות לאחר מכן כשעבדתי במשרד הפנים הגיע אלי אחיה של אותה מורה כדי להסדיר נושא מסוים.

לאחר שהכל הוסדר שאלתי אותו אם הוא קרובה של אותה מורה וכאשר השיב לי בחיוב לא יכולה הייתי שלא לספר לו מה קרה לי בתיכון.

תשובתו הייתה שסיפורים זהים לשלי שמע מפי תלמידים רבים.

יונצ'יק

יעקב יונה היה מורה בבית הספר היסודי.

הוא לימד גם את עוזי וגם אותי כמה שנים.

יונצ'יק הצטיין בכך שלא למדנו אצלו שום דבר בצורה מסודרת.

מעולם לא החזיר לנו בחינות אלא רק הקריא ציונים מתוך מחברת קמוטה ומלוכלכת שהייתה תחובה בכיסו.

יונצ'יק הצטיין באמרתיו הבלתי נשכחות שהיו מופנות לתלמידים:

"קום שב קום שב"

"בחור גדול כמעט בר -מצווה ושכל כזית."

כאשר הקריא את הציונים ממחברתו שלדעתנו לא היה רשום שם דבר מלבד שמות -שמענו את הציון "בלתי מספיק" ניתן לרוב התלמידים כמעט.

פעם בכתה ה' הודיע לי שקבלתי "כמעט טוב" בחשבון.

הייתי כל כך נרגשת מהציון הגבוה והבלתי צפוי עד שחיכיתי בחצר כמה שעות עד שאימי תחזור מהעבודה כדי שאוכל לספר לה את החדשה המרעושה.

אמא לא יכולה הייתה להבין על מה ולמה אני כל כך נרגשת.

כשעוזי סיים את כתה ח' תלה כל ילד על כתפו תג ועליו ציור של כמה זיתים ועליו כתוב "שכל כזית".

הטראומה שלו הייתה גדולה הרבה יותר משלי.

עד ימיו האחרונים היה עוזי מזכיר את יונצ'יק הוא לא שכח אותו וכך גם לא חבריו.

ביקורים אצל אריה ומלכה

אריה היה אחיו המבוגר יותר של אבא שעלה ארצה מספר שנים לפניו.

אבא התגורר אצלו לאחר עלייתו לארץ והיה ביניהם קשר נפשי חזק.

התראינו לעיתים קרובות והתלויתי להורים בביקורים בביתם ברחוב גת בשיכון קרית משה.

ביתם היה צנוע ומאד מאד נקי ומסודר תמיד.

אהבתי את הכרית בצורת הכלב שהייתה מונחת על הספה בסלון.

מאריה ומלכה קבלתי את ספרי הילדים של ילדיהם הבוגרים ממני-רוחי וישראל.

אני עדיין זוכרת את המעמד המרגש של הורדת הספרים מהאינטרסול.

על כמה מהספרים אני שומרת עד היום.

מלכה הייתה אחות ראשית מוערכת במשרד הבריאות ואריה היה מנהל קואופרטיב ליצור נעלים בשם "נעלי ארצנו" בשכונת גבעת שאול.

פעם בשנה היה אבא לוקח אותי לשם כדי לקנות לי זוג נעלים חומות גבוהות.

שנאתי את הנעליים האלו שהיו מכוערות ולא דמו לנעלי הלק שהיו לרוב הבנות. אבל ההורים היו מאד חסכנים וכמעט שלא הוציאו כספים על צרכי ביגוד.

אריה נפטר גם הוא מהתקף לב שלשה חודשים לפני אבא.

אבא קיבל את מותו בצורה קשה.

אריה ומלכה קבורים באותה החלקה בה קבורים אמא ואבא.(פרטים נוספים עליהם בספרנו "סבא נפתלי והברלינסקים")

מקהלת קול ציון לגולה

בכתה ד' הגיע לבית הספר מאיר הרניק מוזיקאי מוכשר ובחן אותנו ,
מי שעבר את הבחינה נקרא להשתתף פעם בשבוע בהקלטה לתוכנית "לימוד
שיר עברי" שהושמעה ב"קול ציון לגולה".
באולפן היינו הילדים, זמרת ומאיר הרניק הזמרת ומאיר הרניק לימדו אותנו את
השיר חלקים חלקים אנו שרנו ולימדנו את המאזינים בגולה את השירים.
מאחר וידעתי לנגן יפה בחלילית ביקש ממני מאיר הרניק לעיתים גם לנגן.
נהנינו מאד אף כי מעולם לא שמענו את ההקלטה.
בשלב מסוים הוחלט בהנהלת הרדיו כי לא יתכן שנופיע שבוע אחר שבוע ללא
תמורה ועל כן הוזמנו כל שבוע למזנון ברחוב הלני המלכה וקבלנו עוגת שמרים
וכוס מיץ תפוזים כשכר על עבודתנו.
היו כמה וכמה זמרות ששרו אתנו אך מי שנתקבעה הייתה הדסה סיגלוב
שיצרה שיתוף פעולה מצוין הן עם מאיר הרניק והן איתנו.
עבודתה זו הייתה לדעתי זו שסייעה לה וקידמה אותה בהמשך.

הדסה סיגלוב

משחקים וספרים

כשמזג האוויר הרשה זאת שיחקנו כאמור בחוץ, קפצנו על חבל ב"מחבואים" "שלום אדוני המלך" ב"ארץ" (קלאס) אך היו גם משחקים אחרים, בבית, המשחק האהוב עלינו במיוחד היה מונפול (שנקרא אז "ריכוז") היה לנו גם משחק מכוניות שנעו על מסילה תוך כדי מעבר על גשרים ומנהרות.

המסילה הורכבה מהרבה חלקים וזה היה עולם קסום של משחק.

הרבינו לשחק גם ב"חמש אבנים" וב"דוק"

בחופשים, במיוחד, הייתי קוראת ספרי קריאה אותם הייתי מחליפה בספריית הפועלים ששכנה בבית ההסתדרות שברחוב שטראוס.

כשהיינו קטנים יותר החלפנו ספרים בספריה קטנה שהייתה בחנות בשם "הכל לנוער" שהייתה ברחוב המלך ג'ורג'.

היה קשה להחליף ספרים בתקופת הלימודים ועל כן אהבתי מאד בתקופה זו לקרוא אנציקלופדיות וספרים במו "על כל שאלה תשובה" המידעים האלה עזרו לי לזכות בפרסים -במסיבות ובימי הולדת.

שברון לב בגלל צעצוע.

משפחת משה בקר אח של סבתא -מראשון לציון

אבא הביא לי פעם צעצוע שלא נראה כמוהו .

מכונית חלב קטנה עם דלת נפתחת וברז .

לא ידעתי את נפשי מרוב אושר.

זמן לא רב לאחר מכן באו לבקרנו משפחתו של בן דוד של אמא ממשפחת בקר שהיה להם בן בגילי בערך.

שיחקנו עם המכונית ונהנינו מאד.

כשהגיע הזמן להיפרד הודיע הילד שהוא מפחד לנסוע ולא רצה לעזוב הסיבה לכך הייתה העובדה שאחיו הגדול נהרג בתאונת דרכים בעת שירותו הצבאי וכל נסיעה הפחידה את הילד.

הוא בכה ובכה והמבוגרים לא ידעו מה לעשות.

ואז- כנראה מתוך רצון להוכיח עצמי כילדה טובה שאלתי אותו אם יסכים לנסוע לאחר שאתן לו את המכונית.

הוא הסכים.

הוויתור היה לי קשה מאד ולא הפסקתי להתגעגע אל המכונית כנראה לא הבינו המבוגרים במה היה כרוך הוויתור הזה שלי.

מאז לא פגשתי את הילד שבגר.

לפני מספר שנים בהלוויה של אחד מקרובי המשפחה ניגש אלי אדם והציג את עצמו ושאל אם אני יודעת מי הוא "ברור" אמרתי לו "אתה הוא זה שנתתי לו את המכונית שלי"

גם הוא זכר היטב את האירוע התרגשתי מאד.

סרטים

בכל הזדמנות היינו הולכים לסרטים.

טלוויזיה לא הייתה ובחופשות בעיקר ניתן היה לקנות כרטיסים במחירים זולים במיוחד.

היינו שבויים בקסמי הסרטים זמן רב לאחר ההקרנה. התעניינו בשחקנים והערצנו אותם ידענו ושלטנו בכל הפרטים הקשורים בהם ובבני משפחותיהם. שמות בני זוגם ושמות ילדיהם - לא דלגנו על שום פרט.

היום איני מסוגלת לזהות ולו שחקן אחד.

באיזור רחובות הלל ושמאי היו מרוכזים רוב בתי הקולנוע של ירושלים אורגיל רון, אורנע, אוריון, ארנון והבירה.

עוד בתי קולנוע היו קצת יותר מרוחקים

התרגשנו כאשר פתחו את קולנוע "חן" ממול בנין כלל בגלל הכיסאות המרופדים והמסך שעלה לצילי מוסיקה מרשימה ואורות צבעוניים.

היום הפכו בתי קולנוע אילו לחנויות ומסעדות ובמקומם הוקמו בתי קולנוע מסוג אחר באזורים אחרים. אך את הקסם שהיה בקולנוע של אז לא ניתן לשכוח.

קולנוע אורגיל רחוב הלל בהמשכו- קולנוע רון

משקפיים

אמא שמה לב שראיתי למרחק לקוייה ואמנם בדיקה אשרה זאת.
נלקחתי לאופטומטריסט והתאימו לי משקפיים.
הייתי אז בת חמש ומאז צמודות משקפיים לעיניי.

לא נהיתי מהן בלשון המעטה.

יחד עם זאת נהיתי מאד ושמחתי כאשר הבטתי לשמיים וזיהיתי בפעם
הראשונה בחיי את הכוכבים.
זו הייתה התרגשות גדולה עבורי.

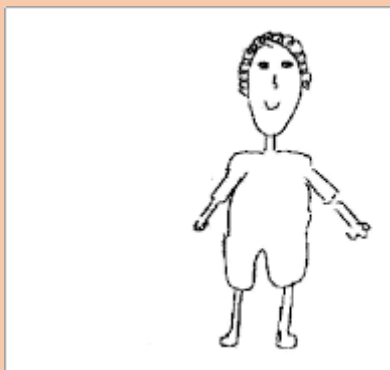
בדיקת שמיעה

בכתות הנמוכות הגיעו אלינו יום אחד לערוך בדיקת שמיעה.
זמן לא רב לפני כן עברתי דלקת אוזניים קשה. הייתה לי עדיין, ככל הנראה,
נפיחות באוזניים כך שלא שמעתי היטב.
מאחר וכך נשלחתי לבדיקה חוזרת בבית הבריאות שטראוס.
אמא נאלצה לקחת חופשה ואני נהיתי מאד מהעוגה שקנו לי ובמיוחד מתשומת
הלב שזכיתי בה.
הפעם שמעתי היטב אך החלטתי להמשיך ולזכות בעוד קצת התעניינות.

הודעתי שאיני שומעת צלילים שדווקא שמעתי וכל הבית עמד נחרד מהילדה
שעומדת לתפוס את מקומה של הלן קלר.
כשנשלחתי שוב החלטתי כי כבר הגזמתי.
הפעם עברתי את המבדק בצורה מצוינת.
רק אחרי עשרים שנה ספרתי לאמא את האמת.

ספר בפסיכולוגיה

היה לנו על המדף ספר בפסיכולוגיה של הילד.
הייתי אולי בכתה ב' הספר מצא חן בעיניי בגלל הציורים והצילומים שהיו בתוכו
היו שם ציורי ילדים בגילי ונכתב כי רמת האינטליגנציה של ילדים נמדדת לפי
הפרטים שהם מוסיפים לדמות מצוירת.
הבנתי שאם יבקשו לצייר ממני איש מוטב שאוסיף לו כמה שיותר פרטים.
והנה יום אחד הגיעו לכתה וזה מה שבקשו.
אין להתפלא שלאחר כמה ימים הגיעו שוב לכתה ובקשו לראות אותי.

קניות בשכונה

אזור הקניות שלנו היה ברחוב הקרן הקיימת בקרבת רחוב אבן עזרא.
בבית הפינתי בו נמצאת היום מסעדה היו שתי חנויות. הקיצונית הייתה חנות
מכולת של אלתר סלומינסקי שבה קנינו ביום שישי קניות לשבת. השנייה הייתה
חנות "תנובה" בה קנינו כל יום דברי חלב, באשר לא היו מקררים חשמליים
בבתים ולא ניתן היה לאחסן דברי חלב יותר מיום אחד.

בקבוקי חלב היה החלבן מחלק ישירות לבתים ומקבל תשלום פעם בשבוע.

שנאתי את דברי החלב (במיוחד הגבינות) שמכרו אז עד כדי כך שהייתי מקבלת צמרמורת כאשר הכנסתי אותם לפי .

לאט לאט כשנכנסו מקררים חשמליים לבתים הפכו המוצרים להיות טעימים יותר.

במקום ששוכן בית המרקחת היום שכן גם אז בית מרקחת הבעלים הנוכחיים מש' תג'ר נמצאים שם כבר עשרות שנים.

ליד בית המרקחת הייתה צרכנייה שם היינו קונים ירקות. ואחריה חנות מצוחצחת לבשר של מש' אלטמן.

בכניסה לגן הציבורי שמול הגימנסיה מצד ימין הייתה חנות דגים של סגל אביו של העיתונאי ישראל סגל ז"ל בתוך הגן היה קיוסק של אדם בשם נעים שהיה מוכר לנו עיתוני ערב ולתלמידי הגימנסיה דברי מתיקה וארטיקים בשיטות שונות :

היה מוכר מעבר לגדר של הגימנסיה או על ידי שליחים, מוכר לתלמידים עצמם בסיום הלימודים או למתפלחים מבית הספר.

היה קשה מאד להתפלח כי השרת יהודה עמד בשער, לא דיבר מילה אך הפחיד את כולם.

אצל יהודה השרת הייתה אמורה להיות לי דווקא פרוטקציה כי אהבתי מאד את הילד הקטן שלו ועזרתי לו הרבה בלימודים אולם ככל הנראה האבא בכלל לא היה מודע לעזרתי .

מכל מקום אף פעם לא היו לי דמי כיס לקניית ממתקים.

היו עוד חנויות שקנינו בהם מדי פעם, היה סנדלר, הייתה חנות פרחים, חנות ממתקים. הייתה מכבסה. הייתה החנות של ניסן לוי שקימת עד היום ובכניסה לרחוב אבן גבירול הייתה חנות בגדים קטנה במיוחד לילדים.

ארוחה ביום שישי בערב

היו לנו שכנים דתיים שחלון הסלון שלהם נשקף לחלון שמעל הכיור במטבח שלנו.

אבא מאד קינא כשראה מבעד לחלון את ארוחות השבת שלהם את הברכות לילדים את שירי השבת - כל הטכסים שהזכירו לו את בית ילדותו.

הוא עמד על כך שלפחות ביום שישי בערב נאכל כולנו מסביב לשולחן.
אמא הכינה קציצות או עוף אבא הכין סלט ואולי תפוחי אדמה או אפונה
מקופסא פתח בקבוק מיץ תפוזים הזזנו את השולחן ואכלנו במטבח ובאמת
הייתה אווירה אחרת שהייתה מאד חשובה.

**זהו שולחן המטבח ביום שישי בערב היינו מזיזים אותו למרכז המטבח
פותחים את הכנף שמאחור ואוכלים.**

היום הוא משמש כשולחן גיהוץ ותחנת האכלה לחתולים שבביתנו

מאכלים

אבא היה משאיר לנו בבוקר גבינה עם לבן מעולם לא אכלתי זאת. איני זוכרת
אם לקחתי כריך לבית הספר. כשחזרתי הביתה לקחתי משהו מהמקרר אולי
קציצה ופרי. היינו מוגבלים במספר הקציצות.

בערב לפעמים הייתה גבינה עם טעמים. שאמא הייתה מוסיפה לה, סרדינים
ובשר מטוגן, מקופסות שימורים, עם ביצים.

לפעמים פשטידה מלחם שנותר- עם ביצים וצימוקים.

לרוב לא היה משהו מיוחד.

לשבת היה אבא טוחן קפה ואהבתי לשתות כוס קפה עם חלה.
היו לשבת קציצות או עוף לפעמים דלעת מתוקה לפעמים חצילים במיץ
עגבניות. לחגים היו קניידלך גפילטע פיש ועוד.
היו גם פירות .

בשלבים מאוחרים יותר היה אבא קונה בצרכניה באחד המושבים לשם הגיע
בענייני עבודתו אבא נהנה מאד לקנות שם עגבניות, ביצים, ונקניק עוף.

בית הכנסת ישורון

למרות שאבא לא היה דתי הרי בחגים היה מתעטף בטלית ופוסע לעבר בית
הכנסת "ישורון" שבקרבת ביתנו.
קרוב לוודאי שבכך רצה לשמר את זכר אביו שנפטר בילדותו והיה בעל תפקיד
מרכזי בקהילה בעירו, סרני.
בימים אלה הקפיד אבא שלא נאזין לרדיו וננהג בהתאם לאוירה הנדרשת בימים
קדושים אילו.
כעסתי עליו מכיוון שלא הבנתי את התנהגותו שנראתה לי דו פרצופית.
עד גיל מסויים הייתי מתלווה אליו לבית הכנסת מתוך סקרנות.
הייתי עולה לעזרת הנשים וקולטת מעט מן האווירה.
בשמחת-תורה הייתי נהנית מן ההשתתפות בהקפות.
מאז לא בקרתי יותר בבתי כנסת.

בית הכנסת "ישורון"

אחרי מלחמת ששת הימים היה אבא הולך לכותל .
מכיוון שנפטר צעיר הפסיד את ההזדמנות לבקר שם עם נכדיו שהגדולים היו
פעוטים ממש כאשר נפטר.

בית הכנסת ישורון מעלה בזכרוני את הזוג המוזר פייפלה ורוזלה שהיה מתמקם בשטח שעליו בנוי עתה "בית אבי-חי" זוג שהילכו עליו הרבה שמועות .

הם היו מקימים כעין אוהל במגרש הריק מדליקים מדורה ומבקשים נדבות מהעוברים והשבים.

פעם אחת רדף אחריי פייפלה עם מקל כנראה בגלל שציפה שאביא לו משהו שלא יכולתי להביא.

ולעניין המגרש .

כל שנתיים בערך היה מוצב שם שלט שבישר על בניין שיוקם שם לא האמנתי שאזכה לראות בנין מוקם במקום .

כשהתחילו לבנות את בית אבי-חי היה זה משום פלא בעיניי.

איך מתרגלים לאכול שוקולד

עוזי אהב מאד מאד שוקולד ואני לא.

אהבתי לאכול סרדינים ואפונה משומרת אבל לא שוקולד.

אמא אמרה לי שכשהייתי תינוקת, בתקופת המצור על ירושלים, האכילו אותי בסרדינים ועל כן התאהבתי במאכל זה.

מאחר וכל הילדים אהבו שוקולד החלטתי שאסור לצאת דופן ואני לא רק שלא אהבתי אלא ממש שנאתי אותו.

לקחתי קובית שוקולד חלב וחילקתי אותה להמון חתיכות ואז התחלתי למצוץ חתיכות זעירות עד שהתרגלתי.

גם היום איני אוהבת, אבל מסוגלת לטעום בזכות השיטה שהוכיחה עצמה.

עזרה בבית

מאז הייתי קטנה הייתי עוזרת בבית, העבודה הקבועה שלי היתה ניקוי אבק וצחצוח כלי מתכת.

אהבתי לנקות משטח קטן שהייתה דבוקה עליו אשה שהאכילה בעלי חיים
בחוזה -עבורי היה זה מעין משחק.
נקשרתי גם לאגרטל קטן מכסף שיהודקה הביא מפרס ועדיין נמצא אצלנו ועוד
קישוטים שרבים מהם נמצאים אצלנו.
מאוחר יותר התרחבה העזרה שלי הייתי מבשלת מנקה ומסדרת במיוחד בימי
שישי אך גם בימים אחרים.

האגרטל שיהודקה הביא מאירן.

**מאחוריו ארון הספרים של סבא עקיבא וסבתא רבקה שנדד איתם לכפר
גלעדי, חזר לירושלים לביתה של אמא -ועתה הוא בביתנו**

אמא לא עסקה בעבודות ניקיון היא סבלה מבעיות בריאות שונות ונזקקה
לעזרה כשהיינו קטנים היו לה עוזרות שניקו וכיבסו אבא היה לוקח בשלבים
מסוימים את הכביסה לניקוי וגיהוץ. אחר כך נקנתה מכונת כביסה שהקלה.
ככלל אמא גם לא אהבה את עבודות הבית כמו אמא וסבתא לפנייה .

לעיתים לא קרובות הייתה אופה. אך בחגים הייתה מבשלת את כל המאכלים המסורתיים דגים, דלעת, לפתן, חמיצה ועוד בימי חול הייתה מכינה לעיתים ממרח מגבינה שלא נאכלה הייתה מוסיפה לה תבלינים שונים וטעם.

הייתה מכינה גם לבן מחלב שנותר או גבינה.

הבית היה בדרך כלל די מבולגן אולם מקום אחד היה מסודר והוא ארון הבגדים שעברנו היה תמיד מחוץ לתחום הארון היה מסודר וריחני בניגוד לארונות שלנו.

פעם אחת בהתקף של עצמאות פתח עוזי את הארון והוציא לעצמו סדין נקי הסתכלתי עליו בפה פעור.

אמא חולה

כל ילדוטי עברה עלי בפחדים בגלל מחלותיה של אמא.

סבא דאג לה מאד והיה מזהיר אותי שאסור להרגיז אותה מאחר והיא עלולה למות.

מאחר וגם כך הייתי חרדתית מאד נכנסתי למצוקות קשות שלא היה שום צורך שאגרר אליהן.

זה היה פשוט אסון.

יד מרדכי

לאבא הייתה מכונית קטנה הרבה לפני אחרים הוא מאד התגאה בה והיא סייעה לו מאד בעבודתו ובשיפור מצב רוחו.

בשבתות כשהימים היו יפים היה קם בבוקר ומחליט לנסוע לאחותו ניונקה שבקיבוץ יד מרדכי.

כמובן שגם אני הייתי מתלווה לנסיעה.

אבא היה קשור מאד לאחותו ולגיסו שיקה.

היינו מגיעים לקיבוץ לקראת הצהרים ניונקה ושיקה היו הולכים איתנו לחדר האוכל.

ניונקה הייתה אישה חזקה מאד באופייה, מעשית וטובת לב. אהבתי אותה מאד התרגשתי מאד כאשר פעם אחת הסתכלה עליי ואמרה לי שאני דומה מאד לאחותה הצעירה זלטה שנספתה בשואה. האמירה הזאת הטילה עלי אז סוג של שליחות שלא שיתפתי אותה גם אחר כך עם אף אחד מבני המשפחה אבא הכיר אנשים מחברי הקיבוץ עוד מחו"ל והם היו פוגשים ושמחים לבואו כאילו היינו בני משפחה.

מעולם לא חשתי שם כשם שחשתי בכפר גלעדי.

היינו מארחים בביתנו רבים מאנשי כפר- גלעדי היו לנו קרובי משפחה רבים שם אמא הייתה חברה ומיודדת מאד עם רבים מהחברים שם ולמרות זאת הייתה לי תמיד הרגשה כאילו אני גוזלת את פת הלחם האחרונה מפיות החברים .

כך הייתי נמנעת מלהיכנס לחדר האוכל

ביד מרדכי ההרגשה הייתה הפוכה.

לאחר שאכלנו הלכנו לחדרם של ניונקה ושיקה. ניונקה הייתה מכבדת אותנו בעוגה טעימה ישבנו ודברנו ותמיד יצאנו משם עם שתילים מיוחדים מגינתם שאבא שתל אחר כל בבית.

שתילים שלא נראו בירושלים.

כל האחים והאחיות של אבא סבלו מבעיות בלב ניונקה הייתה היחידה שעברה ניתוח שהצליח להאריך את ימיה יותר מכולם.

גם שיקה היה בגדר נס רפואי. שיקה היה חולה בסרטן והצליח בעזרת טיפול טבעי להאריך מאד את חייו.

עוד על ניונקה ושיקה בספרנו "סבא נפתלי והברלינסקים"

בת דודה בשם בתיה

אחרי הולדתו של עוזי הסתכסכה אימא עם מניה, אחותו של אבא.

יחד עם עוד אח (ירחמיאל -מולה) הם התגוררו באותה הדירה בשכונת כרם אברהם ברחוב עובדיה 9 א.

בעקבות הסיכסוך נפרדו דרכיהן.

אימא אבא ועוזי עברו להתגורר באלחריזי 28.

מניה נישאה אחר כך לאברשה ירוסלבסקי ונולדה להם (שלושה חודשים אחריי) בת, שנקראה גם היא בתיה על שם הסבתא. (היום בתיה בילר)

בכל השנים הראשונות לחיי לא הייתי מודעת לכך שיש לי בת דודה בת גילי בירושלים הנושאת את אותו השם.

בגיל 12 בערך נערכה סולחה, בקרנו בביתם והם בקרו גם בביתנו.

ברשימת המתנות לבת המצווה שלי נרשמה גם מתנה (משחק קופסא) ממניה

מניה נפטרה זמן לא רב לאחר מכן בגיל צעיר מאד ממחלת לב.

באותה התקופה התחתן גם מולה ועבר להתגורר עם צביה ברחוב עזה בירושלים. אחר כך שינו כתובתם לשכונת קריית-משה בסמוך לביתם של אריה ומלכה. (גם על מולה וצביה בספר "סבא נפתלי והברלינסקים").

שיעורי מלאכה בבית הספר

המורה למלאכה בבית הספר הייתה מנוחה קפלן.

מנוחה הייתה חברתה של אימא מ"ההגנה" אשה טובה אך רגזנית שהרבתה לשבור סרגלים על השולחנות כאשר הילדים היו מפריעים.

לשיעורי המלאכה הייתה תוכנית קבועה כל שנה תפרנו ורקמנו דבר אחר.

האמת שכל מה שאני יודעת בתפירה למדתי מגב' קפלן אך יחד עם זאת הייתי מאד לא דייקנית ובמיוחד לא הקפדתי על צדו השני של הבד.

"קפלנוזה", כך כינינו אותה, הייתה מגיעה לבקר את אימא בבית והייתה מתלוננת על חוסר דייקנותי. פעם רקמתי שיבולים יפהפיות כאשר הצד השני של הבד נראה קטסטרופה.

הצלחתי להתחמק מהוראותה לפרום את שרקמתי במשך שבת שלמה.

מנוחה לא הייתה נשואה ולאחר שנולדו הילדים שלנו היא נקשרה אליהם ואהבה אותם מאד.

תנור בבית

הבית ברחוב אלחריזי נבנה עם דלתות ענקיות, חלונות גדולים ולא אטומים כך שבחורף הדירה הייתה קרה מאד.

אמא הייתה רגישה מאד לעשן כך שתנורי נפט לא ניתן היה להדליק.
תנורי חשמל לא היו כנראה בנמצא כך שהמגורים בדירה היו ממש בלתי
נסבלים .

עד שנרכש סוף סוף, בסוף לימודי בתיכון, תנור גדול ולא מעשן שניזון ממיכל
דלק גדול שעמד בחוץ.

התנור הפיץ חום נעים בכל הבית וסוף סוף ניתן היה לנשום לרווחה וליהנות
מחמימות נעימה.

כאן נוסיף שבבית הספר גם כן סבלנו מחום הקיץ ומהקור בחורף .
תנור הנפט הבודד לא סייע לנו בחורף ובקיץ גם מאוורר פשוט לא היה.

בית מבולגן

הדבר שהפריע לי מאד הייתה חזרה הביתה אחרי בית הספר במיוחד בימי
החורף לבית קר , חשוך ,מבולגן , ללא אוכל וריק מאדם.

הבית היה חשוך כולו בגלל תריסי הברזל המוגפים.

רק לאחר שנים כשכבר לא היינו בבית הותקנו סורגים בכמה מקומות כך שלא
היה צורך להגיף את כל התריסים ואור הצליח להיכנס הביתה.

ימי עצמאות עד מלחמת ששת הימים

בין גן העיר ורחוב המלך ג'ורג' נבנתה חומה שתפקידה היה להגן על התושבים
מפני צליפות חיילים ירדניים מחומת העיר העתיקה

אבא היה מבוהל כאשר לקח אותי לראות את מעגלי הרוקדים ברחוב הוא חשש
מיריות ירדנים לתוך הקהל .

רק כשבגרתי הבנתי את הסיבות לחרדתיות שלו, בני המשפחה שנספו בשואה,
אביו שנפטר כשהיה בן ארבע בלבד , פציעתו בפיצוץ הסוכנות שנים של שמירה
חברים הרוגים, ועתה דאגה לשלום הילדים.

ובכלל ירושלים עד המלחמה הייתה בלתי נתפסת . רחוב יפו הסתיים
בחומות גבוהות שחצצו בין שני חלקי העיר.

בלילה היה האיזור חשוך וריק, עברנו שם באוטובוס מבלי לדעת מה קורה
מהעבר השני וכאן הדמיון עבד שעות נוספות.

מה שכן היה ברור שאת הכותל המערבי אותו כל כך רצינו לראות לא רואים
בשום צורה.

היו שני מקומות משם היה ניתן להשקיף מעט על העיר העתיקה, מקום אחד היה הר -ציון ומקום אחר, טוב יותר, היה גג בית החולים הצרפתי שליד השער החדש

צילום: נועם פריסמן

לוחמים ישראלים מאחורי קיר מגן ברחוב המלך ג'ורג', בימי מלחמת העצמאות. בשנים אלה ניצבה ברחוב חומה שהגנה על התושבים מפני ירי צלפים ירדנים.

בית"ח הצרפתי

הייתי המומה כאשר עליתי לשם לראשונה וראיתי במשקפת שהייתה מוצבת שם את תחנת המוניות שליד שער שכם ראיתי את הנהגים ושמעתי אותם מדברים הרגשתי שאני מצויה בחלום.

נופש בנתניה

ועד העובדים של הסוכנות היהודית היה ועד חזק שדאג מאד לעובדים. אחד הנושאים שטופל בהצלחה היה נושא הנופש השנתי עד כדי כך טופל עד שנבנה בית הבראה מיוחד לעובדי הסוכנות ברחוב דן מכנס בנתניה. על פי הגרלה נשלחה כל משפחה לחופש שנתי בן עשרה ימים עם הרבה אוכל סרטים ובידור. המנהלים הבכירים נפשו יחד עם הבלברים הפשוטים ונוצרו יחסי ידידות בין העובדים בכל הארץ. מאחר ולהורים היה חשוב שילדיהם יאכלו טוב וגם המבוגרים לא שכחו עדיין את אימי השואה וקשיי הקליטה בארץ עמדו בכניסה מאזניים וכל מבריא נשקל יום יום כדי לדעת כמה עלה במשקל. אבא השיג מין אוהל מתקפל מברזנט וסחב אותו יום יום לים וחזרה. עד שהתקין אותו היינו כבר כמעט אמורים לחזור. לפי הוראות אמא אסור היה לנו לשהות בשמש שמא נשרף. קרם הגנה לא היה באותם הימים, לא נשרפנו, אבל גם לא השתזפנו אבא רצה להשתזף אבל נשרף מיד וגם הלבניה שמרח על עצמו לא עזרה. בערב היינו מטיילים בגן -המלך נהנים מהרוח הקרירה. פעם אחת השתלבה חופשתנו עם חופשתה של חברתי טליה שרלין והעברנו את זמננו במעקב אחר אנשים שנראו לנו חשודים בהתאם לספרי ההרפתקאות שקראנו. בשנה אחת התיידדו אבא ואמא עם זוג מבוגר נחמד אבא נהנה לדבר באידיש ולהתבדח רק לאחר שנפרדנו התברר כי בני הזוג היו השחקן הידוע שמואל רודנסקי ואשתו.

נופש בעין התכלת

עוד לפני שנבנה בית המלון התאפשר לעובדי הסוכנות לנפוש בצריפים ישנים שעמדו על חוף הים ליד נתניה.
המקום היה מדהים ביופיו אך הצריפים היו פשוט מסוכנים הקירות העבירו זרם חשמלי ואסור היה לגעת בהם.
עד היום אני זוכרת את הזרם.

כל יום הייתה מביאה לנו מבשלת מנתניה ממולאים טעימים שלא טעמנו כמותם מעולם. אבא לא הפסיק לדבר על ה"כוסא מחשי" (קישואים ממולאים) שלה -משך שנים.

פעם אחת הצטרף אלינו ישראל, בן הדוד שהיה בגילו של עוזי. ניתן לומר שנהנינו כאן יותר מהנופש בבית ההבראה הגדול והמודרני אחר כך.

אני באמצע עם עוזי וישראל בעין התכלת

בר המצווה של עוזי

בחגיגת בר המצווה של עוזי השקיעה המשפחה את כל כולה. אלטה תנעזר שהייתה ידידה טובה של רבקה ועקיבא העמידה לרשות המשפחה את חדר האוכל של הפנסיון אותו ניהלה ברחוב אברבנאל.

נכדתה של אלטה רינה סוקוליק (דרורי) בחורה רצינית ומקסימה שנפטרה בצעירותה מסרטן ניהלה התכתבות ענפה עם יוני נתניהו ומכתביה מופיעים בספר "מכתבי יוני".

בביתם שברחוב רמב"ן התגוררנו תקופה בימי מלחמת השחרור.

לקראת החגיגה הפכה המרפסת ברחוב אלחריזי להיות לסוכה גדולה ומושקעת (הימים היו ימי סוכות). גברת סדומסקי- עוד ידידה של עקיבא ורבקה, התנדבה להכין בשר משומר ולצורך כך נקנה סיר אלומיניום ענק ואימא הסתובבה בשווקי העיר על מנת להשיג אבקת סלפטר שעוזרת בשימור הבשר.

וכך הייתה מגיעה הגב' סדומסקי לביתנו כדי להפוך את הבשר שנח לו בתוך הסיר מכוסה באבקת הסלפטר עד שהיה מוכן לבישול.

טבחים מיוחדים הוזמנו לבית כדי להכין את התבשילים שיועדו לאורחים שהגיעו מכל קצווי הארץ עוד קודם החגיגה עצמה. הטבחים הכינו במטבח מנות גפילטע פיש שקועות ברוטב ג'לטין ומקושטות ואני הבטתי במלאכת הקסמים שלהם פעורת פה. התבשילים הטעימים הוגשו לבני המשפחה המורחבת בסוכה והם היוו חלק מהמטעמים שהוגשו בחגיגה עצמה.

אבא קנה קופסת אננס, מוצר יקר המציאות באותם הימים, הפרי נחתך לחתיכות זעירות ועורבב עם יתר הפירות הזולים יותר ששמשו להכנת סלט פירות.

עוזי השקיע רבות בלימוד ה"הפטרה" שלו הוא התאמן הרבה בבית עד שגם אני ידעתי לסלסל בקולי את הפסוקים מלוויים בטעמי המקרא. סבא עקיבא לא הפסיק מלהתפעל מהופעתו המרשימה של עוזי בבית הכנסת כשהוא משווה אותו לילד אחר שעלה לתורה באותו היום (ואתם יכולים לתאר לעצמכם מי הועמד במקום הראשון). דרך אגב, אותו הילד היה אחר כך חברו הטוב של עוזי משך שנים- דוד (פומרנץ) פלג, איש משרד החוץ שהיה בין היתר גם השגריר בפולין.

עוזי קיבל הרבה מתנות רובן ככולן היו ספרים. עוזי דאג להכין רשימה מדויקת של המתנות ששמורה אצלנו. רשימה זו מלמדת אותנו מי ומי היו נוכחים באירוע.

פורים

לא היו תחפושות מיוחדות לפורים, אמא שנאה לתפור היו לה כמה בדים ובגדים מוזרים וגם שמלה ערבית רקומה ומזה אילתרה משהו.

פעם אחת בקרנו בפורים את חסידה אשתו של אליעזר בקר בן הדוד של אמא היא לקחה את התחפושת המאולתרת סידרה אותה איפורה אותי, סדרה לי את השיער והפכה אותי ליפנית.

זו הייתה הפעם הראשונה והאחרונה שהייתה לי תחפושת כמעט אמיתית.

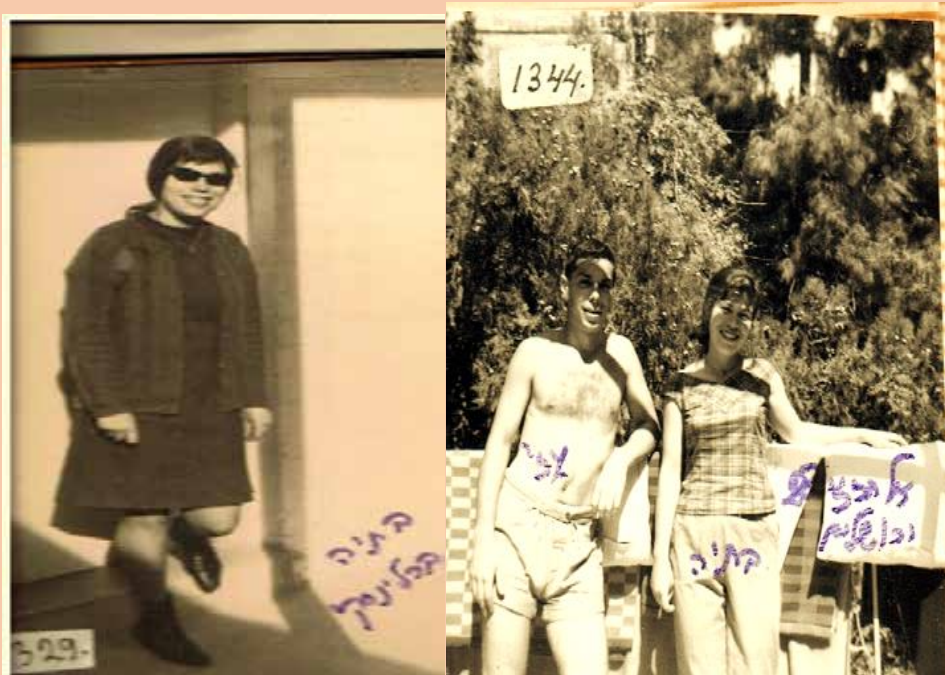
קשיים בשינון בית ספר אוניברסיטה

שנאתי לחזור או לשנן אהבתי ללמוד לבד, לחדש דברים, לבנות, לארגן את החומרים בצורה מיוחדת.

לא הייתי מסוגלת ללמוד היסטוריה הייתי קוראת את אותו הפרק עשרות פעמים ולא זוכרת מה כתוב בו זאת למרות שאנציקלופדיות הייתי בולעת עוד מילדות. כנראה יש לי סוג של הפרעת קשב שלא אפשרה לי בין היתר להקשיב להרצאות. לא הבנתי איך יושבים מאות תלמידים באולם וכל אחד רושם כל מילה היוצאת מפי המרצה.

מדוע לא מחולקות ההרצאות לתלמידים על מנת שילמדו אותן בזמנם החופשי? לא הבנתי את ההיגיון המוזר.

כאמור לא סיכמתי שעורים וכמה ימים לפני הבחינה הייתי שואלת מחברת מאחת הבנות ליום אחד ארגנתי את החומר בראשי פרקים וזהו.

ימי הולדת

איני זוכרת בדיוק כמה פעמים חגגו לי ימי הולדת אך זכור לי בוודאות שחגיגת בת מצווה לילדי הכיתה חגגו לי בבית ועליה כתבתי בנפרד.

ונראה לי שגם בגיל עשר חגגו לי יום הולדת בבית.

גם ליתר הילדים לא חגגו יום הולדת כל שנה ובכל מקרה החגיגות היו צנועות ולמרות זאת גרמו לי להתרגשות גדולה.

די קנאתי בבנות שהיו להן הורים חברותיים שהפעילו את הילדים בצורה מיוחדת.

קנאתי בעדה שאבא שלה, השופט לנדוי, ניגן בפסנתר והפעיל אותנו במשחק הכסאות או בג'ני פריבס שהוריה היפהפיים שרו ושיחקו אתנו.

בכלל היו ילדים מאד נחמדים בבית הספר עד כתי' ו' הייתי מאד חברותית היו לי חברות וגם חברים עימם מצאתי תחומי עניין משותפים.

גן החיות התנ"כי

כשהיינו ילדים שכן גן החיות התנ"כי בקרבת מחלבת תנובה ברוממה .

היינו מבקרים שם בחופשות ונהנים במיוחד מהקופים (אני בכל אופן).

כשמיקי בנם של ניונקה ושיקה היה כבן שמונה בקשו ממני לקחת אותו לביקור בגן החיות.

שמחתי מאד לבצע את המשימה שהוטלה עלי.

טיילנו בגן עד שהגענו לכלוב הדובים.

אהרון שולוב מייסד גן החיות ואשתו יוכבד שהייתה חברה של סבתא

הכלוב היה למעשה בור מעוגל שאליו צמודה רשת.

מיקי התלהב קפץ ורקד ואני הייתי בטוחה שעוד דקה הוא נופל פנימה.

בקושי רב הצלחתי להרחיק אותו משם.

במשך שנים רבות אחר כך הייתי מתעוררת בסיוטים ובפחדים שהנה מיקי נופל ישר למלתעות הדובים.

ביקור בתנובה שהוחמץ

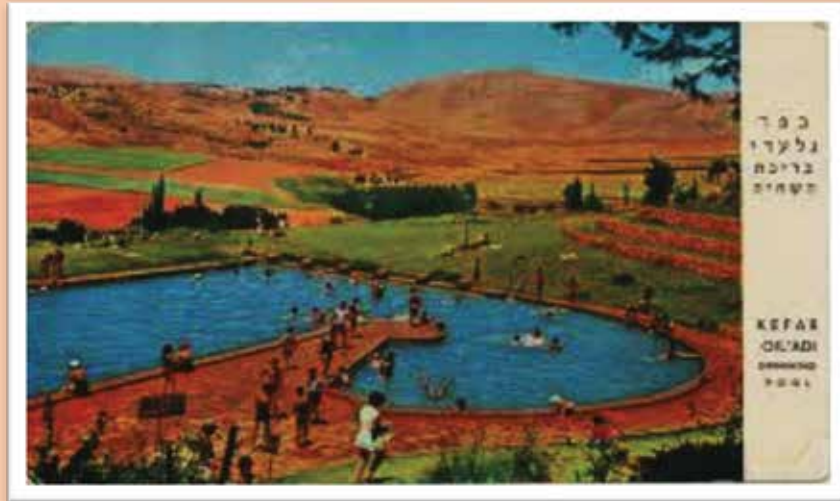
יום אחד הודיעו לנו בכיתה שלמחרת ניסע לבקר במחלבות תנובה.
התרגשתי מאד, כי עניין אותי מאד לראות איך מיצרים גבינות ולבן ואיך ממלאים את המיכלים.
היה זה בכתה א' כשעדיין למדנו במשמרת השנייה.
אמא עבדה וסבא היה אמור לקחת אותי לבית הספר.
אלא שהוא איחר וכשהגענו לבית הספר הסתבר שכל הילדים כבר יצאו. כך הפסדתי את הטיול והביקור.
עד היום אני מרגישה חסר וצער על מה שהפסדתי.

ברכה בירושלים

רוב תושבי ירושלים לא ידעו לשחות.
אומנם הייתה בריכה בימק"א אולם רק בודדים נשלחו על ידי הוריהם ללמוד לשחות בה
כשפתחו יותר מאוחר את בריכת ירושלים המצב החל להשתנות.
מאד רציתי לדעת לשחות ניסיתי ללמוד כשהייתי בכפר גלעדי כי שם נבנתה בריכה מקסימה לפני שנים רבות. אך כנראה שרוב האנשים צריכים מי שילמד אותם.

כשהילדים שלנו היו קטנים לקחתי אותם לשעורי שחיה רצינו שלפחות ידעו להחזיק עצמם מעל פני המים בזה הם עמדו.

קופת חולים בילדותנו.

אומנם הכל התפתח וגדל אבל שרותי קופת חולים ובמיוחד השרותים לילדים היו שונים וטובים יותר כשהיינו ילדים.

**"מרפאת פרוג'ינין" המרפאה המרכזית של קופת- חולים מאחורי
"המשביר" היום במקומה מגרש חניה**

ראשית לא היה צורך להגיע לרופא כאשר היינו חולים , הרופא הגיע הביתה
תרופות נתנו ללא כל תשלום הייתה הרגשה של אכפתיות ושל שוויון מוחלט.

פגישה ראשונה עם המוות

כשהיינו בני שתים עשרה נתקלנו בו בפעם הראשונה נועה טן פי ילדה מקסימה
שלמדה בכתה מקבילה לשלנו יצאה למחנה של שבט "מצדה" כאשר מחלת
הטטנוס כבר קננה בגופה .

כאשר מצבה החמיר הוחזרה לירושלים וזמן לא רב לאחר מכן נפטרה.

מותה היכה בהלם את הילדים.

באותו הזמן נפטרה ילדה נוספת מבית הספר חדווה סיוון ששתתה בטעות
חומצה.

בתקופה ההיא לא היה נהוג להכניס פסיכולוגים לבית הספר דברנו בינינו לבין
עצמנו וקשה היה להתגבר.

למרות שלא היה לי קשר ישיר לשתי הבנות עברה גם עליי טראומה לא קלה.

על שמה של נועה הוקם בניין המשמש את שבט "מצדה" בעמק המצלבה.

וכאילו לא די באסון שפגע במשפחה נהרג כמה שנים לאחר מכן אחיה במלחמת
ההתשה בעת שירותו הצבאי.

בית נועה טן-פי בעמק המצלבה בירושלים

טיולים בירושלים

פעמים בשבתות הייתה אמא לוקחת אותי לסיורים במחוזות ילדותה שלה.
הטיולים הללו עניינו אותי מאד פרטתי אותם בספר הזיכרון שיצא ליום
השלושים למותה.

שמעתי ממנה סיפורי ילדות על הסוס שעמד בכניסה לדירה ברחוב הסורג שם עמדה אחר כך מסעדת "הסה", על בית השימוש ברחוב עקיבא שדלתו הייתה מחוררת ואמא חששה שאלוהים מציץ.

אהבתי את הטיולים לרחוב הנביאים, לבית החולים האיטלקי ולקצה רחוב יפו האזורים הקרובים לעיר העתיקה שעוררו בי תמיד הרבה סקרנות.

בנין הארמנים שם הייתה החנות והדירה של מש' רבינוביץ משך שנים

שמירה על מעמד

עד כתיב ד' נחשבתי לתלמידה הכי טובה בכתה. לא היו לי שגיאות כתיב ציירתי מאד יפה, היה לי כתב נפלא, הייתי חרוצה, התנהגתי יפה, בקיצור ממש טובה. ואז נפל עלי אסון.

הגיעה לכיתה תלמידה יותר טובה, מוכשרת מאד, יפה, תפארת כל אם ואב. הייתי אכולת קנאה, לא הצלחתי להתמודד אתה אבל גם לא שוחחתי על הבעיה מה שהגביר את תסכולי.

הייתה זו עדנה אולמן לימים פרופ' עדנה מרגלית ז"ל.

אירוע אחד עזר לי להתגבר על הבעיה.

עברתי פעם ליד ביתה שברחוב אברבנאל עם חברה וראיתי אותה יושבת ליד הכניסה לבית ומלטפת חתול.

מאחר וחתולים היו ועדיין אהבתי הגדולה סלחתי לה מיד על הכל לא יכולתי לשנוא מי שאוהב ומלטף חתולים.

לפני שנים התראיינה שרי רז למקומון ירושלמי והסבירה כיצד החליטה להינשא לבעלה.

היה זה מיד כשראתה אותו מלטף חתול - הזדהיתי אתה מיידית.

עדנה מרגלית ז"ל

בית הרב הראשי הרב הרצוג

ברחוב אבן-עזרא לא הרחק מביתנו עמד ביתו של הרב הראשי לישראל-יצחק אייזיק הלוי הרצוג (סבו של בוג'י).

פעמים רבות ראינו את הרב ואשתו בקרבת ביתם ובמיוחד התרשמנו מכובעו השחור, המבריק והגבוה.

חיכינו בקוצר רוח לחג הסוכות שאז היו נפתחים שולחנות ארוכים בביתו ונמזגות כוסות מיץ תפוזים לכל דיכפין.

למרות שהיינו ילדים היינו מוזמנים להכנס פנימה ולהתכבד במשקה שהיה אז יקר המציאות.

היו ילדים ששתו אפילו יותר מכוס אחת.

בניגוד לבתים רבים שהשתנו בשכונה ביתו של הרב הראשי נשאר כשהיה.

כשאני חולפת על ידו נדמה לי לפעמים שאני רואה מולי את בני הזוג המרשימים עדיין ניצבים שם.

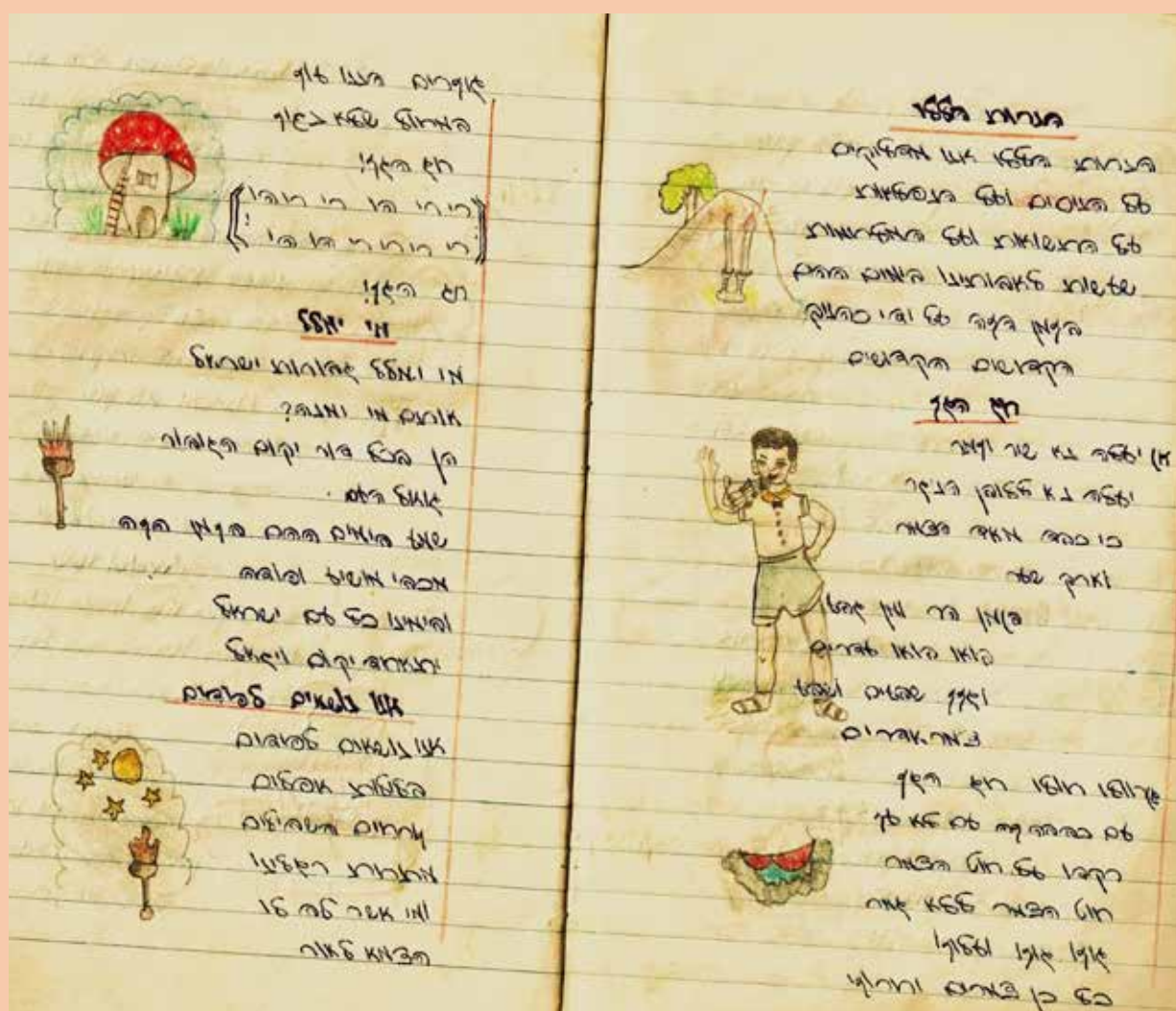
מקהלת בית הספר

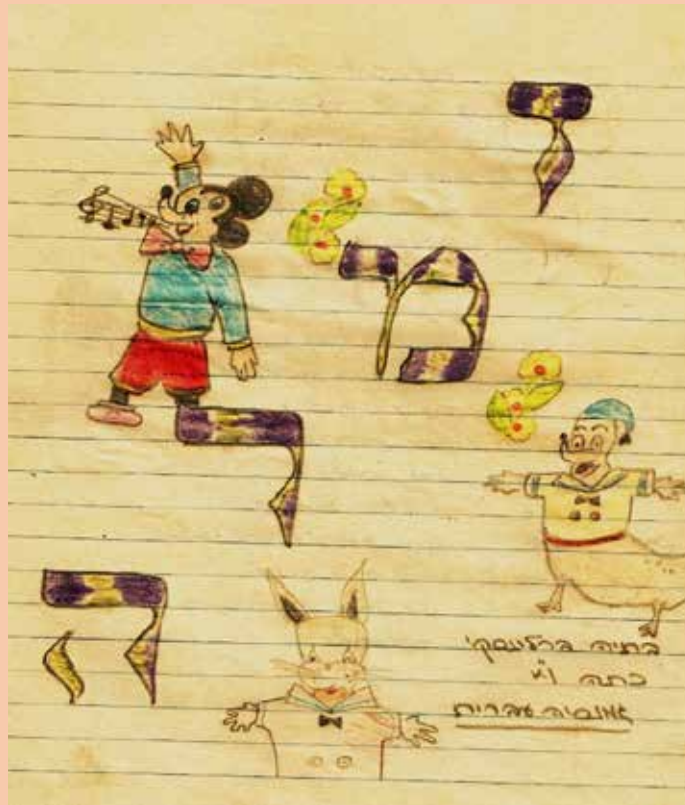
אחד הדברים שגרם לי אושר היה ההשתתפות במקהלת בית הספר.

כששרנו בכמה קולות ושמעתי את הצלילים סביבי הרגשתי ממש תחושה עילאית וזאת למרות שהייתה זו בסך הכל מקהלת ילדים לגמרי לא מקצועית.

ההרגשה לעמוד ולשמוע את הקולות סביבי שמשתלבים האחד בשני הייתה מרטיטה.

בשנים יותר מאוחרות היה עוזי מתגרה בי ומודיע לי שיש לי קול של צפרדע והאמנתי לו. כאשר בכתה י"א נסענו למחנה בעכו ובחנו אותנו כדי להשתתף במקהלה משותפת יהודית ערבית אמר לי המנצח שיש לי קול אלט נפלא וכמעט התעלפתי מתדהמה באשר הייתי בטוחה שגם צפרדע שרה יותר יפה ממני.

בנית בית החולים הדסה בעין כרם והאוניברסיטה בגבעת רם

בשנות החמישים החל לבנות את בית החולים הדסה בעין כרם את האוניברסיטה בגבעת רם ואת קרית הממשלה.

הפתרונות הזמניים שניתנו לאוניברסיטה ולהדסה לאחר שלא ניתן היה לעשות שימוש במבנים שבהר בצופים לא הספיקו והיה צורך בפתרונות קבועים.

אבא היה נרגש מאד מתנופת הבניה הוא היה נוסע לאתרי הבניה לעיתים תכופות כדי לעקוב אחר ההתקדמות. בשנים אלה היו מגיעים לביקורים קרובי

משפחה מארצות הברית. היה לו מסלול קבוע של נסיעות בירושלים ואתרים אילו הופיעו תמיד במסלול והוצגו בגאווה רבה.

משפט אייכמן

אירוע גדול בחיינו היה משפט אייכמן.

עד אירוע זה לא דובר אצלנו על השואה ידעתי שאני קרוייה על שם סבתא ולא הרבה יותר מזה.

כשנלכד אייכמן השתנה המצב אבל עדיין היה הכל ערטילאי.

המשפט נערך בבית העם וניתן היה להגיע לאולם מנזר רטיסבון ולחזות בשידור ישיר משם.

הייתי צעירה מדי ולא התירו לי להכנס אבל אז הגיעה דודה ניונקה מיד מרדכי ושכנעה את השומרים להרשות לי להיכנס.

האמת שלא הבנתי מה שראיתי שם או שלא רציתי להבין.

כתתנו ובית הספר נגעו במשפט, עדה, בתו של השופט משה לנדוי למדה אתנו בכתה - וילדיו של התובע, עוה"ד האוזנר למדו שנה מעלינו וגם מתחתינו.

למרות זאת, ואולי בגלל שנושא השואה הוסתר מאיתנו. עדיין היינו מרוחקים.

נראה לי שעד היום קשה לנו להאמין שמה שארע לבני משפחתנו הקרובים כל כך אכן ארע במציאות.

משפט אייכמן 1961 בעמוד הבא-

חבר השופטים,

במרכז משה לנדוי

הבית היום עם כתובת הזיכרון לסבא וסבתא

כתה ח' מבחני הסקר

בסוף כתה ח' נערכו בכל בתי הספר בארץ מבחנים שעמידה בהם בהצלחה היו אמורים לזכות אותנו במילגת לימודים בתנאי כמובן שמצבנו הכלכלי דרש זאת.

יש להזכיר שבשנים אלה חוק חינוך חובה לא כלל את שנות הלימוד בתיכון.

בית הספר קבע במקביל כי לכתה ט' יתקבלו אך ורק תלמידים שעברו את מבחני הסקר בהצלחה וכך שמר על שמו כבית ספר אליטיסטי.

רבים מילדי כתתנו הועזבו והיו אלה דווקא הילדים שאהבתי היו אלה ילדים עממיים וטובים שהרגשתי הכי נוח בחברתם.

אגב את המבחנים עברתי אך במלגה לא זכיתי כי לא עמדתי בקריטריונים הכלכליים ובמיוחד מאחר והייתי אשכנזייה.

אמא לא הבינה איך עשירי ירושלים הס"טים שלמדו עמנו, זכו במלגות ואנחנו לא.

בכיתה ח'

מגמה מזרחנית

המגמה המזרחנית שלנו הפכה להיות המגמה היוקרתית ביותר בבית הספר. היינו עשרה תלמידים שאפתניים והמפקח לערבית על בתי הספר הודיע לנו שאנו הכתה הטובה ביותר בארץ. היינו עשרה תלמידים כל אחד טיפוס בפני עצמו הקדשנו הרבה ללימוד השפה. אחד התלמידים בכתה היה יוני נתניהו שהיה תלמיד טוב מאד ורציני פעיל בשבט מודיעין בעוד שיתר התלמידים שהשתייכו לצופים השתייכו לשבט "מצדה" כמו יוסי קרפלס ואלישע בר מאיר-חבריו.

אהבתי מאד והצטיינתי בלימודים אלה שהיו עבורי אתגר גדול. לקראת סיום הלימודים החלטתי ללכת לגרעין צבאי לקיבוץ רביבים. המורים לערבית השתדלו לשכנע אותי להתגייס לחיל המודיעין ואני התנגדתי בתוקף, החלום הקיבוצי בער בי.

מאחר והייתי צעירה מרוב התלמידים נקבע לי תאריך גיוס מאוחר ובתקופה זו התנדבתי לעבודה בגן ילדים בקבוץ.

המגמה החברתית

מכוון שהמגמה המזרחנית הייתה קטנה למדנו עם המגמה החברתית שנחשבה פחות יוקרתית מה שיצר מתחים בין התלמידים

אני על החלון עם חברתי רינה וולף

מחנה נוער יהודי ערבי בעכו

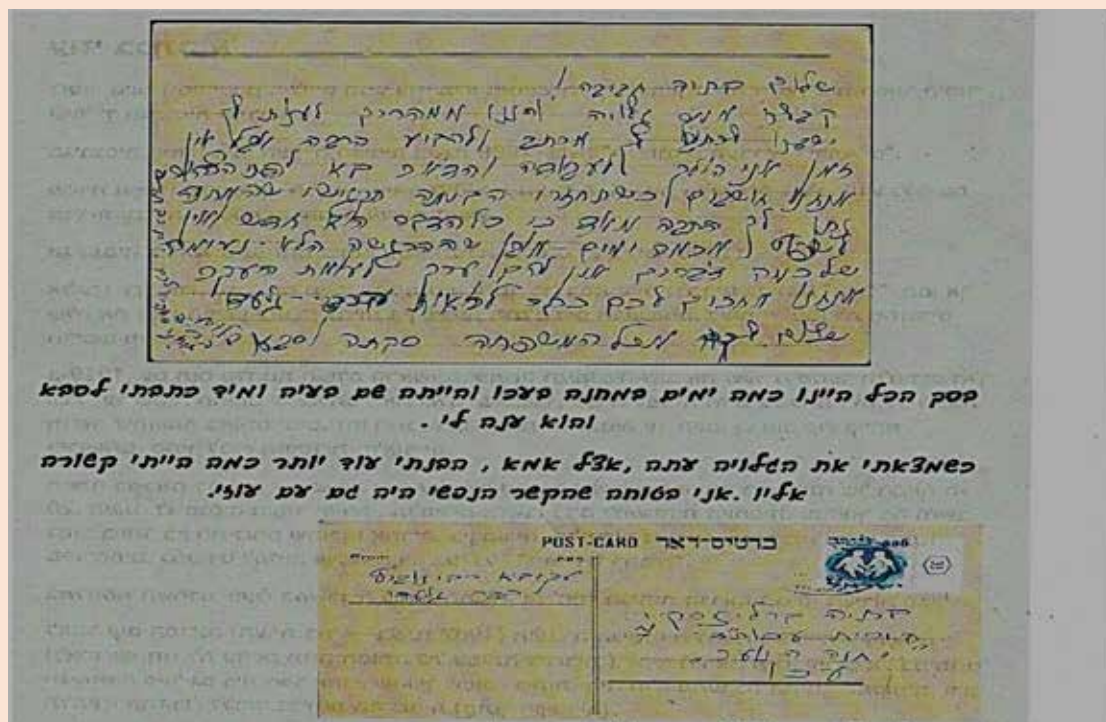
נמל עכו, בעכו נערך מחנה נוער יהודי ערבי לכל תלמידי המגמות המזרחניות בארץ

היינו אמורים להינות מאד מהמחנה אלא שכתתנו החליטה להפר את ההוראות ולצאת לטיול לילי בעכו.

אני פחדתי לצאת ולכן לא הועפתי ואז עמדתי בפני דילמה קשה לעזוב או לא.

הייתי צריכה להתייעץ עם מישהו. טלפונים לא היו וכתבתי לסבא.

מכתבים הגיעו תוך פחות מיום והוא כתב לי לא לעזוב כנראה שצדק.

פרס ספרותי בבית הספר

המורה לספרות גדעון שונמי שעל שמו נקרא כלבי החמוד שוני הכריז על חידה ספרותית בלשית לכל תלמידי התיכון "חפש את שם השיר" וקבע תאריך אחרון להגשת תשובות.

ברגע האחרון נזכרתי בחידון ,

הייתי בכתה י', בתחילה לא הצלחתי לפתור. ניסיתי מחשבה מקורית.

בדיוק באותם הימים יצא לאור "ספר היובל של הגימנסיה" והמורה שונמי עשה תמיד רושם כמי שמעונין לשאת חן בעיני הממונים עליו.

החלטתי אם כן שסביר להניח שהתשובה תמצא בתוך ספר היובל.

פתחתי את הספר, חיפשתי, וצדקתי -את הפתרון מצאתי בין דפיו של הספר היה זה שיר באידיש על הרב ותלמידיו שלומדים אלף בית.

הייתי היחידה שפתרתי מכל תלמידי בית הספר והתגאיתי ממש.

עד היום אני נהנית מפתרון בעיות מסוג זה ובדרך שונה.

הגמנסיה בית ספר עירוני

בתקופת לימודנו בתיכון ולמורת רוחה של הגימנסיה שבקשה להמשיך ולפעול כבית ספר פרטי אליטיסטי - כפתה עיריית ירושלים על ההנהלה לקבל תלמידים מכל רחבי העיר ללימודים בתיכון.

ואומנם לכיתתנו הגיעו תלמידים מבתי ספר שונים.

רוב התלמידים הללו היו חלשים לעומת ילדי רחביה שלמדו בבית הספר מאז כתה א'.

בית הספר לא רק שלא ניסה לסייע אלא עשה הכל כדי לגרום לכך שתלמידים אלה יעזבו את בית הספר.

אירוע מזעזע במיוחד היה כאשר המחנכת קראה לילדים אלה העמידה אותם בפני כל התלמידים בכתה והחלה לשאול אותם שאלות שהיה ברור כי לא יצליחו לענות עליהן. היא פשוט השפילה אותם שוב ושוב וציפתה שאנו הילדים נהייה עדים לכך שאין מקומם בבית הספר.

הרגשתי רע מאד.

עד עכשיו לא השתחררתי מההרגשה הנוראית ומהבושה איני מאמינה שהיום
היה מעז איזשהו לפעול כך.

לא נעשה דבר, הילדים כמעט כולם עזבו בבושת פנים מלבד בודדים שנלחמו
בצפרניהם וסיימו את התיכון.

הכניסה לגמנסיה רחוב קק"ל

הכלב שוני

קבלתי כלב חמוד ביותר שקראתי לו שוני על שם גדעון שונמי שהיה המורה שלי
לספרות.

לבית לא הרשו לי להכניס אותו ונאלצתי להחזיק אותו בחדר המדרגות.

יום אחד יצאתי אתו לטיול קצר ברחוב הקרן הקיימת ונתקלתי בגב' שמעוני
שהייתה בעלת חנות לצרכי כתיבה ואמו של איש הרדיו הידוע באותה העת-
יצחק שמעוני.

הכלב קפץ עליה ושרט מעט את רגלה. זו פנתה מיידית לעירייה אלה באו ולקחו
אותו לתחנת ההסגר לכלבים שהייתה אז בשטח ברכת הסולטאן.(היה זה לפני
"מלחמת ששת הימים").

הכלב קיבל קשה את המעצר הוא התחיל להשתולל לא הוחזר לי והומת.

עד היום אני מתגעגעת ולא סולחת.

כועסת גם על ההורים שלא עשו מאמץ להחזירו.

בריכת הסולטאן כאן הייתה תחנת ההסגר לכלבים של העירייה

על הברזלים ליד אלנבי

כשהילדים רצו להיפגש ולפטפט במוצאי שבת היה להם מקום קבוע על הברזלים שליד קפה אלנבי.

קפה אלנבי היה המקום היחיד בירושלים בו ניתן היה לקנות גלידה בקיץ ובחורף לאכול סופגנייה או לביבת תפוחי אדמה.

לא ניתן היה אז לקנות גלידה בחנות.

הייתי מתבוננת בהשתאות בנשים המבוגרות שעמדו ליד סירים גדולים מלאי שמן ומטגנות את עיגולי הבצק שתפחו מול עינינו .

לימים למדנו שהמקום היה בבעלותה של מש' דנקנר הוריו של העיתונאי אמנון דנקנר.

כאן ברחוב המלך ג'ורג' היה קפה אלנבי

סיפורים של סבא

את תעודת הבגרות שלי אני חבה לסבא עקיבא. שנאתי את לימודי ההיסטוריה לא היה לי מושג במקצוע זה כך גם לא התכוונתי כלל לבחינה והתכוונתי לא לגשת לבחינה. אלא שפחדתי מההורים והגעתי לבית הספר ביום הבחינה. והנה, כמה שאלות נגעו לספורים שסיפר לי סבא על המהפכה הרוסית ועל נושאים אחרים. גייסתי את כל כוחות האילתור שלי בניתי תשובות בעברית יפה עם כמה רעיונות שהמצאתי באותו הרגע שכנראה נראו לבוחן מקוריות וכך קבלתי תעודת בגרות מבלי שאאלץ להבחן שוב.

מה עושים עם מתמטיקה

כמו רוב הילדים נרתעתי מאד מהמקצוע הזה למרות שדי נהייתי לפתור בעיות בגיאומטריה. באלגברה לא הייתי דייקנית, הייתי פותרת וטועה אחר כך בפלוסים ובמינוסים כך שהתשובה הסופית הייתה יוצאת לי שגויה. המורה שלנו היה ד"ר אחיעזר שיריזלי שלמד עם אמא באותה הכיתה בבית הספר התיכון בירושלים.

מנהל בית הספר הריאלי

בו למדו באותה הכיתה אמא והמורה שלי למתימטיקה

אמא הצטיינה במקצוע והייתה מתחרה עם שיריזלי בציונים.

אמא טענה שד"ר שיריזלי מצא הזדמנות לנקום בה באמצעותי -אולי מבלי שהיה מודע לכך.

כך זכיתי בציונים גרועים ביותר למרות , שכפי שכתבתי , הייתי בסך הכל בסדר רק לא דייקנית ובגאומטריה וטריגונומטריה -ממש טובה.

נבחנו בכתה י"א רוב הילדים למדו אצל מורים פרטיים בדעתי לא עלה לבקש עזרה.

קבלתי ציון מגן נמוך ביותר אך להפתעת כולם קבלתי ציון מעולה בבחינה כאשר רוב הכיתה נכשלה.

ציון המגן הוריד לי מאד את הציון הסופי.

מחנכת הכיתה הייתה המומה כאשר קבלה את תוצאות הבחינה .

חבל מאד על הסבל שהיה יכול להימנע ממני.

לעומת זאת קבלתי המון חיזוקים מהמורה לספרות יוסף האפרתי ז"ל שנהרג במלחמת יום הכיפורים אהבתי את המקצוע וידעתי לנתח היצירות בצורה מקורית שמצאה מאד חן בעיניו. בכלל אהבתי ללמוד כל דבר שדרש מקוריות ולא שינון. לא הייתי מסוגלת לשבת ולהקשיב להרצאות ממש סבלתי הייתי בוהה וסובלת ולפני בחינות הייתי לוקחת מחברת מאחת הבנות מסדרת את החומר בטבלאות ופותרת את הבעיה.

שרות לאומי בקיבוץ גשר

בכיתה י' כמו יתר תלמידי התיכונים במדינה נשלחנו לעבוד משך עשרה ימים בקיבוץ גשר.

הרעיון המרכזי היה לעורר בנו ציונות והזדהות ולסייע לקיבוצים.

אז לא עלה בדעתו של אף אדם להכניס לארץ עובדים זרים.

היינו אומנם רק בכיתה י' אבל הבנו מיד כי אנשי הקיבוץ שמחים להטיל עלינו עבודות שהיו מאוסות עליהם, ניקוי שירותים ניקוי אחרי סיווד וכיוצ"ב.

לאחר שניקיתי שירותים ומקלחות שכנראה לא נוקו מעולם שלחו אותי לגהץ את כל חולצות השבת בקיבוץ.

אחרי ששרפתי כמה חולצות (אז עוד לא היה טרמוסטט במגהצים) התחלתי להבין את העיקרון- עבדתי כמה ימים וגהצתי- מאז אני יודעת לגהץ חולצות.

מי שהייתה אשת הקשר שלנו הייתה חנה גורי אחותו של המשורר חיים גורי ז"ל. לימים התברר לי שבת דודתו של מיכה גם היא הייתה חברת הקיבוץ באותם הימים.

חצר גשר הישנה

סיום הלימודים בתיכון

הסיוט הגדול שלי עמד להסתיים נשארה המשוכה של בחינות הבגרות.

חוץ מערבית לא למדתי כלל ישבתי באולם ואלתרתי ובאורח פלא סיימתי והרבה אבנים נגולו מעל לבבי.

רביבים

מאחר והייתי צעירה לעומת בני המחזור קבלתי תאריך גיוס מאוחר ונותרה לי בערך מחצית השנה בין סיום הלימודים והגיוס.

לא רציתי להישאר בבית והחלטתי לנסוע לקיבוץ רביבים שלגרעין שלו השתייכתי תקופה מסויימת - ולהתנדב שם.

הייתה זו החלטה חכמה למרות שלמעשה די סבלתי שם.

החוכמה הייתה טמונה בכך שבפעם הראשונה בחיי נאלצתי להסתדר בעצמי רחוק מהבית ללא עזרה, להכיר אנשים חדשים, לעבוד ולהתגבר.

שובצתי לעבודה בגן ילדים ואני שלא היו בסביבתי הקרובה ילדים קטנים התחלתי להכיר אותם ולעמוד על אופיים.

הגננת הייתה אישה קשה וקפדנית והקרינה מבעיותיה על הילדים עד כדי כך שלא היה ילד בגן שלא הרטיב לילה אחר לילה.

בקיבוץ היה גן נוסף של גננת מבוגרת יותר רגועה וחמה.

מיטות הילדים אצלה היו מכוסות בכיסויי מיטה צבעוניים והילדים הורשו לעלות עליהן בכל עת שרצו.

היא הייתה מחבקת ומנשקת והילדים היו מקיפים אותה ונתלים עליה כל העת.

הילדים בגן זה למרות שהיו באותו גיל בדיוק כמו ילדי הגן השני כמעט ולא הרטיבו. למרות חוסר ניסיוני הצלחתי להגיע אז לתובנות שסייעו לי כאשר הפכתי לאמא.

טראומות קשות נגרמו לי כאשר הודיעו לי שעלי לשמש כשומרת לילה בבית התינוקות למרות שעד אז לא נגעתי מעולם בתינוק.

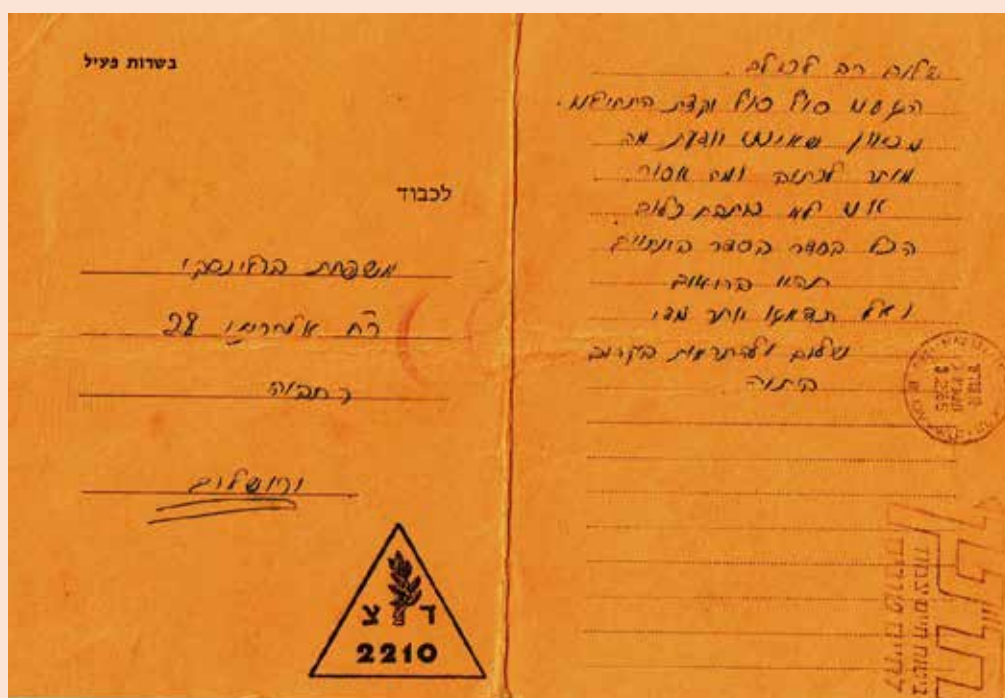
בחמש בבוקר היו כל התינוקות מתעוררים וצורחים מרעב והייתי אובדת עצות.

לדעתי היה זה מעשה חסר אחריות לחלוטין.

הנקודה הישנה -רביבים

תקופת הטירות

מסרו לנו את הגלויה על מנת שנכתוב הביתה ואני כותבת "אני לא יודעת מה מותר ומה אסור לכתוב אז אני לא כותבת כלום"

בעיה אחת היתה לי בטירונות - הפחד מגבהים.

למזלי התגייסתי בחורף שהיה גשום במיוחד ועל כן כמעט ולא יצאנו החוצה וכשיצאנו הצלחתי לשנות מקומי בכל פעם ולהתחמק מהמשימות שצמררו אותי.

חוץ מזה הייתי מאד טובה ומאד ממושמעת.

פעמיים כמעט נשברתי פעם אחת כאשר גנבו לי את הכומתה ופחדתי שירתקו אותי למחנה, כאו הצילה אותי בחורה מקסימה בשם אסתי ששכנעה בחורה חמודה להשאיל לי את הכובע כדי שאחזיר לה אותו למסדר שלהם שהתקיים יותר מאוחר.

הייתי נפגשת עם אסתי שנים אחר האירוע ולא שכחתי את טוב ליבה.

טראומה אחרת הייתה לי בעת המסע שעשינו בגשם נוראי היה לי כל כך קשה שהרגשתי שאם מכונית שנסעה מולנו תדרוס אותי ממש לא יהיה לי אכפת.

בסופו של דבר הכל הסתיים בשלום ורק אז הבנתי שמפקדת המחלקה קלטה אותי ואת פיזור נפשי אבל במקביל את השתדלותי ומאד שיבחה אותי ואפילו (כך אמרה בבדיחות הדעת) שמה לב שחבשתי לא אחת את הכומתה הפוך.

בטירונות נפגשתי לראשונה עם בנות ישראל השניה ומאד אהבתי אותן.

של"ת (שרות ללא תשלום) בחולתה

של"ת מתוך ויקיפדיה

שירות ללא תשלום (בראשי תיבות: **של"ת**) (הוא חלק ממסלול השירות בצה"ל מלכתחילה של גרעיני נח"ל ואחר כך גם של בני ישיבות הסדר. לחיילי השל"ת כרטיס חוגר **של"ת**, המקנה הנחות מסוימות. בתקופת השל"ת...

בזמן הטירונות היו הבנות נשלחות לעשרה ימים של עבודה בקיבוצים.

המטרה הייתה לקרב את הבנות לחיי הקיבוץ, לסייע מעט בעבודה, לשבור את המתח שהצטבר בימי הטירונות, לקרב בין הבנות ולסייע להם להשתלב בעבודה משותפת בזמן השרות הצבאי - ולהפגיש אותן גם עם העבודה החקלאית.

אנו נשלחנו לקיבוץ חולתה שלייד אגם החולה שהיה כבר יבש אז.

מדגה באגם החולה לפני היבוש - ע"י חברי חולתה

החלטתי אז שאשאר לעבוד בקיבוץ זה במסגרת של"ת לתקופה של שישה חודשים ואחליט אחר כך אם אשאר שם למשך כל תקופת השרות הצבאי.

מאחר וחולתה קרובה מאד לכפר - גלעדי, סברתי שבתקופה זו אוכל לבקר גם את בני המשפחה בכפר גלעדי ובמיוחד את סבא וסבתא.

עוד בתקופת הטירונות נשלחתי לעבוד בכרם צעיר שרק נשתל אז.
על הגפנים נמתחו חוטי ברזל ותפקידי היה לדלל ולקשור את הענפים שצמחו בצורה שתביא למקסימום פרי מובחר.
מנהל הכרם היה חבר קיבוץ בשם שרגא, אדם חרוץ ומסור שהצליח לגדל ענבים מתוקים ומשובחים בחודשים מאוחרים לאחר תום תקופת הבציר.
הוא הצליח לעשות זאת למרות שחולתה שוכנת באיזור חם ביותר שבאופן טבעי הפירות מבשילים בו מוקדם מאד.
הייתי מתייצבת לעבודה בשעה ארבע בבוקר עם נוזל שהגן עלי מפני עקיצות הברחשים וחוטי קשירה רבים שהיו מחוברים למכנסיי.
היה גם מכשיר רדיו שהיה לי לחברה, מאחר ועבדתי לבד.
עבדתי לבד, קשרתי צמח אחרי צמח וכאשר סיימתי הקשירה בחלקה חזרתי לנקודת ההתחלה וקשרתי מחדש את הענפים שהספיקו לגדול.
לא קל היה לעבוד לבד בעבודה שכזו.
לקראת השעה 12 כבר לא ניתן היה להמשיך בעבודה עקב החום הנורא.
אכלנו והלכנו לנוח.
למרות שלא האמנתי שאעשה זאת חזרתי לחדר ונרדמתי עד שעות אחר הצהרים.
התחברתי לבנות גילי ובמיוחד לבנות חוץ ממשפחות קשות יום שנשלחו לקיבוץ כדי לתת להן הזדמנות לחיים חדשים היה זה ניסיון מאלף עבורי.

חולתה קיבוץ ספר

בתקופה זו של לפני מלחמת ששת הימים כאשר רמת הגולן הייתה עדיין בשליטת סוריה. הייתה חולתה קיבוץ ספר של ממש .

בתקופה זו במיוחד רבו מאד חילופי אש, הפצצות של מטוסינו מעבר לגבול וחדירות הדדיות לפה ולשם.

התרגלנו מהר למצב. בכל אופן לא אשכח את החלחלה שתקפה אותי כאשר נדרשתי לצאת לשמירה יחד עם חבר קיבוץ מבוגר.

הכל היה יחסית בסדר עד אשר עזב אותי השומר השני לכעשרים דקות ואני נותרתי לבד על גדת וואדי ששימש לחדירת מסתננים.

את הטראומה הזו לא שכחתי שנים רבות.

שרגא ז"ל מנהל הכרם

שרגא ליבראך 11/01/2006 – 25/05/1919

חטיבה 4

לאחר שעזבתי את הקיבוץ נשלחתי לשיבוץ ביחידה אחרת ב"פיקוד המרכז" ברמלה.

הגעתי לקצין האחראי וחיכיתי שעות בחוץ. מהחלון ראיתי אותו מפטפט ומשתעשע עם בחור נוסף עד שעות הצהרים.

אחר כך יצאו שניהם והלכו לאכול כשנסתיימה הפסקת הצהריים חזר הקצין ורק אז קיבל אותי ושיבץ אותי כפקידת מילואים בחטיבה 4.

הגעתי לשם וחשכו עיני היו במשרד המוני פקידים ופקידות שלא עשו דבר-הסתובבו כל העת בחוץ משום שאפילו אם היו רוצים לשבת ולעבוד לא היו בחדר כסאות ושולחנות עבור כל כך הרבה חיילים.

הקצין האחראי עלינו היה בחור צעיר ונחמד בשם דני שראשו היה בבדיחות ובציד זבובים.

היה מבלה שעות בעמידה על השולחנות ומשם היה צד זבובים .

ביתר הזמן היה מספר בדיחות שרשרת לחיילים- כל בדיחה הזכירה לו בדיחה אחרת .

לא הצלחתי להבין כיצד יכול מוחו להכיל אוסף כל כך ענק של בדיחות.

מדי פעם היו מגיעות אליו ועדות חקירה שבדקו מדוע לא טיפל בהנחיות שניתנו לו.

הוא לא התרגש, שוחח בנעימות עם המבקרים, כנראה גם סיפר להם בדיחות, לקח אותם לארוחת צהריים -ואחר כך נפרד מכולם בחביבות מבלי להסיק שום מסקנה או לקבל התחייבות לתיקון.

לאחר מלחמת ששת הימים העסיקה אותי מאד המחשבה איך יתכן שתוצאות המלחמה היו כל כך מדהימות וזאת למרות הזנחת מערך המילואים שלחלק ממנו התוודעתי.

בין היתר היינו מזמנים חיילי מילואים למשימות שונות ואפילו למלא תפקידי שמירה למשך חודש ימים בהר - הצופים.

היינו מזמנים תמיד מספר גדול מהנדרש של מילואימניקים למקרה שלא יגיעו מספיק חיילים.

פעם אחת לא הגיע חייל מילואים אחד ויותר מאוחר הגיעה אשתו.

היא התחילה למרוט את שערות ראשה ולבכות כשהיא מספרת שבעלה ירצח אותה על כך שלא מסרה לו את צו הקריאה והכל באשמתה.

היא כל כך בכתה ונשמעה הסטרית ומפוחדת עד שנאלצנו להרגיע אותה ולשלוח אותה לביתה.

מחשבים לא היו אז אך קצין המילואים שהגיע אחר כך ושמע את הסיפור סיפר לנו כי האישה נוקטת בשיטה דומה (בשיתוף עם בעלה) בכל פעם שנשלח אליו צו-קריאה וכך, בשיטה זו, לא שרת ולו יום מילואים אחד במשך שנים.

בתקופה הראשונה של שרותי שם עד שהתחלף הצוות היו חיילים וחיילות מסתובבים מבלי לעשות דבר ובסוף היום ביו אוספים את כל הניירות שהיו מונחים על השולחנות ואשר אף אחד לא טיפל בהם -מניחים את כולם בארגז אחד גדול ואז היו כולם מגיעים יושבים על הארגז ורק כך הצליחו לסגור ולנעול אותו.

עבורי היה המצב משום אתגר.

היו שם כל כך הרבה מסמכים לא מטופלים כל כך הרבה חיילי מילואים שנותק עימם הקשר החלטתי לשנות את המצב. עבדתי בתחילה לבדי ואחר כך עם חיילים וחיילות חדשים שהגיעו והצלחנו להתגבר על מרבית המשימות שהצבנו לעצמנו.

עם רינה וולף חברתי מביה"ס רינה שרתה בחיל האוויר

עם מוני איתו עבדתי בחדר

הכלבים במחנה

הבסיס שכן בפאתי רמלה ושיירי אוכל היו בו לרוב.

זאת הסיבה שעשרות כלבים נקבצו אליו.

הכלבים גילו אותי ואני אותם והם היו ממתינים לי בפתח הצריף ומלווים אותי בצהריים לחדר האוכל.

סיפור האהבה הסתיים בחוויה קשה כאשר מישהו נתן הוראה להרעיל את הכלבים וגופותיהם נמצאו בכל רחבי המחנה ההלם הנורא שחוויתי לא עבר במהרה.

ניהול המחנה היה בעייתי גם מהיבטים אחרים.

המזון שאכלנו היה נוראי.

שומן בשר עם דייסת אפונה ולחם לצהרים וארוחת בוקר נוראית בחדר אוכל מזהם.

בתקופה ההיא לא היה נהוג להתלונן אלא שמישהו אחר עשה את העבודה עבורנו.

יום אחד שמענו ברדיו כי מפקד המחנה שלנו נעצר.

הסתבר כי המפקד היה מקבל מזון משובח עבור החיילים אך הוא מכר אותו לסוחרים ולנו החיילים חילק את השיירים. אז נעשו פעולות לשיפור חדר האוכל

נתלו וילונות, נפרשו מפות על השולחנות, ניתנו לנו צלחות וסכו"ם, מעדני חלב ועוד- ממש ימות המשיח.

בסוף שירותי הגיע אלינו מח"ט חדש ונוקשה, משה יוטבת אביה של השחקנית איריס יוטבת.

כשהגיע נכנס לאחד המשרדים שם על הקיר נאספו ונתלו משך שנים קופסאות סיגריות ריקות על הקיר.

הוא הסתכל על האוסף ואמר ללא שהות "להוריד".

מאד כעסתי עליו אך כמובן לא אמרתי מילה.

לאחר כמה ימים נכנס לחדרי.

ישבתי ועבדתי ועשיתי עצמי כאילו לא הבחנתי בו .

ידעתי שהוא רוצה שאצדיע לו .

הוא עמד בפתח וחיכה ואני המשכתי לעבוד.

ואז אמר לי "תקומי" "תצדיעי" קמתי והצדעתי ואז שאל אותי "זה היה כל כך נורא?" לא עניתי והוא יצא מהחדר.

מאז לא דרש יותר הצדעות וגינונים אחרים.

מה שלא טופל עד שחרורי הייתה בעיית החולדות

לילה אחד נאלצנו להישאר לישון בבסיס והתנדבתי ללכת לחדר האוכל ולהכין כריכים לחברות.

חזרתי לחדר והנחתי אותם לדקה על אחד הכסאות.

תוך כמה שניות פרצו לחדר גדודי חולדות שחטפו את הכריכים וברחו איתם

מאז פחדתי להישאר שם.

יפה מוסקוביץ (שוורץ) ומלכה שטופר (שי)

לאט לאט פיתחתי יחסי חברות עם החיילות ביחידה כל אחת הייתה עולם שלם ושונה.

כל אחת התגוררה בישוב אחר ולכל אחת סיפור חיים שונה .

רבות מהן לא נולדו בארץ דברו גם שפות נוספות ולי נפתחו עולמות חדשים.

עד לתקופה זו לא הכרתי כמעט את אוכלוסיית העולים. בבית הספר היינו כולנו כמעט ילידי הארץ מבתיים מבוססים. הורים רבים היו משכילים ותפשו עמדות חשובות במוסדות ציבור, בכיתתנו בלבד היו שני תלמידים שאבותיהם היו שופטים בבית המשפט העליון.

במיוחד נקשרתי למלכה מיבנה שלאביה היה בית חרושת לקרח שנראה לי מקצוע קסום במיוחד וליפה מוסקוביץ שמשפחתה החקלאית התגוררה בכפר מעש שעל יד פתח תקוה.

ליפה הייתי נוסעת פעמים לא מעטות לאחר העבודה ולעיתים גם לסוף השבוע.

אז היינו נוסעות לתל אביב לסרטים ולהצגות.

משפחתה של יפה הרשימה אותי ביותר.

יפה ומלכה לא נולדו בארץ אני הייתי כבר דור שלישי כאן ולמרות זאת היה נראה לי שמשפחתה מעורה כאן הרבה יותר ממשפחתי.

היה להם משק חקלאי שהקסים אותי תרנגולות שקבלו טיפול מסור, תות שדה, עצי פרי, כלבים, בית מטופח מקרר מלא באוכל טעים. במיוחד הרשים אותי סלט תפוחי האדמה המקושט שתמיד היה שם. ונשיקות קצף עם קרם שוקולד.

למרות שהיו עסוקים מאד היו מאד חברותיים ומאד התרשמתי מיחסי החברות שלהם עם השכנים.

ההצגה הראשונה שבקרתי בה בכל חיי הייתה עם יפה "שלמה המלך ושלמי הסנדלר" - תרבות שלא הייתה מקובלת אצלנו.

הבנתי שמפעם לפעם היו גם מבקרים בבית קפה ואוכלים עוגה טעימה אנחנו מעולם לא בקרנו בבית קפה הבנתי אז מה הפסדתי.

אמא של יפה הייתה ממש קוסמת.

מילדותי סבלתי מאד מכאבי אוזניים וכשהכאב היה מתחיל הוא היה מתגבר ומתגבר ולא נמצאה לו תרופה בביתנו.

באחד מביקורי אצל יפה התחיל לי כאב חזק ונכנסתי ממש לפניקה " מה אעשה עכשיו?" יפה סיפרה לאמה וזו, תוך דקות, הגיעה לחדר עם טיפות מסתוריות הזליפה לי כמה טיפות באוזן והכאב חלף.

מאז למדתי שיש דרכים להקל על מחלות וכאבים והתרופה היא לא תמיד רק בידי הרופאים.

בכל הזדמנות למדתי שיטות שסייעו לי לסייע לחולים בדרכים פשוטות ויעילות ובכוחות עצמי.

קניתי שמנים נגד כאבים ועוד ועוד..

עדיין רובץ על מצפוני הבלגן שעשיתי לאחיה של יפה כשהפרעתי לו לישון במיטתו כאשר ישנתי אצל יפה אני מתנצלת עתה ומקווה שיסלח לי.

עם מלכה

יושבות מימין, יפה מלכה לידיה

יפה ומלכה בירושלים

יפה ומלכה השתחררו אחריי ושתייהן הגיעו לירושלים.

מלכה התקבלה ללימודים בבית הספר למטפלות של ויצ"ו בבית הכרם.

ויפה שביקשה ללמוד גאוגרפיה -באוניברסיטה העברית .

יפה התגוררה בתחילה בבית החלוצות ברחוב אבן גבירול ליד ביתנו שתנאי המגורים שם לא היו נוחים במיוחד.

בשלב מסויים רצתה מנהלת ויצ"ו להפסיק את לימודיה של מלכה לאחר שהפרה את תנאי הלימודים ונסעה באמצע השבוע הביתה בגלל אילוצים משפחתיים אך לא הסכימה בשום אופן לבקש התחשבות במצבה.

למרות שהייתי ביישנית וחסרת ביטחון עשיתי אז פעם ראשונה בחיי מעשה שלאחר מכן בהזדמנויות שונות עשיתי פעמים רבות-הגעתי למנהלת ושכנעתי

אותה למחול למלכה והיא מחלה.

בנופש בסוף השרות הצבאי

שחרור מהצבא ולימודים באוניברסיטה

אחרי שחרורי היה ברור שחובה להירשם לאוניברסיטה. בחרתי במקצועות שהיו אהובים עלי בתיכון ספרות ולשון ושפה וספרות ערבית.

למדתי כנדרש אולם לא מצאתי עניין מיוחד בלימודים לא היה בהם אתגר והעובדה שלא נדרשו כמעט מטלות עד לסיום הלימודים (באותן השנים) לא הגבירה את המוטיבציה שלי.

היו לי חברות רבות שנהניתי בחברתן במיוחד נקשרתי לציפי גופר שלצערי נותק הקשר עימה.

כשילדתי את תמר הייתי אמורה לגשת לבחינות הגמר החלטתי אז שאין סיבה לגשת לבחינות מאחר שללא ספק אטפל בה עד גיל תשעים ולעולם לא אעבוד מחוץ לבית.

אז שינו את תוכנית הלימודים יותר לא היו בחינות גמר וכך נותרתי ללא תואר.

מלחמת ששת הימים

השתחררתי מהצבא לפני מלחמת ששת הימים. וגוייסתי להג"א .

את תקופת ההמתנה לפני המלחמה בילינו בהכנת העורף שיבוץ למקלטים ביצור הדירות והרגעה.

הייתי מסתובבת עם חברותיי מבית הספר שגם הן גרו בסביבה עוברות בין הדיירים ומנסות להרגיע כאלה שהיו אחוזי אימה.

הביקור הראשון בכותל לאחר המלחמה.

בחג השבועות לאחר מלחמת ששת הימים התירו להמוני בית -ישראל להגיע לראשונה לכותל דרך הר - ציון.

הלכתי עם אמא שגם היא התרגשה מאד.

בדרך חזרה ולמרות האיסור הובילה אותי אמא דרך סימטאות העיר העתיקה עד לשער יפו.

משם יצאנו ועברנו ברחוב יפו ההרוס עד לירושלים המערבית.

זמן קצר לאחר מכן פונו ההריסות . הוחלט אז לא לחזור ולבנות את קטע רחוב יפו עד לשער יפו אלא ליצור הפרדה ממסוימת בין שני חלקי העיר.

בזכות אמא נותר בי מעט זיכרון מתמונות של ימים עברו.

רחוב יפו עד שער יפו מאחורי הבתים מבצבצת החומה בזכות אמא זכיתי לראות אותו

הר הצופים

מיד לאחר מלחמת ששת הימים ניתלו הודעות באוניברסיטה המזמינות סטודנטים מתנדבים לנקות את האמפיתיאטרון בהר -הצופים.

זו הייתה אז הדרך היחידה להגיע למקום ואני שכל כך רציתי לראות את המקום בו נולדתי ועליו שמעתי כל כך הרבה קפצתי על המציאה.

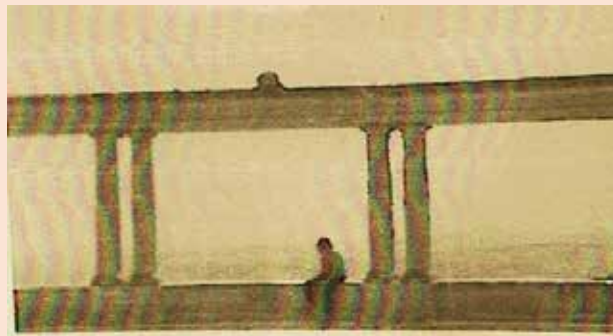
נסענו אני וחברתי ציפי להר והצלחנו להסתובב גם בבנייני האוניברסיטה ולצפות בלוחות המודעות שהיו עדיין מלאים בהודעות משנת 1948.

כשעבדתי בחטיבת המילואים ברמלה, בזמן שרותי הצבאי, היינו שולחים מדי פעם חיילי מילואים כשוטרים לחודש מילואים שם.

שרות זה היה בהחלט לא נחשק עבורם אבל אני תמיד קנאתי בהם.

לאחר שעברתי את הניתוח בראשי נשלחתי לשיקום בבית החולים "הדסה" בהר הצופים בשיחת הקבלה נשאלתי אם הייתי כבר מאושפזת בעבר בבית חולים זה .

עניתי מיידית שלא אלא שפתאום נזכרתי ואמרתי שבעצם נולדתי כאן ואז לאחר בירור הסתבר לי שמחלקת היולדות שכנה בדיוק באותו המקום .

עם ציפי גופר בהר הצופים

עבודה במשרד החינוך

אחרי שחרורי מהצבא נשלחתי על ידי לשכת העבודה לעבוד במשרד החינוך במחלקה הערבית.

המחלקה שכנה אז מאחורי בית החולים האיטלקי הצריפים נהרסו וקרוב אליהם נבנה בניין לב רם.

גוייסתי לעבודה במקומו של עובד שהיה אחראי על ריכוז שעות הנוכחות של המורים בבתי הספר הערביים בכל הארץ.

העובד גוייס לעבודה במזרח ירושלים מאחר ושלט בשפה הערבית.

עבדתי בחריצות רבה ולמרות שהיקף המשרה שלי היה מצומצם הוטלו עלי גם מטלות אחרות כגון ריכוז בחינות ההשלמה שהיו מוטלות על המורים ועמידתם בהם ועוד..

במחלקה עבד אזרח ישראלי ממוצא יווני נוצרי שמשפחתו התגוררה בארץ הרבה שנים הוא היה עובד חרוץ וחביב. דתי מאד וחובב מוסיקה שהיה מרבה לשיר בכנסיה.

ממנו למדתי הרבה על החיים בעיר העתיקה בתקופה שלפני מלחמת ששת הימים, על המעבר דרך שער מנדלבונים בחג המולד, על הכעכים שהיו אהובים על בנו. פעמים רבות הייתי יוצאת עימו לטיולים קצרים בעיר העתיקה בשעות הצהריים ובשעות העבודה גם בבתי ספר שם.

הגיע אלינו לעבודה במחלקה בחור שאביו היה ערבי ממשפחת אלחוסייני שנישא לפני מלחמת השחרור לדודתה של אחת מעובדות המשרד היהודיות. זאת הייתה חוויה של ממש כי הוא נולד וגדל בעיר העתיקה והיה מנותק כל השנים ממשפחתו היהודייה.

משרד החינוך בבית החולים האיטלקי

בית הספר "מאמוניה"

כשעבדתי במשרד החינוך הוצע לי ללמד עברית בבית הספר התיכון לבנות "מאמוניה".

מאד התלהבתי אך לא בדיוק הבנתי מה מחכה לי שם.

היה לי קשה לדבר ערבית מדוברת התקופה היתה מלאת מתח, הייתי המורה היהודייה היחידה במקום.

במקרה אחד עמדתי שם כאשר תלמידות זרקו עלי כיסאות ושולחנות והמשכתי לעמוד עד שתלמידה אחת נעמדה מול כולן ואמרה להם שיבינו שאני בחורה טובה ומשתדלת עבורן ובאמת הכל הפסיק.

מהר מאד למדו הבנות לכתוב ולקרוא ,

פעם אחת לקחתי אותן לטיול באוניברסיטה בגבעת -רם חשבתי אז שאצליח לפתות אותן ללמוד שם -היו ביניהן תלמידות מוכשרות במיוחד.

בהפסקות הייתי קונה עוגיות גדולות ממולאות תמרים שהיו טעימות מאד.

והיה לי גם שומר אישי כלב גדול שהכיר אותי במשרד החינוך והיה מלווה אותי לבית הספר ומחכה לי שם עד גמר הלימודים.

יום אחד בדרכי לשם ליד בית קפה קרוב לשער שכם שמעתי את אחד היושבים מספר לחבריו כי אני מלמדת ב"מאמוניה " החלטתי אז כי הגיע הזמן להפסיק את ההרפתקאה הזו.

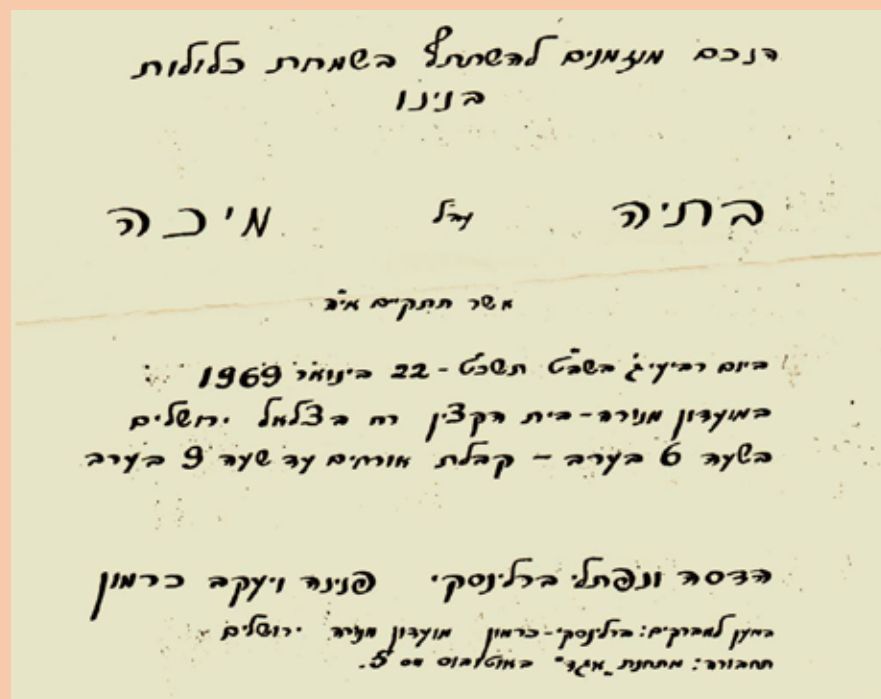
פרס בביקור בבית ספר במזרח ירושלים

עבודה בשב"כ

מאחר ולמדתי ערבית פנו אלי מהשב"כ ובקשו לגייס אותי לעבודה. עברתי סדרה ארוכה של מבדקים והתקבלתי לעבודה כמתרגמת. לא היה ברור לי מהו תפקידי פשוט ישבתי יחד עם בנות אחרות ולא עשינו כמעט דבר. יתכן והדבר נבע מכך שהשב"כ עבר אז שלבי התארגנות לאחר המלחמה. מכל מקום הייתי משועממת מצד אחד ומאוכזבת מהתפקיד לאחר שנכחתי בחקירות מה שהשפיע עלי לא לטובה. שנה עבדתי בשב"כ והחלטתי להתפטר לאחר שסיימתי את חופשת הלידה הראשונה שלי.

נישואין

שלושה חודשים לאחר שעוזי ויוכי נישאו התחתנו גם אננו. הטקס נערך ב"מועדון מנורה" שסבא נפתלי היה חבר בו מאחר והיה קצין בצבא כקצין זכה בהנחה על שכירת האולם. החגיגה הייתה צנועה מאד. ממש. לפני האירוע החלטתי להוסיף לכיבוד חמין וגפילטע פיש ומזל שעשיתי זאת כי היה קר מאד הייתה סופה קשה. ואנשים הגיעו מרחוק.

סבתא פנינה וסבא יעקב נתנו לנו את הדירה והם עברו לגור בדירה שקנינו להם בדמי מפתח במרכז העיר-ברחוב יזרעאל 4.

הם נהנו מאד ממיקום הדירה וכך גם מכריהם שהפכו את הבית למועדון של ממש.

מאז שהתפטרתי ישבתי בבית במשך 12 שנים

בתקופה זו ילדתי חמישה ילדים את יזהר - הילד השישי ילדתי בשנת 1985 כאשר כבר עבדתי במשרד הפנים.

בית חינוך תיכון עירוני ג' ,

כאן עבד מיכה וכאן למדו אחר כך הילדים

עבדתי מאד קשה בשנים אלה רציתי להיות האמא הכי טובה בעולם.

מצבנו הכלכלי היה לא קל למרות זאת לא החסרנו דבר מהילדים: טיולים, חוגים הרבה התנדבויות בבית הספר ובגנים מצאתי חנויות מותגים מסוג ב' לבגדים ולנעלים כך שגם לבוש לא חסר.

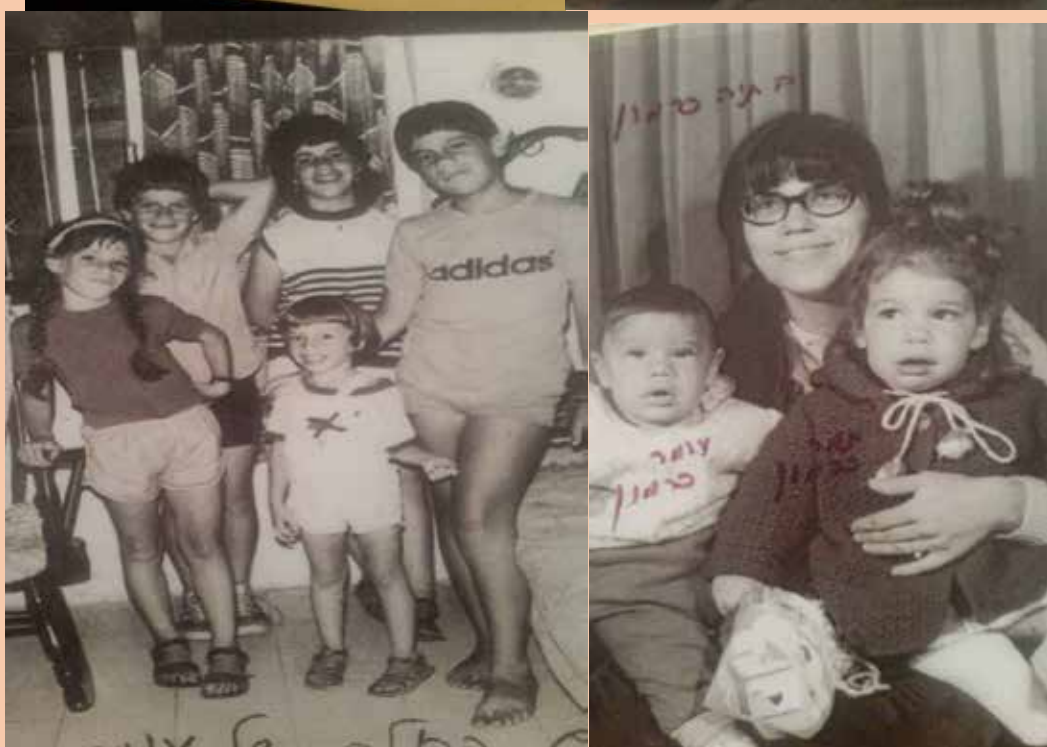
ילדים

כל ימי ילדותי חלמתי על תינוקות ולא הייתה לי כל הזדמנות לגעת באחד מהם.

זכור לי שהייתי חולמת כי אני מתקרבת הביתה ושומעת מהרחוב קול בכי של תינוק וכאשר נכנסתי הביתה הוברר לי כי נולדה לי אחות.

לאמא היו ספרים על טיפול בילדים וכשרק למדתי לקרוא קראתי אותם והייתי מנסה לישם את הכתוב על הבובות.היה זה החלום הגדול ביותר שלי ועל כן

כשנולדו הילדים השתדלתי להיות האמא הטובה ביותר למרות שלא היה לי כל ניסיון קודם ולא היה לי גם עם מי להתייעץ.

למעלה משמאל: תמר ותליק. מימין: איילת, תמר ויזהר

למטה משמאל: עומר, תליק, תמר, ישי, איילת. מימין: תמר ועומר

אמא כבר לא זכרה איך מחתלים תינוק בחיתולי הבד של פעם וחברותיי לא היו עדיין נשואות כך שבמשך כחודש ימים הייתה תמר מחותלת בצורה מוזרה עד אשר ביקרה אותי חברה שנהגה לטפל בילדי אחותה והסבירה לי מה עלי לעשות.

הייתי חרדתית בצורה שלא תאמן כל העת חששתי כי הילדים יפלו או יצטננו.

עטפתי אותם בשכבות של בגדים ובימים החמים ביותר של הקיץ עטפתי ראשיהם בכובעי צמר.

פעם אחת שכחתי לקחת כובע וכאשר החלה לנשוב רוח קלה ראיתי שאין כובע איתי וכמעט שבכיתי. אחת האימהות ששמה לב למצוקתי השאילה לי כובע ומנעה ממני משבר נורא. אם נהיה כנים נצטרך להודות בכך ששיטת הכובע עזרה.

הילדים כמעט ולא הצטננו רובם כמעט ולא בקרו אצל רופא ולא קבלו אנטיביוטיקה בכל שנות ילדותם.

גידול נדיר ביד

תמר נולדה בתחילת פברואר היה קר מאוד ופחדתי להוציא אותה החוצה.

בכל אופן היה חשוב לנו מאד שיראה אותה רופא והחלטנו להזמין רופא הביתה.

מצאנו מישהו ב"דפי זהב" הוא הגיע, בדק אותה ואמר שהכל בסדר מלבד נפיחות שיש לה ביד ימין.

הופנינו לבית חולים ושם הוחלט לערוך לה ביופסיה.

היא הייתה בת שישה שבועות.

הביופסיה הפכה לניתוח שבמהלכו רוקנו לה את יד ימין מהשרירים כלי הדם וכמעט כל מה שהיה בה. היד הפכה להיות חסרת תנועה לחלוטין.

לאחר שבועיים ערכו לה ניתוח שיחזור שהחזיר לה במידה מסויימת את יכולת התנועה בכף היד.

חיכינו במתח נוראי לתוצאות הביופסיה פחדנו מאד וגם הרופאים חששו שמדובר בגידול בעייתי לשמחתנו הוברר שמדובר בגידול נדיר במיוחד שרק ארבעה כאלה דווחו בעולם והוא שפיר לחלוטין.

כל ילד וסיפור לידתו: עומר וההודעה תוך כדי לידה שיש לו אח תאום שהתגלה כשליה גדולה .

הרופא שהודיע לי בחודש השביעי שאני עתידה ללדת בכל יום .

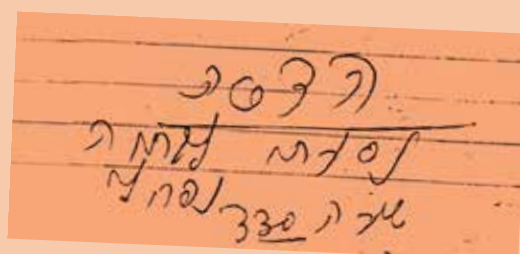
ישי ומלחמת יום הכיפורים שפרצה מיד לאחר לידתו.

איילת ורעלת ההריון שהביאה את שתינו למצב קשה.

תליק שבעקבות איילת הייתה גם לידתו בעייתית

ויזהר שקודם כל הודיעה לי הרופאה שאני משוגעת ושאני יכולה בקלות למות בגלל ההריון ובנוסף הודיעו לנו שהבדיקות העלו שגם מיכה וגם אני נשאים של מחלת הטיי -זקס עד שבדיקת מי שפיר הוכיחה כי הוא בריא.

ואחר כך בגלל סימני רעלת בקשו לזרז לידתו עד שהברחתי באמצעות אמא כדורים להורדת לחץ -דם הורדתי את לחץ דמי והתעופפתי מבית החולים לשם חזרתי במועד הלידה הראוי.

סבא נפתלי מודיע כי נסע לבית חולים

אחרי לידת עומר

גורי וכלבים אחרים

תמר פחדה מכלבים והייתה נתקפת בהיסטריה כאשר התקרב אליה כלב. לאחר מלחמת יום הכיפורים החלטנו שהמצב אינו יכול להימשך ועלינו להביא הביתה כלב.

מצאנו אדם ברחוב יהודה שהיו לו כלבים למסירה ולקחנו ממנו כלב קטן לו קראנו גורי.

גורי היה כלב ממש לא ידידותי לסביבה אך נאמן לנו ובמיוחד לילדים בצורה שלא תאמן.

הילדים היו מסיימים את הלימודים בשעה אחת.

בשעה 12 גורי היה יוצא למרפסת משעין את ראשו על המעקה ולא זז עד שהיה רואה את הילדים נכנסים לחצר.

גורי נפטר בבית ממחלה קשה

יומיים לאחר מכן נסעתי לתחנת ההסגר בעטרות והבאתי משם כלבה שקראנו לה גורית על שמו.

גורה המליטה כמה גורים לכלב רועה גרמני שחור.

גורית לאחר ההמלטה על המיטה הזוגית בגלריה

הגורה סוניה נשארה אצלנו

צילסי

מסרנו את הגורים לעובד משרד החינוך שהכרנו אותו והשארנו בבית את הכלבה הרכה והעדינה ביותר שחשבנו לאלף ולמסור אותה לסבתא הדסה כדי שתעניק לה ביטחון.

האילוף לא הצליח הכלבה (סוניה- ע"ש סוניה פרס) כמעט מתה מרוב געגועים. השארנו אותה בבית.

למעלה מימין: פסיה, סוניה

למטה מימין: גוריה של גורית עם הילדים והסבתות, גורי

גורה נפטרה לאחר ניתוח סרטני שעברה ולסוניה הבאנו חברה שקראנו לה פסיה שם שהתאים לשם סוניה .

בגיל מתקדם יותר ומאחר ואביה היה כלב רועה גרמני פיתחה סוניה מחלה גנטית שהביאה לשיתוק בפלג גופה האחורי המחלה התפתחה עד שלא יכולה הייתה ללכת ואז הציע הוטרינר, ד"ר ספיר, לרכוש לה עגלה שתאפשר לה לטייל.

העגלה שמשה אותה זמן קצר עד שהשיתוק אחז בכל גופה .

היא שכבה חודשים בסלון בלי יכולת לזוז היינו גוררים אותה יום יום למקלחת רוחצים אותה מאכילים אותה מורחים את גופה במשחות פסיה העניקה לה כבוד למרות מצבה לא פלשה לטריטוריה שלה ולא פגעה בה היא נפטרה בבית.

לפסיה הביא תליק חברה שמצא ברחוב לאחר שנדרסה טיפלנו בה וערכנו עבודת בילוש בעזרת הוטרינרים כדי לאתר שבב ובאמצעותו את בעליה הקודמים לאחר מאמצים נתגלו הבעלים שהודיעו כי מסרו אותה לאדם אחר ונתנו הסכמתם להעברתה אלינו.

רצינו לקרוא לה בשם מסויים אך הסתבר שהבעלים הקודמים קראו לה צ'לסי.

כששמעתי את השם קראתי לה בשם זה וכששמעה אותו עבר רעד נורא של התרגשות בכל גופה החלטתי להשאיר שם זה למרות שלא אהבנו אותה במיוחד.

צ'לסי נפטרה לפני כשנה לאחר שהצלחנו להאריך את חייה בעזרת טיפול ותרופות רבות חייה בשנים האחרונות היו בגדר נס.

הבאנו כלב מאומץ נוסף לאחר שנפטרה אך זמן קצר לאחר שהבאנו אותו משך אותי הפיל אותי ובעקבות הנפילה נשברה לי עצם הירך ועל כן החזרנו אותו בכאב לב. אנו מסתפקים עתה בחתולי הבית שניים מביתה של סבתא הדסה אחת ילדת החצר ולילו חתולתה של איילת.

מעט מחתולי המשפחה

בתיא - המחלקה לפניות הציבור

פשוט פרייארית גדולה ולהלן דוגמאות

משך 12 שנים ישבתי בבית וטיפלתי בילדים רציתי להיות האמא הכי מוצלחת הכנתי עוגות טיגנתי לביבות לכל הכתות והגנים של כל הילדים צבעתי וציירתי על קירות הגנים אספתי בדבקות חומרי יצירה אפילו שהייתי צריכה להקדיש לכך ארון שלם במטבח הזמנתי את כל ילדי השכונה לשחק בביתנו טפלתי בגינת הבית שהייתה מוזנחת עשרות שנים ופעלתי מול הגופים הציבוריים כדי לקדם ולפתור בעיות והרבה היו אילו בעיות בשכונה.

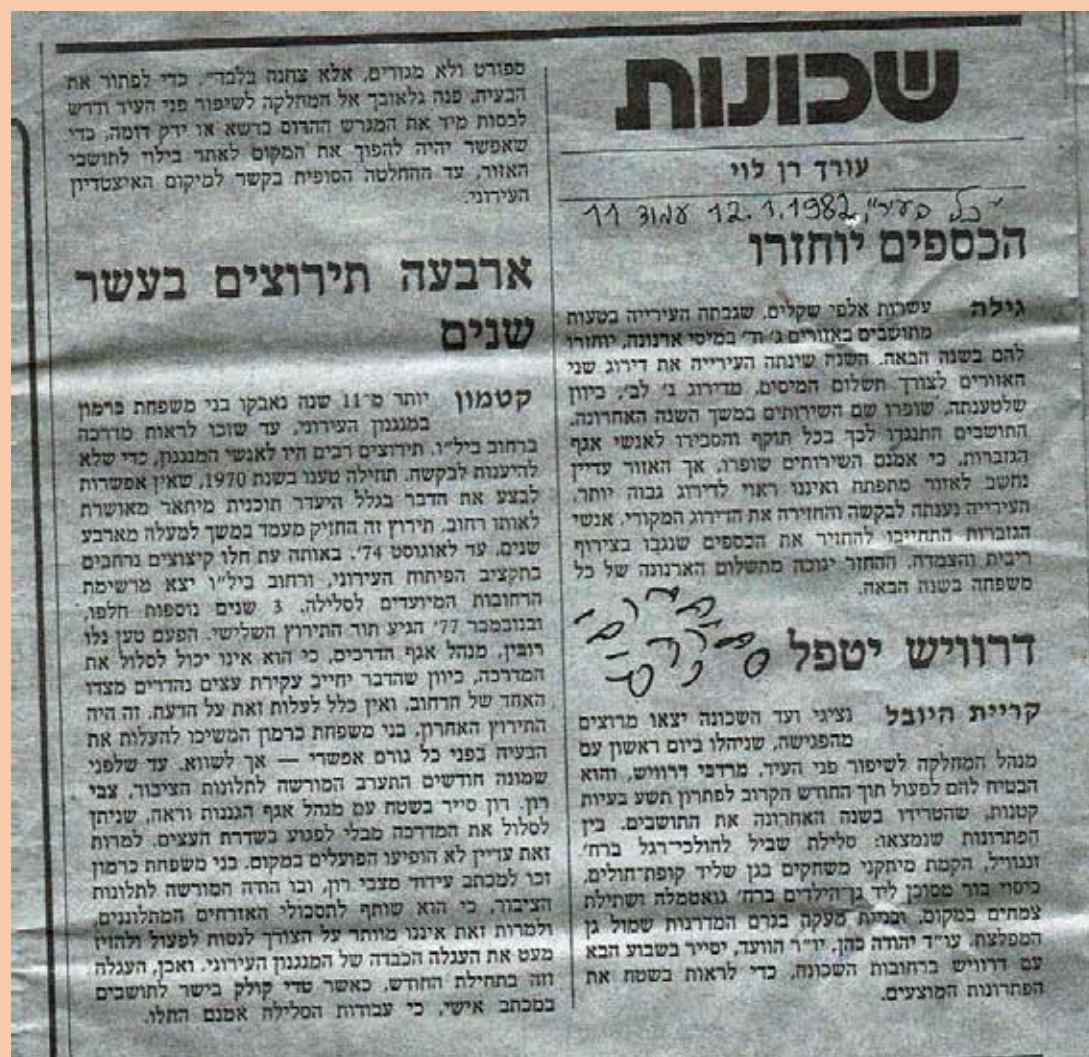
מצאתי דוגמאות למספר מקרים

רחוב ביל"ו והמדרכות מכיוון רחוב חזקיהו המלך

בקטע הרחוב התחתון של רחוב ביל"ו לא היו מדרכות. עברתי שם פעמים רבות עם עגלות ילדים והיה מפחיד. 11 שנים פניתי שוב ושוב לעיריה ובסופו של דבר הצלחתי.

אי תנועה בצומת רחובות.

אי התנועה שהוקם לאחר מאבק לא קל

חנייה בגן משחקים ברחוב יורדי הסירה
גן המשחקים ברחוב יורדי הסירה שימש כמגרש חניה למכוניות ומשאיות לאחר מאבק, נסללה הכניסה ונחסמה הכניסה למכוניות

הכניסה לגן המשחקים מכיוון רחוב יורדי-הסירה

נסיונות לעזרה לאמהות ברוכות ילדים

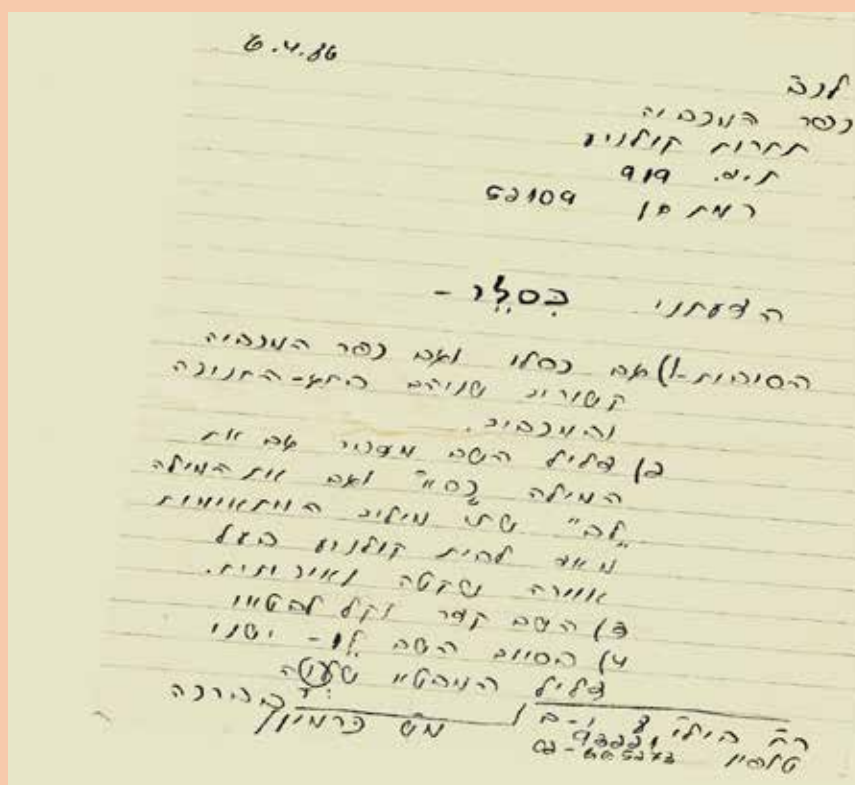

תחרויות לשמות - כמו שאהבתי להמציא פטנטים כך אהבתי להמציא שמות

מצאתי שתי הודעות על פרסים שקבלתי עבור שם למפעל רהיטים בשם
"פורנית" ושם לאולם קולנוע ב"כפר המכביה" שלו הצעתי את השם
"כסלו" וזכיתי ביום כיף לכל המשפחה בכפר המכביה.

היום הוא זכור לי לא לטובה מאחר ויזהר שהיה תינוק הלך לנו לאיבוד
ופחדתי שנפל לבריכה ועד שמצאנו אותו פרח נשמת

בעיות בטיחות

מ"ב חשון תשנ"א
2.11.80

לכבוד
מר צבי רגן
מנהל מרכז חרבות עמים לנוער
רחוב עמק רפאים 50
ירושלים

א.נ.י.

הנדון: סכסוך בטיחות

הורים לילדים הסטחמים בחוגים שבמסדרן 30 אליצו בחלונה כי מעקב הבטיחות במצב הסדרות הינו סדור.
בריקת החלונה העלתה את החוצאות הכאות

1. גובה הסעקה הינו מטר אחד וזה גובה לא תיקני, יש להגבית הסעקה והמחירון הכולל לרענון הוא 1 החנות מדגישה ולמסידע על הסעקה.
2. יש לסגור הסדרות הגדול שבחלל הסעקה.
3. יש להגבית שילדש אחרת מהמים שיאסור על הילדים שיטפס על הסעקה.
4. יש להתקין זיזים דבר החלקה על הסעקה. הסעקה יסור שיסגור החלקה.

אורה לך על טיפולך הרחוק בהסרת הספגציה שהוזכרה לעיל ולהוריענו כגמר השיטול.

בכבוד רב,
עמי חובב
קצין הבטחון והספגציה
על הבטיחות

העתקו מר יואל שיטסון - מנהל הסה' לחינוך
גב' פוסון - רחוב בילו 8 -

מפקדת ראש הג"א

הגנה לישראל

ט"ו
מב-62
חשון
1977
נוב' 3

692937
1102
חשון
1977

כבוד
מר טסו
מנהל היחידה לטרותי תיירות
עיריית ירושלים

א.נ.י.

הנדון: מקלטים ברחוב ביל"ן בירושלים

1. רצ"ב מניחה של הגב' בתיה סמון טרחוב ביל"ן 8 בירושלים, המבהירה הגורף החשוב בבניה מקלט ביבנדי באיזור.
2. נודה לכס אם התיחסו לנושא כבישה חיונית ובמסגרת בניה מקלטים בירושלים תתכננו שם מקלט.

ב כ ר כ ה ,

שלומי יעקב, סא"ל
בטס קצין ראש הג"א

העתקים
גב' בתיה סמון, רח' בילו 8 ירושלים
חיק ירושלים

החזרת אבידות

זכור את כולם

פסל רחל אמנו בקיבוץ רמת רחל.

הפסל דוד פולוס שפיסל את פסלו של אלכסנדר זייד והיה מקורב מאד למשפחתו.

כאשר ראיתי שאין שום ציון לשמו ליד הפסל התחלתי לפנות לקיבוץ ולאחר מאמצים אישרו שהוא אומנם הפסל והציבו ציון

מאז במהירות נודע שמו ברבים ואפילו ערך בויקיפדיה וספר נכתבו

גנים מקושטים

גן פורת יוסף רחוב מחלקי המים הגן הראשון של הילדים-ציירתי על קירותיו
הגגנת נעמי קארו

הגן של רחל ברחוב החי"ש -ציורים על הקירות

כשהתחלתי לעבוד מחוץ לבית ניתבתי הרבה מהפריאריות שבי לעבודה - אבל לא הפסקתי גם הטיפול בבעיות העולם .

ומעניין, הנסיון מלמד אותי כי פעמים רבות ניתן גם להצליח.

**ועוד חלק מתולדותיה של בתיה הלא הם כתובים
בספר תולדות הימים למשרד הפנים שיצא לאור
לפני כמה חודשים ומופיע ב"כרמוניה" בשם:
"זכרונות מהמחלקה לאשרות-משרד הפנים"**